

Miskolci Egyetem
Állam-, és Jogtudományi Kar
Bűnügyi Tudományok Intézete
Büntető eljárásjogi és
Büntetésvégrehajtási Jogi Tanszék

**A titkos információgyűjtés magyar szabályozása, és
az általa nyert információ felhasználása a
büntetőeljárás során**

Konzulens: Dr. Farkas Ákos

Készítette: Erdős István

J-504

Miskolc, 2000. november

TARTALOMJEGYZÉK

I.	Fejezet	
	Bevezetés	3
II.	Fejezet	
	Alkotmányos alapok	5
III.	Fejezet	
	A tételes magyar szabályozás	12
	1. Alapelvek	12
	2. Ki végezhet titkos adatszerzést?	15
	3. A titkos információgyűjtés eszközei	19
	4. A bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés elrendelése	23
	5. A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés elrendelése és engedélyezése	24
	6. A sürgősségi elrendelés, kivételes engedélyezés	30
	7. Adatkezelés, gazdálkodási szabályok	31
	8. A titkos információgyűjtés megszüntetése	32
	9. A megszerzett információ bizonyítékként való felhasználása	34
	10. Jogosulatlan titkos adatszerzés	36
	11. Az 1998. évi XIX. törvény szabályai	38
IV.	Fejezet	
	Az egyes eszközök és módszerek	45
	1. Adatkérés	45
	2. Az informátorok és együttműködők	47
	3. A fedett nyomozó	50
	4. Fedővállalkozás, fedőintézmény létrehozása	60
	5. Megállapodás az elkövetővel	63
	6. A rendőrségi megfigyelés	68
	7. A csapda	71
	8. Telefonlehallgatás, levelezés és egyéb postai küldemény megfigyelése	73
	Összegzés, konklúzió	79
	Irodalomjegyzék	80

Bevezetés

„A Budapesti Rendőr-főkapitányságnak az utóbbi időben a whiskys néven elhíresült Ambrus Attila elfogása volt a legfontosabb feladata és ezt sikeresen végre is hajtotta...a rablót szerdán este fogta el a rendőrség a főváros XIV. kerületében, egy lakóépületben. A nyomozás során használt személyi, operatív és titkos információgyűjtési módszerek tanulságosak lehetnek később, más ügyek nyomozásánál is.”¹

„Kommandósok segítségével vették őrizetbe csütörtökön késő este a Békés megyei rendőrfőkapitány helyettesét, dr. Ábrahám Bélát... Az ezredes után a Belügyminisztérium Belbiztonsági Szolgálatá hónapok óta folytatott titkos nyomozást és most zsarolás alapos gyanúja miatt kattant csuklóin a bilincs.”²

„Hét hónapig semmi nyomunk nem volt az ügyben – ismerte el Horváth Lajos, a BRFK életvédelmi alosztályának vezetője -. Miután semmi nyomunk nem volt titkos nyomozásba kezdtünk. Így találtuk meg az orgazdát, majd segítségükkel a gyanúsítottakat.”³

A három kiragadott újsághír is jól mutatja, hogy a bűnüldözés egyik igen fontos eszköze a titkos információgyűjtés, a titkos információk különböző titkos eszközök és módszerek igénybevételel történő beszerzése. A titkos eszközök igénybevételel beszerzett információk értékét az adja meg, hogy a büntetőeljárásban, akár a nyomozati akár a bírói szakban bizonyítékként miként, milyen mértékben használhatók fel. A hatóságok titkos információgyűjtő tevékenysége a rendszerváltást megelőző időkből nem kapott túl nagy nyilvánosságot, hiszen az e tevékenységet végzőkön kívül az ügyészek közül is csak kevesen és ők is csak estenként értesültek a hatóságok ilyen jellegű tevékenységéről s az annak eredményeként beszerzett adatokról. Ilyen eset volt például, ha a bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúját csak a titkos eszközökkel megszerzett adatokkal lehetett bizonyítani, s a rendőrség bizonytalan volt a nyomozás megkezdését illetően, vagy ha a hálózati illetve beszerzeni kívánt

---

¹ MTI jelentés, 1999. október 29

² BLIKK 2000. június 10.

³ BLIKK 2000. április 13.

személy elleni büntetőeljárást meg kellett szüntetni, mert az általa végzett tevékenységhez fűződő érdek erősebb volt, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítése iránti állami érdek, vagy éppen ha a fogdában fogdaügynök működésének legalizálására volt szükség.⁴

Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy csak az állami hatóságok alkalmazzák a titkos információgyűjtés eszközeit. A magánszektorban is már régóta alkalmaznak bizonyos titkos információgyűjtést szolgáló eszközöket. Ebben az esetben az ilyen eszközök célja nem a büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából releváns információk beszerzése, hanem pl. az ellopott tárgyak feltalálása, vagy kárigény megtagadásához szükséges információk megszerzése. Az utóbbi időkben több gazdasági csoport egyre inkább a büntetőjogi felelősségre vonás támogatása irányába orientálódik. Jó példa erre a biztosítási szektor. A biztosítási bűncselekmények számának növekedése egyre több biztosító vállalatot arra ösztönzött, hogy saját egységeket hozzanak létre a biztosítási csalások felderítésére. Négyszáz biztosító társaság támogatásával jött létre 1971-ben, az USA-ban a Biztosítási Bűncselekményeket Megelőző Intézet (ICPI)⁵. Az ICPI-t nem ruházták fel hatósági jogkörrel, de számos rendészeti iroda bűnüldöző tevékenységét segítette.⁶

A dolgozatban, az első nagyobb részben megpróbálom bemutatni a hatályos magyar szabályozást, az új Büntetőeljárás törvény szabályozását és az esetleges változásokat. A dolgozat második nagyobb részében pedig egy áttekintést szeretnék adni a leggyakrabban igénybevett titkos információgyűjtés eszközökről és módszerekről.

---

⁴ Dr. Lakatos István : A titkos információ mint bizonyítási eszköz *Belügyi Szemle* 1997/3. szám

⁵ Insurance Crime Prevention Institute

⁶ Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988* 44. o.

I. Fejezet

Alkotmányos alapok

A titkos információgyűjtés jogi szabályozásának részletes vizsgálata előtt elmaradhatatlan, hogy ne térjek ki egy kicsit ezen jogintézmény alkotmányos alapjaira, hiszen az ilyen adatszerzés során alkalmazott különböző eszközök és módszerek sérthetik – s sok esetben sértik is – a személyeknek az egyes nemzeti Alkotmányokban és a különböző nemzetközi szerződésekben, megállapodásokban rögzített legalapvetőbb emberi jogait. Azért is különösen fontos a nyomozati tevékenység ilyen nézőpontból történő vizsgálata, mert az alkalmazott módszerek és a felhasznált eszközök természetükből adódóan a szokásostól is nagyobb mértékben találhat teret a bűnüldöző hatóság bizonyos fokú önkény alkalmazására a titkos információgyűjtés során. Ezzel szemben megoldást kínálhat, ha különböző nemzetközi illetve nemzeti dokumentumok rögzítik az egyént megillető alapvető jogokat. Széles körben él az a nézet, hogy az alapjogok ilyen való úgymond „favorizálása” a bűnüldöző tevékenység hatékonyságát csorbítva a bűnözés növekedéséhez vezet. Ezzel szemben azonban több kutatás is bebizonyította, hogy a büntetőeljárás során az emberi jogok tiszteletben tartása nem veszélyezteti a felderítő munka hatékonyságát, mert a nyomozóhatóságok alkalmazkodni tudnak a jogi szabályozáshoz és így a nyomozás eredményessége nem csökken a biztosított garanciális jogok betartásával.⁷

Az emberi jogok Európán belüli⁸, országok feletti védelme érdekében írták alá azt elfogadó államok Rómában, 1950-ben az Emberi Jogok Európai Egyezménye-t⁹, melyet Magyarország 1992. november 5-én ratifikált¹⁰. Az Egyezmény rendelkezéseinek betartását két, az Egyezmény által felállított szerv hivatott biztosítani, az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bizottsága, mindkettő székhelye Strasbourgban van. Az Egyezmény önmaga csak a

---

⁷ Szikinger István: A büntetőhatalom és az egyéni jogok *Fundamentum*, www.c3.hu/indok/f/972/12.htm

⁸ Most nem részletezném, mert fedi a Római Egyezményt, de az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 1966. december 16-n fogadta el a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, melyet Magyarországon az 1976. évi 8. tvr hirdetett ki.

⁹ 17. Cikk 1. Senkit sem lehet alávetni a magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig a becsülete és jóhírneve elleni jogtalan támadásnak.

2. Ilyen beavatkozás vagy támadás ellen mindenkinek joga van a törvény védelmére.”

⁹ Egyezmény az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről (Római Egyezmény)

¹⁰ Az 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdették ki Magyarországon.

legalapvetőbb jogelveket deklarálja, melyet a Bíróság és a Bizottság által alkotott esetjog tölt meg tartalommal. Az Egyezmény a 8. cikke határozza meg a magán és családi élethez, a lakás és levelezés tiszteletben tartásához fűződő jogot.¹¹ Az Egyezmény a többi cikkéhez hasonlóan ebben a cikkben csak az első pillantásra biztosít egy igen széles körű jogot, hiszen ezt a jogot a második bekezdésben meghatározott szigorú tartalmi feltételek¹² fennállta esetén korlátozni engedi. A korlátozás értelmezési kereteit a Bíróság és a Bizottság dolgozta ki az évek során. A Bíróság szerint, mivel ez a második bekezdés kivételeket tartalmaz az Egyezmény által biztosított joghoz képest, szűkítően kell értelmezni.¹³ Ennek megfelelően a korlátozáshoz három feltétel együttes fennállása szükséges. E három feltétel: a törvényesség, a meghatározott cél és a szükségesség.

A **törvényesség** azt jelenti, hogy a gyakorlatban az ilyen beavatkozásnak törvényen kell alapulnia. Igen komoly esetjog alakult ki annak tekintetében, hogy mi tekinthető törvényi szabályozásnak, illetve milyen eljárás felel meg a törvényesség kritériumának. A Bizottság a Julien Mersch és társai Luxemburg elleni ügyében hozott döntésében megállapította, hogy a „törvényben meghatározott eset” azt jelenti, hogy a szabályozásnak a jogállamiság elveinek kell megfelelnie, továbbá a beavatkozást egy háromszintű ellenőrzésnek kell alávetni az elrendeléskor, végrehajtáskor és a befejezéskor. A Bíróság a Klass és társai Németország elleni ügyben¹⁴ kimondta, hogy mivel az ezen jogokba történő állami beavatkozás

---

¹¹ 8.cikk 1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

¹² 8.cikk 2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jogainak és szabadságjogainak védelme érdekében szükséges.

¹³ Vincent Berger: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Joggyakorlata *HVG-ORAC Budapest, 1999*

¹⁴ 1968-ban az NSZK-ban elfogadtak egy olyan törvényt, mely bizonyos feltételek fennállása esetén engedélyezi a titkos ellenőrzést az érintett személy értesítése nélkül. A felülvizsgálatot két szervre bízta. Gerhard Klass, ügyész, és négy ügyvéd társa kérelmére a Szövetségi Alkotmánybíróság 1970 decemberében semmisnek nyilvánította a fenti törvény azon rendelkezését, mely kizárja az érintett személy tájékoztatását az ellenőrzésről, még ha ezt a cél veszélyeztetése nélkül meg is lehetne tenni. Klass és társai azt sérelmezték, hogy egyrészt a törvény felhatalmazza a hatóságokat arra, hogy a panaszosok levelezését elolvassák, telefonbeszélgetéseiket lehallgassák anélkül, hogy utólag tudatnák velük ezen intézkedések megtételét, másrészt nem teszi lehetővé, hogy ezen intézkedéseket rendes bíróságok előtt megtámadhassák. A Bíróság megállapítása szerint a törvény a 8. cikk (2) bekezdése alapján megengedett célra, a nemzetbiztonság és közbiztonság védelmére, bűncselekmények megelőzésére irányul. A Bíróság kimondta, hogy az államnak meg kell adni a jogot, hogy titkos eszközökkel megfigyelhesse a területén működő veszélyes, felforgató elemeket. Eszerint egy demokratikus társadalomban szükség van a levelezés, a postai küldemények és a telefonbeszélgetések titkos megfigyelésének lehetőségét biztosító törvényekre a nemzetbiztonság, közbiztonság védelme valamint a bűncselekmények megelőzése céljából. Azonban az államok a kémkedés és terrorizmus elleni harcra hivatkozva nem tehetnek meg bármilyen, általuk megfelelőnek tartott intézkedést. Szükséges az esetleges visszaélésekkel szemben védő megfelelő és elégséges biztosítékok kiépítésére. A Bíróság továbbá kimondta, hogy mivel a német jogszabály igen szigorú követelményeket állít fel a megfigyelési határozatok meghozatala és végrehajtása valamint az így szerzett információk kezelését illetően a két törvény

többnyire titkos jellegű, elengedhetetlen, hogy már maguk az eljárások nyújtsanak kellő garanciát az egyén jogainak védelme érdekében. Az államoknak nagy hangsúlyt kell helyezniük a szükséges törvényi szabályozás kellően precíz, részletes, az állampolgárok számára is hozzáférhető formájának megalkotására.¹⁵ Azt, hogy mit kell „törvény”-nek tekinteni, a Bíróság több ítéletében is értelmezte. A Malone ügyben¹⁶ a Bíróság kifejtette, hogy a „törvény” nemcsak írott törvény lehet, az adott jogszabálynak viszont meg kell felelnie bizonyos követelményeknek. Egyrészt fontos, hogy a belső jogban megfelelő alapja legyen, másrészt biztosítani kell a hozzáférhetőséget¹⁷, az előreláthatóságot¹⁸ és meg kell határoznia az alkalmazó hatóság diszkréciójának területét - mivel ezen eszközök alkalmazása az ezt végrehajtó hatalomnak beláthatatlan hatalmat ad -, tehát az alkalmazó hatóság diszkréció területére eső intézkedéseinek gyakorlásának módját.¹⁹ A Kurslin ügyben²⁰ kimondta a Bíróság, hogy a törvénynél, mint jogforrásnál alacsonyabb

---

által létrehozott szerv úgy tekinthető, mint amelyek eléggé függetlenek ahhoz, hogy objektív határozatokat tudjanak hozni. Az pedig, hogy az érintetteket nem értesítik a titkos ellenőrzés végeztével nem ellentétes a 8. cikkel, hiszen éppen ez az, ami az intézkedés hatékonyságát biztosítja.

Vincent Berger: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Joggyakorlata HVG-ORAC Budapest, 1999.*

¹⁵ Néha a nem kellően precíz és pontos szabályozás miatt az akció éppen a kívánttal ellentétes eredményt hozhat. Hollandiában történt meg az az eset, hogy egy különleges felhatalmazással rendelkező rendőri egység titkosszolgálati eszközökkel, ellenőrzött szállítással és ügynökség alkalmazásával szeretett volna eljutni a az illegális kábítószer piacot uraló szervezetek felderítéséhez. A tevékenység elégtelen szabályozása és a külső kontroll hiánya miatt a kívánt leleplezés elmaradt, és éppen a rendőrség segítségével hatalmas mennyiségű kábítószer került az országba, s így a kormány vált a legnagyobb drogereszkedővé.

Dr. Finszter Géza: A titkos információgyűjtés szabályozása a hatályos jogban *Kriminológiai Tanulmányok 2000.*

¹⁶ Ebben az ügyben a Bíróság elmarasztalta az Egyesült Királyságot, mert a hatóságok által alkalmazott telefonlehallgatásoknak és a hívott számok bemérésének hiányzott a megfelelően precíz, átlátható törvényi szabályozása, s így az ilyen tevékenység sértette az Egyezmény rendelkezéseit. (James Malone régiségkereskedő, az Egyesült Királyság állampolgára, akit 1977-ben orgazdasággal vádoltak meg, majd felmentésével zárult az eljárás, melyben kiderült, hogy egy telefonbeszélgetését lehallgatták a hatóságok. Malone 1978-ban polgári keresetet indított a High Court előtt a nagy-londoni rendőrfőkapitány ellen, annak elismertetése érdekében, hogy minden telefonlehallgatás amit az engedélye nélkül hajtanak végre illegális, még akkor is, ha az belügyminiszteri felhatalmazás alapján történik. Angliában és Walesben a telefonlehallgatás egy miniszteri, szokás szerint belügyminiszteri felhatalmazás alapján történt. A kérdést nem egyetlen törvény, hanem több jogszabályi rendelkezés szabályozta. Malone 1979-ben a Bizottsághoz beterjesztett kérelmében azt sérelmezte, hogy telefonbeszélgetését lehallgatták, valamint a telefonkészülékéhez egy olyan számlát csatlakoztattak, mely minden hívott számot elraktározott. Állítása szerint a hatóságok véleménye szerint egyezményesítő magatartásának forrása részben a hatóságok napi gyakorlat, részben a vonatkozó angol és walesi jog. Vincent Berger: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Joggyakorlata HVG-ORAC Budapest, 1999.*)

¹⁷ A hozzáférhetőség azt jelenti, hogy az állampolgár tisztában van azzal, hogy adott ügyben milyen jogszabályok kerülhetnek alkalmazásra, tehát nyilvánosan kihirdetettek, és bárki számára elérhetőek.

¹⁸ Az előreláthatóság azt jelenti, hogy az egyén előre tudhatja – látja -, hogy a hatóságoknak milyen körülmények illetve feltételek esetén van joguk az ilyen beavatkozásra, és ennek ismeretében alkalma lehet a magatartását ennek megfelelően alakítani.

¹⁹ Dr. Siegler Eszter: A bírói engedélyhez kötött titkos adaszerezés szabályozása az új büntetőeljárás törvényben *Magyar Jog 1999/1*

²⁰ Ebben az ügyben a Bíróság azért marasztalta el Franciaországot, mert bár bírói engedéllyel folytatták a telefonlehallgatást és megvolt a törvényi alap, de a jogszabály nem volt kellően tiszta és világos, miáltal a rendelkezések alkalmazása nem volt előrelátható az érintettek számára. Nem szabályozták például, hogy mennyi ideig tarthat a lehallgatás, a lehallgatott telefonbeszélgetéseket milyen módon rögzíthetik, mely személyekkel szemben és milyen bűncselekmény fajták esetén lehet helye a lehallgatásnak stb., összességében tehát a Bíróság szerint a francia rendszer törvény vagy joggyakorlat

szintű jogszabályi szabályozás is lehetséges, de ebben az esetben is meg kell felelni a jogállamiság követelményeinek, a hozzáférhetőség és az előreláthatóság feltételének. Az írott jog által szabályozott területen törvény alatt az illetékes bíróságok által értelmezett hatályos jogszabályokat kell érteni.²¹

A **meghatározott cél** értelemszerűen azt jelenti, hogy a 8. cikk második bekezdésében meghatározott célok²² valamelyikére kell, hogy irányuljon a beavatkozás.

A **szükségesség** követelménye azt jelenti, hogy az adott beavatkozásnak szükségesnek kell lennie egy demokratikus társadalomban²³. Annak vizsgálata során, hogy az adott intézkedés szükséges volt egy demokratikus társadalomban, nem kizárólag az általános európai gyakorlatot kell alapul venni, hanem tekintettel kell lenni az adott tagállam sajátosságaira is. Eszerint egy hatósági beavatkozás nem tekinthető automatikusan szükségtelennek egy demokratikus társadalomban pusztán azért, mert azt más demokráciákban nem alkalmazzák, ha az érintett államban az alkalmazása kellőképpen indokolt. Mindig az ügy összes körülményeinek gondos figyelembevételével lehet eldönteni, hogy az adott beavatkozás egyezményesértő-e vagy sem. Ehhez két dolgot mindig vizsgálni kell: az állami beavatkozás mindig egy ténylegesen létező nyomós közérdeket szolgáljon (bűnüldözés) továbbá fennálljon az arányosság követelménye.²⁴ Az arányosság követelménye azt jelenti, hogy a beavatkozás csak akkor jogszerű, ha egyúttal indokolt is, tehát arányban áll a kitűzött céllal. A legtöbb államban – csakúgy, mint Magyarországon – az ilyen beavatkozásokat csak akkor alkalmazhatják az egyes hatóságok, ha a külön törvényekben meghatározott feladatok ellátásához szükséges adatok más módon nem szerezhetőek meg.

A különböző országok eltérő szabályozási technikákkal próbálják megoldani, hogy bár rendelkezzen a rendőrség, illetve más nyomozóhatóság a titkos információgyűjtéshez szükséges jogosítványokkal, azonban azok használata során ne sértsék meg az emberi jogokat. Ilyen megoldás, mikor a titkos nyomozásra

---

hiányában nélkülözi a hatóságok vonatkozásában a kényszerítő erőt az egyének jogaiba való beavatkozástól való tartózkodás kérdésében.

²¹ Dr Grád András : Kézikönyv a strasbourgi emberi jogi ítélkezéstről HVG-ORAC 1998

²² a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jogainak és szabadságjogainak védelme

²³ lásd: Klass és társai kontra Németország ügy

²⁴ Dr Grád András : Kézikönyv a strasbourgi emberi jogi ítélkezéstről HVG-ORAC 1998.

vonatkozó szabályokat a büntetőeljárás törvényben helyezik el²⁵, vagy a szervezett bűnözés és illegális kábítószer-kereskedelem elleni különleges felhatalmazások körében szabályozzák²⁶ a titkos eszközök használatát. Érdekes, hogy sok fejlett demokrácia nélkülözi a megfelelő jogi szabályozást.²⁷ Azonban nem szabad elfelejteni, hogy ezen országokban az emberi jogok védelmében az alkotmányos demokratikus berendezkedés egész intézményrendszere működik, s néha hatékonyabban, mint a speciális rendvédelmi törvények.²⁸

A Magyar Köztársaság Alkotmánya²⁹ szintén tartalmaz rendelkezéseket az állampolgárok azon alapvető jogait illetően, melyeket sért vagy sérthet a hatóságok titkos információgyűjtő tevékenysége. Az Alkotmány kimondja, hogy a Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsődleges kötelessége³⁰. A XII. fejezetben az alapvető jogok és kötelezettségek között nevesíti az Alkotmány a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jogot, melyet a hatóságok titkos nyomozati tevékenysége adott esetben korlátoz.³¹ Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja³². Az alapvető jogok védelme többek közt azt is jelenti, hogy annak jogellenes megsértőivel szemben a jogalkotó szankció alkalmazását helyezi kilátásba.³³ A személyiségi jogok részletes szabályozása, és megsértésük esetén a szankcionálási lehetőségek a Polgári Törvénykönyvben vannak szabályozva³⁴. Azonban adott

---

²⁵ Németország, Ausztria

²⁶ Spanyolország, Egyesült Királyság, Egyesült Államok

²⁷ pl. Belgium, Hollandia

²⁸ Dr. Finszter Géza: A titkos információgyűjtés szabályozása a hatályos jogban *Kriminológiai Tanulmányok 2000*

²⁹ 1949. évi XX. tv

³⁰ Alkotmány 8 § (1) bekezdés

³¹ Alkotmány 59. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.

³² Alkotmány 8 § (2) bekezdés

³³ Dr. Nyíri Sándor : Gondolatok a titkos információgyűjtésről *Rendészeti Szemle 1993/8. szám*

³⁴ 1959. évi IV. tv. 81. § Személyhez fűződő jogot sért, aki a levéltitkot megsérti, továbbá aki magántitok, üzemi vagy üzleti titok birtokába jut és azt jogosulatlanul nyilvánosságra hozza, vagy azzal egyéb módon visszaél.

82. § A törvény védi a magánlakáshoz és a jogi személy céljaira szolgáló helyiségekhez fűződő jogot.

83. § (1) A számítógéppel vagy más módon történő adatkezelés és adatfeldolgozás a személyhez fűződő jogokat nem sértheti.

(2) A nyilvántartott adatokról tájékoztatást - az érintett személyen kívül - csak az arra jogosult szervnek vagy személynek lehet adni.

(3) Ha a nyilvántartásban szereplő valamely tény vagy adat nem felel meg a valóságnak, az érintett személy a valótlan tény vagy adat helyesbítését külön jogszabályban meghatározott módon követelheti.

84. § (1) Akit személyhez fűződő jogában megsértenek, az eset körülményeihez képest a következő polgári jogi igényeket támaszthatja:

a) követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;

esetben az emberi jogok megsértése büntetőjogi következményt is vonhat maga után.³⁵ A büntetőeljárásról szóló törvény az alapelvek közt szerepelteti az állampolgári jogok tiszteletbetartásának követelményét.³⁶ Végül deklarálja az Alkotmány, hogy a Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül³⁷, illetve mintegy jogorvoslati lehetőségként, az alapvető jogok megsértése miatt keletkezett igények, továbbá a köteleességek teljesítésével kapcsolatban hozott állami döntések elleni kifogások bíróság előtti érvényesíthetőségének lehetőségét³⁸.

A két törvény mely megteremti Magyarországon a titkos adatszerzés lehetőségét, a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. tv (Rtv.) s annak is a VII. fejezete, mely meghatározza többek között a célt is, mely érdekében végezhető titkos információgyűjtés illetve a Nemzetbiztonsági Szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. tv, mely az 53-66 §§-ban szabályozza az öt nemzetbiztonsági szolgálat - az Információs Hivatal, a Nemzetbiztonsági Hivatal, a Katonai Felderítő Hivatal, Katonai Biztonsági Hivatal, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat - ilyen jellegű tevékenységét. Az Rtv. 63 §. (1) bekezdése határozza meg a titkos információgyűjtés célját, mely szerint a Rendőrség bűncselekmény elkövetésének megelőzésére, felderítésére, megszakítására, az elkövető kilétének megállapítására, elfogására, körözött személy felkutatására, tartózkodási helyének megállapítására, bizonyítékok megszerzésére - törvény keretei között - titokban információt gyűjthet. A Nemzetbiztonsági Szolgálatokról szóló törvény szerint a nemzetbiztonsági szolgálatok a törvényben foglalt feladataik teljesítése érdekében folytathatnak titkos információgyűjtést³⁹,

---

b) követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltávolítását a további jogsértéstől;

c) követelheti, hogy a jogsértő nyilatkozattal vagy más megfelelő módon adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;

d) követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását a jogsértő részéről vagy költségén, továbbá a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítését, illetőleg jogsértő mivoltától megfosztását;

e) kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.

³⁵ jogosulatlan adatszerzés, levéltitoksértés stb...

³⁶ 1973. évi I. tv 4. § (1) A büntetőeljárásban a személyi szabadságot és más állampolgári jogokat tiszteletben kell tartani, s azok csak az e törvényben meghatározott esetekben és módon korlátozhatók.

³⁷ Alkotmány 77/A § (1) bekezdés

³⁸ Alkotmány 77/K §

³⁹ 53 §

azonban a szolgálatok által végzett hatósági tevékenység, (rejtjeltevékenység szakirányítása és engedélyezése, okmányvédelem) valamint egyes speciális honvédelmi feladatok ellátása során nem használhatók a titkos információgyűjtés eszközei. A szolgálatok csak akkor alkalmazhatnak titkos információgyűjtő eszközöket és módszereket, ha az adatok más módon nem szerezhetők be. A hatályos magyar jogszabályok alapján nemcsak a Rendőrség és a Nemzetbiztonsági Szolgálatok jogosultak meghatározott feltételek esetén titkos információgyűjtő tevékenység folytatására, hanem még további négy szerv: a Határőrség, a Vám- és Pénzügyőrség, Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata és az Adó- és Pénzügyőri Ellenőrzési Hivatal nyomozó hatóságai. Mint látszik, a hatályos jogszabályok szerint ma Magyarországon tíz szerv jogosult titkos információgyűjtésre. Ezzel kapcsolatban felvetődhet a kérdés, hogy a pénzügyi gondokkal, bűnüldözési kapacitással, szakértelemmel küszködő Magyarországon szükséges-e, hogy ilyen sokfajta szerv végezzen titkos információgyűjtést, megfelel-e ez a gyakorlat az Európai Unió országai gyakorlatának.⁴⁰

---

⁴⁰ Dr. Nyíri Sándor : Az APEH Nyomozó Hatóságainak titkos információgyűjtési jogához *Ügyészek Lapja 1999/2. szám*

II. Fejezet

A tételes magyar szabályozás

1. Alapelvek, célok

Még mielőtt a tételes jogi szabályozásra térnék rá, szükséges kitérni az egész titkos információgyűjtő tevékenység során figyelembeveendő és követendő alapelvekre. Az operatív munka⁴¹ alapelvei a törvényesség, a hatékonyság és a megelőzés.⁴²

A **törvényesség alapelve** azt jelenti, hogy a törvényhozó hatalom (az Országgyűlés) elsőbbséget élvez a végrehajtó hatalommal szemben. Tehát az első az Országgyűlés „akarata”, a törvény, s a végrehajtó hatalom tevékenységét köteles e törvényeknek megfelelően végezni. Ez azt is jelenti, a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvénynek megfelelően, hogy a jogforrási rangsort be kell tartani, s pl. egy miniszteri rendelet nem sérthet magasabb szintű jogszabályt. Ez az alapelv megköveteli a végrehajtó szervektől (nyomozó hatóságoktól), hogy a jog és a politika nem keveredhet munkájuk során. A nyomozó hatóságok (nemzetbiztonsági hivatalok) szakmai szervek munkájukat jogszerűen kell, hogy végezzék, s nem engedhető meg, hogy a munkájukat világnézeti szimpátia által befolyásolva végezzék. A törvényesség társadalmi érdek. Azonban nem szabad arról megfeledkezni, hogy a rendőrségnek, nyomozó hatóságoknak szüksége van olyan jogosítványokra, melyek segítségével a munkájuk eredményessége biztosítható, hatékonysága javítható. A törvényesség alapelv tehát nem működésképtelenséget, hanem visszaélés-képtelenséget biztosít.⁴³

---

⁴¹ operatív munka: a bűncselekmények alapos gyanújának, illetve az elkövető kilétének megállapítására irányuló titkos nyomozás, mely biztosítja a rejtett bűncselekményel történeti tényállásának és bizonyítékainak feltárását, az előkészületben lévő vagy megkezdett bűncselekmények megakadályozását, az ismeretlen elkövetők leleplezésével, felkutatásával és elfogásával felelősségre vonásuk feltételeit, az elkövetés okainak megállapításával és kiküszöbölésükre tett javaslatokkal a hasonló bűncselekmények megelőzését.

Máramarosi Zoltán : A bünyügyi operatív munkáról *Rendészeti Szemle 1991./9. szám*

⁴² Dr. Univ. Komáromi István : Az operatív munka alapelvei *Rendészeti Szemle 1991/2. szám*

⁴³ Dr. Univ. Komáromi István : Az operatív munka alapelvei *Rendészeti Szemle 1991/2. szám*

A **hatékonyság alapelv** nem csupán hatékonyságot jelent, hanem egyben eredményességet és hatékonyságot is. Annak érdekében, hogy megfeleljenek a hatékonyság alapelvének a hatóságoknak a végrehajtás során szem előtt kell tartani a célszerűséget, az állandó megújulási képességet és nyitottnak kell lenni az új megoldások befogadása iránt. Az új, a hatóságok munkáját segítő kutatási eredményeket a lehető leggyorsabban alkalmazni kell a gyakorlatban.

A harmadik alapelv a **megelőzés**. A bűncselekmény megtörténteire várni, és utána megtenni a szükséges lépéseket a felderítésre képletesen olyan, mint „azután bezárni az istálló ajtaját miután elszökött a ló”. A megelőzés célja vagy magának a bűncselekménynek, vagy pedig az esetleges kár bekövetkeztének a megakadályozása.⁴⁴ A megelőzésnek fontos feltétele a korai felderítés. A hatóságok munkáját minden fázisában át kell hogy hassa az a törekvés, hogy a törvénysértéseknek idejében elejét vegyék, illetve azokat megszakítsák. Ezen alapelvhez szervesen hozzátartozik a társadalommal való kapcsolattartás.⁴⁵ A baj csak az, hogy a törvény a megelőzés tekintetében semmiféle kézzelfogható határát nem jelöli ki a titkos információgyűjtésnek. Ez egy olyan általános felhatalmazás⁴⁶, melynek birtokában a nyomozó hatóság a titkos információgyűjtés körét tetszése szerint kiszélesítheti.

A titkos információszerzés **általános célja**, hogy a társadalom és az állampolgárok személyi és vagyoni érdekeinek védelme érdekében a titkos eszközök, erők és módszerek törvényes alkalmazásával segítse a bűnüldözési feladatok megoldását. A titkos információszerzés *stratégiai célja* az igazságszolgáltatás segítése. Ahhoz, hogy ez a stratégiai cél megvalósulhasson, először az úgynevezett *taktikai céloknak* (kettő illetve három) kell megvalósulni. Az első ezek közül, a büntetőeljárás igényeinek közvetlen, vagy a kriminalisztikai közvetítésén keresztül történő támogatása. Ezen belül különösen fontos a bűncselekmények megelőzése, az előkészületi stádiumban lévő vagy a megkezdett bűncselekmények és elkövetők felderítése, a bűncselekményeket elősegítő okok és körülmények felderítése és megszüntetése. A büntetőeljárás igényeinek kielégítése

---

⁴⁴ Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988 63. o.*

⁴⁵ Dr. Univ. Komáromi István : Az operatív munka alapelvei *Rendészeti Szemle 1991/2. szám*

⁴⁶ az Rtv 63.§ (1) bek.

érdekében a titkos nyomozás feladata a büntetőeljárás előkészítése, a büntető anyagi és eljárási szabályoknak megfelelő tények megállapítása és rögzítése, a folyamatban lévő büntetőeljárás adatainak kiegészítése, ellenőrzése, a bizonyítás segítése, a történeti tényállással összefüggő vagy összefüggésbe hozható egyéb tények és körülmények felderítése, dokumentálása, a nyílt eljárások törvényességének megalapozása, az állampolgár indokolatlan törvénysértő zaklatásának elkerülése. Különösen fontos a bűncselekmények bizonyítékainak felkutatása, rögzítése, biztosítása, a bizonyítékforrások felderítése, az elkövetők személyére, társadalomra való veszélyességére vonatkozó adatok beszerzése, az elkövetők és a hozzájuk kapcsolódó egyéb személyek – tippadók, orrgazdák stb. - szerepének tisztázása, bűncselekmények elkövetési és leplezési módszereinek, kísérőjelenségeinek – költekezés, értékesítés stb. – megállapítása. A másik taktikai cél az olyan bűnüldözési feladatok teljesítése, melyek nem kapcsolódnak közvetlenül a büntetőeljárási célokhoz, de azokat közvetlenül segíthetik. Ilyen célok a közbiztonság, a belső rend védelme, a bűncselekmények elkövetésével alaposan gyanúsítható, számításba vehető személyek tevékenységének figyelemmel kísérése, a nemzetközi bűnüldözési feladatokból eredő feladatok elvégzése, a körözés és az elfogatóparancs hatálya alatt álló személyek felkutatása és elfogása. Azért írtam úgy fentebb, hogy kettő illetve három cél, mert ezek mellett még figyelembe kell venni a titkos információszerezés részben önálló belső célját is, mégpedig azt, hogy a bűnüldöző hatóság hosszabb távon csak úgy tud tényleges és eredményes munkát végezni⁴⁷ ha a titkos információszerezési lehetőségeket állandóan készenlétben tartja, és biztosítja azok mobilitását. Ez azt jelenti, hogy a bűnüldöző hatóságnak a törvény szabályainak megfelelően meg kell teremtenie a titkos információszerezés végzésének feltételrendszerét, és fenn kell tartania működőképességét. Tehát pl. szükség van állandó információgyűjtésre annak érdekében, hogy a titkos információszerezés ténylegesen és hatékonyan működjön. Ez a belső cél azonban nem válhat önálló vagy fő céllá. Hogy ez véletlenül se történhessék meg, azt a törvényben lévő garanciális szabályok – pl. a titkos információszerezés külső engedélyhez kötése - hivatottak biztosítani.⁴⁸

---

⁴⁷ lásd hatékonyság alapelve

⁴⁸ bővebben lásd: Dr. Horváth József : A rendőrség bűnügyi operatív munkája *Rendészeti Szemle* 1991/ 3. szám

2. Ki végezhet titkos adatszerzést?

Mint azt már az előző fejezet végén említettem a mai hatályos magyar törvényi szabályozás szerint tíz szerv jogosult titkos információszerző tevékenység folytatására. A szabályozás egyik alaptörvényének tekinthető a már említett Rendőrségről szóló törvény, mert mind a Határőrségről⁴⁹, mind a Vám- és Pénzügyőrségről⁵⁰ mind pedig az Adó- és Pénzügyőri Ellenőrzési Hivatalról⁵¹ szóló törvény az adott szervek titkos adatszerző tevékenysége kapcsán az Rtv. vonatkozó szabályait rendeli alkalmazni.

A **Határőrségről** szóló 1997. évi XXXII. törvény (Hör. tv.) 59 § (1) bekezdése értelmében⁵² a Határőrség a törvényben hatáskörébe utalt bűnüldözési feladatok ellátása - elvégzi a Határőrségről szóló törvényben hatáskörébe utalt nyomozási cselekményeket, és nyomozó hatóságként jár el a külön törvényben hatáskörébe utalt büntető ügyekben⁵³ - körében a feladatok végrehajtása érdekében az Rtv. VII. fejezetében meghatározott szabályok szerint titkos információgyűjtést végezhet. A Határőrség az ilyen információgyűjtést csak akkor alkalmazhatja, ha e törvényben (Hör. tv.) meghatározott feladatainak ellátásához szükséges adatok más módon nem szerezhetők be.

A vámjogról, vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény 174 § (2) bekezdés szerint a Vám és Pénzügyőrségnek az országos parancsnok által kijelölt nyomozó hatóságai a büntetőeljárásról szóló törvény alapján a vámszervezet nyomozó hatósági hatáskörébe tartozó bűncselekmények⁵⁴

---

⁴⁹ 1997 évi XXXII. tv

⁵⁰ 1995 évi C. tv

⁵¹ 1998 évi XCIII. tv

⁵² 1999. IX. 01-től hatályos e rendelkezés

⁵³ 1973:I.tv 16.§ (4) A jogellenes belföldi tartózkodás (Btk. 214. §), a tiltott határátlépés (Btk. 217. §), az embercsempészás (Btk. 218. §), a határjel-rongálás (Btk. 220. §) és úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 274. §) alapos gyanúja esetén a Határőrség is nyomozó hatóságként jár el, ha a bűncselekmény gyanúját a Határőrség észleli.

⁵⁴ 1973:I.tv 16.§ (3) A deviza-bűncselekmény (Btk. 309. §), az adó-, társadalombiztosítási csalás, ha azt nem az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal hatáskörébe tartozó adóra nézve követik el (Btk. 310. §), csempészet és vámorgazdaság (Btk. 312. §), visszaélés csekkel (Btk. 313. §), valamint az ezekkel a bűncselekményekkel összefüggésben elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 274. §), magánokirat-hamisítás (Btk. 276. §) és bélyeghamisítás (Btk. 307. §) nyomozását a Vám- és Pénzügyőrség végzi. A nemzetközi jogi kötelezettség megszegése (Btk. 261/A. §), a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák forgalmára vonatkozó kötelezettség megszegése (Btk. 287. §), az engedély nélküli külkereskedelmi tevékenység (Btk. 298. §), valamint a jövedéki termékre vagy vámárura elkövetett áru hamis megjelölése (Btk. 296. §), a szerzői és szomszédos jogok megsértése (Btk. 329/A. §) alapos gyanúja esetén a nyomozást a Vám- és Pénzügyőrség végzi, ha a bűncselekmény gyanúját a Vám- és Pénzügyőrség észleli.

elkövetésének megelőzése, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, az elkövető elfogása, a körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása, továbbá a bizonyítékok megszerzése céljából a rendőrségi törvény VII. fejezetében meghatározottak szerint titkos információgyűjtést végezhetnek.

Az **Adó- és Pénzügyőri Ellenőrzési Hivatal** egyes feladatairól szóló 1998. évi XCIII. törvény 5 § (2) bekezdése értelmében a Hivatal nyomozó hatósága a hatáskörébe tartozó bűncselekmény⁵⁵ elkövetésének megelőzése, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, az elkövető elfogása, a körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása, továbbá a bizonyítékok megszerzése céljából titkos információgyűjtést végezhet a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény VII. fejezetében meghatározott szabályok szerint. A titkos információgyűjtés eszközei, módszerei (Rtv VII. fejezet) alkalmazásának részletes szabályait a pénzügyminiszter állapítja meg.⁵⁶

A Nemzetbiztonsági Szolgálatok titkos információgyűjtését szabályozó normák a már említett 1995. évi CXXV. tv-ben találhatóak.⁵⁷ Egyre erősödő kihívást jelent szinte a világ összes országában a jogellenes kábítószer- és fegyverkereskedelem elleni küzdelem. Ez a tevékenység az állami szervek részéről többemű és (nemzetközileg is) összehangolt fellépést tesz szükségessé, és - ahogy a külföldi gyakorlat mutatja - ebben a nemzetbiztonsági szolgálatok is részt vesznek. A Szolgálatok a titkos információgyűjtés speciális eszközeit és módszereit csak akkor használhatják, ha a törvényben meghatározott feladatok ellátásához szükséges adatok más módon nem szerezhetők meg.⁵⁸ A Nemzetbiztonsági Szolgálatok közül három szolgálat (a Nemzetbiztonsági Hivatal, a Katonai Biztonsági Hivatal és a

---

⁵⁵ 1973.I.tv 16.§ (5) A jogosulatlan gazdasági előny megszerzése (Btk. 288. §), a számviteli fejelem megsértése (Btk. 289. §), a csödbüntett (Btk. 290. §), az adó-, társadalombiztosítási csalás, ha azt az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal hatáskörébe tartozó adóra vagy járulékra követik el (Btk. 310. §), a Munkaerőpiaci Alap bevételét biztosító fizetési kötelezettség megszegése (Btk. 310/A. §), a társadalombiztosítási, egészségbiztosítási vagy nyugdíjjárulék fizetési kötelezettség megsértése (Btk. 310/B. §), a csalás, ha azt az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal hatáskörébe tartozó adóra, járulékra vagy költségvetési támogatásra követik el (Btk. 318. §), valamint az ezekkel a bűncselekményekkel összefüggésben elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 274. §) és magánokirat-hamisítás (Btk. 276. §) nyomozását az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal nyomozó hatósága végzi.

⁵⁶ 1998. évi XCIII. Tv. 20. § (5) bek. (beiktatta: 1999. évi LXXV. tv., hatályos: 1999.IX.01-től)

⁵⁷ A dolgozatom célja a büntetőeljárás szempontjából releváns titkos adatszerzés szabályozásának bemutatása, ezért nem foglalkozom a nemzetbiztonsági célú adatgyűjtésekkel.

Nemzetbiztonsági Szakszolgálat) feladatkörébe rendel a jogalkotó a büntetőeljárással kapcsolatos titkos információgyűjtési feladatokat. Eszerint, a Nemzetbiztonsági Hivatal a nyomozás elrendeléséig végzi az állam elleni bűncselekmények (Btk. X. fejezet), az emberiség elleni bűncselekmények (Btk. XI. fejezet), illetve működési területén a külföldre szökés (Btk. 343. §), a zendülés (Btk. 352. §) és a harckészültség veszélyeztetése (Btk. 363. §) bűncselekmények felderítését⁵⁹, illetve felderíti a terrorcselekményt (Btk. 261. §), ha a bejelentés a Nemzetbiztonsági Hivatalhoz érkezett, vagy arról a Nemzetbiztonsági Hivatal szerzett tudomást⁶⁰, valamint információkat szerez a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagja elleni erőszak (Btk. 174/B. §), az államtitoksértés (Btk. 221. §), a közveszély okozás (Btk. 259. §), a nemzetközi jogi kötelezettség megszegése (Btk. 261/A. §), a légi jármű hatalomba kerítése (Btk. 262. §), a közösség elleni igazgatás (Btk. 269. §), és a rémhírterjesztés (Btk. 270. §) bűncselekményekre vonatkozóan.⁶¹

⁶² A Katonai Biztonsági Hivatal a törvény szerint ugyanazon bűncselekmények esetében végez felderítést a nyomozás megkezdése előtt mint a Nemzetbiztonsági Hivatal, csak annyi a korlátozás ebben az esetben, hogy ezt a tevékenységet csak a működési területén végezheti a Katonai Biztonsági Hivatal⁶³. Szintén a működési területén felderíti a terrorcselekményt (Btk. 261. §) illetve működési területén információkat szerez be a Nemzetbiztonsági Hivatal esetében már felsorolt bűncselekményekre és a közveszéllyel fenyegetés (Btk. 270/A. §), a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák forgalmára vonatkozó kötelezettség megszegése (Btk. 287. §) bűncselekményekre vonatkozóan, felderíti továbbá mindazon bűncselekményeket, amelyek veszélyeztetik a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség alkotmányos feladatainak végrehajtását.⁶⁴ ⁶⁵ A differenciált szabályozást – nevezetesen, hogy bizonyos bűncselekmények esetén kizárólag csak a Nemzetbiztonsági Szolgálatok járhatnak el, bizonyos bűncselekmények esetén pedig a Rendőrség is eljárhat - a bűncselekmények által veszélyeztetett politikai, védelmi, nemzetgazdasági érdek, illetve ezen bűncselekmények leplezett, titkos jellege indokolja. A bűncselekmények eredményes felderítése természetesen

---

⁵⁸ Nbtv. 53. § (2) bek.

⁵⁹ Ezen bűncselekmények felderítése a Nemzetbiztonsági Szolgálatok kizárólagos hatáskörébe tartozik.

⁶⁰ Ez a rendelkezés 1996. VI. 15-től hatályos

⁶¹ 5 § h-j pont

⁶² Ezen bűncselekmények esetében a Nemzetbiztonsági Szolgálatok és a Rendőrség egyaránt eljárhatnak.

⁶³ Ezen bűncselekmények felderítése a Nemzetbiztonsági Szolgálatok kizárólagos hatáskörébe tartozik.

⁶⁴ 7 § i-k pont

szükségessé teszi a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok közötti hatékony együttműködést. A felderítés nem jelenti a nemzetbiztonsági szolgálatok részéről nyomozóhatósági jogkör gyakorlását, hisz konkrét ügyben a szolgálatok tevékenysége a nyomozás elrendeléséig tarthat. Az alapos gyanú megléte esetén a nemzetbiztonsági szolgálatok a bűncselekmény további felderítését a nyomozóhatóságnak adják át. A harmadik szolgálat, melyre büntetőeljárással kapcsolatos feladatot telepít a törvény a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat. A törvény 8 § (1) bekezdés a, pontja értelmében a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat a jogszabályok keretei között a titkos információgyűjtés különleges eszközeivel és módszereivel - írásbeli megkeresésre - szolgáltatást végez törvény által erre feljogosított szervezetek titkos információgyűjtő tevékenységéhez, illetve törvény által feljogosított szervezetek igényei alapján biztosítja a titkos információgyűjtő tevékenységhez szükséges különleges technikai eszközöket és anyagokat (8.§ (1) b, pont). Más szavakkal a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat azon szervezetek – pl. Rendőrség, Határőrség stb. - háttérintézménye, kiszolgáló szerve, amelyek a titkos információgyűjtés különleges eszközeinek és módszereinek alkalmazására jogosultságot kaptak. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat a szolgáltatói feladata keretében alkalmazott titkos információgyűjtés során nyert valamennyi adatot a megrendelő szerv számára továbbítja. A továbbított adatokat a Szakszolgálat nyilvántartásából törölni kell. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat szolgáltató feladataival kapcsolatosan nyilvántartást vezet, amely tartalmazza: a megrendelő szervezet írásbeli megkeresését a szükséges engedéllyel, a megkeresésben megjelölt személyek azonosításához szükséges személyes adatokat, az adott ügyben felhasznált titkos információgyűjtés eszközeinek és módszereinek leírását, és a megrendelő szervezet részére továbbított adathordozók jegyzékét. A közölt adatok hitelességéért az adatszolgáltató, a felhasználásáért, illetve az erre alapozott intézkedések megtételéért vagy elmulasztásáért a titkos információgyűjtést megrendelő szerv felelős. A Szakszolgálat szolgáltató jellegét erősítő garanciális szabály, hogy a titkos információgyűjtés eszközeinek és módszereinek egy, a törvényben meghatározott csoportját⁶⁶ saját kezdeményezésre csak a szolgáltató feladata feltételeinek megteremtése érdekében használhatja, az állampolgári jogokat

---

⁶⁵ Ezen bűncselekmények esetében a Nemzetbiztonsági Szolgálatok és a Rendőrség egyaránt eljárhatnak.

⁶⁶ 8. § (4) bek. Pl.: nem alkalmazhatnak csapdát, nem gyűjthetnek hatósági engedélyhez kötött távközlési rendszerekből és egyéb adattároló eszközökből információkat stb.

legerősebben korlátozó titkos információgyűjtési eszközöket és módszereket pedig saját kezdeményezésre egyáltalán nem alkalmazhatja.⁶⁷ A titkos információgyűjtésre felhatalmazott szervezetek és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat közötti együttműködés rendjét a Kormány határozza meg.⁶⁸

3. A titkos információgyűjtés eszközei

A hatályos szabályozás szerint a titkos információgyűjtés során alkalmazott eszközöknek és módszereknek két nagy csoportját lehet elkülöníteni attól függően, hogy esetleges alkalmazása előtt szükséges-e valamely szervtől (bíróság, igazságügyi-miniszter) engedélyt kérni, vagy sem. Az Rtv ezek szerint megkülönbözteti a bírói engedélyhez nem kötött és a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtési módszereket. A Nemzetbiztonsági törvény külső engedélyhez kötött illetve külső engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtésről szól, mert a törvény szerint bizonyos esetekben a bíróság, bizonyos esetekben pedig az igazságügyi-miniszter engedélye szükséges a titkos adatszerzés végzéséhez.⁶⁹

Az Rtv. a VII. fejezetében nevesítve és összefoglaltan határozza meg a nyomozó hatóságok által használható bírói engedélyhez kötött, illetve nem kötött titkos információgyűjtés eszközrendszerét. Ezek alkalmazásának jelentős részét nem köti bírói engedélyhez. E nyílt szabályozás keretén belül generálisan megállapítja a titkos információgyűjtés törvényi céljait⁷⁰, ily módon teret nyit a felhasználásuk előtt, azonban ezáltal be is határolja az alkalmazható eszközök körét⁷¹.

A Rendőrség ennek megfelelően a bűnüldözési feladatainak teljesítése érdekében bírói engedély nélkül alkalmazhatja az alábbi titkos információgyűjtő eszközöket és módszereket⁷²:

---

⁶⁷ Ezen szigorú tilalom alól kivételt csak a saját belső biztonsági és bűnmegelőzési feladat jelent. (8. § (4) bek.)

⁶⁸ 8.§ (6) bek.

⁶⁹ Részletes szabályozást a vonatkozó részeknél mutatom be.

⁷⁰ Rtv. 63.§ (1) A Rendőrség bűncselekmény elkövetésének megelőzésére, felderítésére, megszakítására, az elkövető kilétének megállapítására, elfogására, körözött személy felkutatására, tartózkodási helyének megállapítására, bizonyítékok megszerzésére - törvény keretei között - titokban információt gyűjthet.

⁷¹ Annak eldöntésére, hogy egy adott eszközt a jogalkotó bírói, külső engedélyhez kössön többféle technika alakult ki. Ezekre most nem térnek ki, de egy érdekes példát bemutatnék. Kanadában a rendőrségi nyomozati technikákat az ún. „tolakodási” fokozattal mérik. Ez azt jelenti, hogy az engedélyezettetés annál bonyolultabb, minél nagyobb a „tolakodás” - azaz az állampolgárok magánéletébe való beavatkozás - szintje.

⁷² Rtv. 63-68 §§

- informátort, bizalmi személyt vagy a Rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt ⁷³ vehet igénybe (Rtv. 64. § (1) bek. a, pont)
- az eljárás céljának leplezésével (puhatolás) vagy a kilétét leplező fedett nyomozó igénybevételével információt gyűjthet, adatot ellenőrizhet ⁷⁴ (Rtv. 64. § (1) bek. b, pont)
- saját személyi állománya, valamint a vele együttműködő személy és rendőri jelleg leplezésére, védelmére fedőokiratot állíthat ki, használhat fel, fedőintézményt hozhat létre, és tarthat fenn ⁷⁵ (Rtv. 64. § (1) bek. c, pont)
- a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és vele kapcsolatban lévő személyt, valamint a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt megfigyelhet, arról információt gyűjthet, az észlelteket hang, kép, egyéb jel vagy nyom rögzítésére szolgáló technikai eszközzel (a továbbiakban: technikai eszköz) rögzítheti ⁷⁶ (Rtv. 64. § (1) bek. d, pont)
- a bűncselekmény elkövetőjének leleplezésére vagy a bizonyítás érdekében - sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó - csapdát alkalmazhat (Rtv. 64. § (1) bek. e, pont)
- mintavásárlás végzése érdekében informátort, bizalmi személyt, a Rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vagy fedett nyomozót, továbbá - az ügyész engedélyével - álvásárlás, bizalmi vásárlás, bűnszervezetbe való beépülés, illetve ellenőrzött szállítás folytatása érdekében fedett nyomozót alkalmazhat ⁷⁷ (Rtv. 64. § (1) bek. f, pont)
- ha a bűncselekmény megelőzésére, felderítésére, az elkövető elfogására, kilétének megállapítására nincs más lehetőség, a sértettet szerepkörében - életének, testi épségének megóvása érdekében - rendőr igénybevételével helyettesítheti ⁷⁸ (Rtv. 64. § (1) bek. g, pont)
- természetes személyekkel, jogi személyekkel vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel titkos együttműködési megállapodást köthet (Rtv. 64. § (2) bek.)

⁷³ a „Rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt” az 1999. évi LXXV. Tv. iktatta be, 1999. IX. 1-től hatályos

⁷⁴ 1999. IX. 1-ig : „ a rendőri jelleg leplezésével információt gyűjthet”

⁷⁵ 1999. IX. 1-ig : „ a vele együttműködő személy és a rendőri jelleg leplezésére és védelmére fedőokiratot állíthat ki és használhat fel, fedőállalkozást hozhat létre és tarthat fenn”

⁷⁶ 1999. IX. 1-ig itt szabályozta még a törvény az ellenőrzött szállítást is, amit azóta külön pontban szabályoz.

⁷⁷ 1999. IX. 1-től hatályos rendelkezés (beiktatta: 1998. évi XIX. tv 605. § (9) bek.)

⁷⁸ 1999. IX. 1-től hatályos rendelkezés (beiktatta: 1998. évi XIX. tv 605. § (9) bek.)

- az előbbi megállapodás keretében kezdeményezheti a bűnüldözés szempontjából különleges fontosságú ilyen szervezetek munkatársával hivatásos szolgálati, közszolgálati, közalkalmazotti jogviszony, illetve munkajogviszony (a továbbiakban: munkaviszony) létesítését ⁷⁹ (Rtv. 64. § (2) bek.)
- a rendőrség - külön megállapodás alapján meghatározott időtartamra - munkaviszonyt kezdeményezhet az utóbbi két pontban említett szervezeteknél ⁸⁰ (Rtv. 64. § (3) bek.)
- az életet, a testi épséget, a vagyont veszélyeztető fenyegetés, zsarolás, bűncselekményre való felbujtás esetén a Rendőrség a használó írásbeli kérelmére a használatában lévő készüléken folytatott telefonbeszélgetés útján továbbított közlés tartalmát a kérelemben foglalt időhatáron belül megismerheti, azt technikai eszközzel rögzítheti (Rtv. 64. § (6) bek.)
- az ügyész hozzájárulásával a nyomozás megtagadásának vagy megszüntetésének kilátásba helyezésével információszolgáltatásban állapodhat meg a bűncselekmény elkövetőjével, ha a megállapodással elérhető bűnüldözési célhoz fűződő érdek jelentősebb, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek (Rtv. 67. § (1) bek.)
- a Rendőrség titkos információgyűjtésre felhatalmazott nyomozó szervének vezetője az ügyész jóváhagyásával a kétévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő, szándékos bűncselekmény felderítése érdekében az ügygel összefüggő adatok szolgáltatását igényelheti a törvényben meghatározott szervektől (Rtv. 68. §)
- a Rendőrség erre felhatalmazott szerve, illetve az ügyész és a bíró megismerheti a törvényben meghatározott védett titkok tartalmát (Rtv. 63. § (5) bek.)

---

⁷⁹ megállapította az 1998. évi XIX. tv. 605. § (9) bek., hatályos 1999. IX. 1-től

⁸⁰ beiktatta az 1998. évi XIX. tv. 605. § (9) bek., hatályos 1999. IX. 1-től

A Nemzetbiztonsági Szolgálatok által igénybe vehető egyes eszközökről az egyes módszerek tárgyalásánál térek ki.⁸¹

A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés körében a rendőrség – illetve a nyomozóhatóság – a már korábban leírt bűnüldözési célból a következőket teheti meg:

- magánlakást⁸² titokban átkutathat (titkos kutatás) (Rtv. 69. § (1) bek. a, pont)
- a magánlakásban észlelteket technikai eszközzel rögzítheti (Rtv. 69. § (1) bek. a, pont)
- magánlakásban a történeteket technikai eszköz segítségével megfigyelheti és rögzítheti (Rtv. 69. § (1) bek. b, pont)
- levelet, egyéb postai küldeményt, valamint a telefonvezetéken vagy azt helyettesítő távközlési rendszerek útján továbbított közlés tartalmát megismerheti, azt technikai eszközzel rögzítheti (Rtv. 69. § (1) bek. c, pont)
- az Interneten vagy más számítástechnikai úton történő levelezés (E-mail) során keletkezett adatokat és információkat megismerheti és felhasználhatja⁸³ (Rtv. 69. § (1) bek. c, pont)

A Nemzetbiztonsági Szolgálatok által külső engedéllyel igénybe vehető egyes eszközök megegyeznek az Rtv.-ben felsoroltakkal, az egyetlen különbség, hogy a

---

⁸¹ 1995. évi CXXV. tv. 54. § (1) bekezdés:

„A titkos információgyűjtés keretében a nemzetbiztonsági szolgálatok

a) felvilágosítást kérhetnek;

b) a nemzetbiztonsági jelleg leplezésével információt gyűjthetnek;

c) titkos kapcsolatot létesíthetnek magánszeméllyel;

d) az információgyűjtést elősegítő információs rendszereket hozhatnak létre és alkalmazhatnak;

e) sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó csapdát alkalmazhatnak;

f) a saját személyi állományuk és a velük együttműködő természetes személyek védelmére, valamint a nemzetbiztonsági jelleg leplezésére fedőokmányt készíthetnek és használhatnak fel;

g) fedőintézményt hozhatnak létre és tarthatnak fenn;

h) a feladataik által érintett személyt, valamint azzal kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt megfigyelhetik, az észlelteket technikai eszközzel rögzíthetik;

i) az 56. §-ban foglaltakon – engedélyhez kötött titkos információgyűjtés - kívül beszélgetést lehallgathatnak, az észlelteket technikai eszközökkel rögzíthetik;

j) hatósági engedélyhez kötött távközlési rendszerekből és egyéb adattároló eszközökből információkat gyűjthetnek.”

⁸² *magánlakás*: a lakás (üdülő, nyaraló vagy a lakás céljára használt egyéb helyiség, létesítmény, tárgy), az ahhoz tartozó nem lakás céljára szolgáló helyiség, létesítmény, bekerített terület és a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló helyen kívül minden más helyiség vagy terület is. Rtv. 93.§(1)bek. c pont; 69.§ (7) bek.

⁸³ Beiktatta az 1999. évi LXXV. tv. 41. § (1) bek., hatályos 1999. IX. 1-től.

nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény nem tartalmazza az itt utolsó pontban leírt lehetőséget.⁸⁴

Az Rtv., mint már említettem pontosan meghatározza a célt, mely érdekében lehet titkos információgyűjtő tevékenységet végezni. Viszont nem szól arról a törvény egyértelműen, hogy melyek a titkos információgyűjtés bevezetésének az előfeltételei. Abból a tényből kiindulva, hogy a törvény a bűncselekmény kifejezést alkalmazza ezen vonatkozásban, azt a következtetést lehet levonni, hogy a nyomozó hatóság a titkos információgyűjtés megkezdése előtt valamilyen módon – hivatalos észlelés vagy bejelentés - már értesült bűncselekményre utaló tényről vagy körülményről, hiszen figyelemmel a büntetőeljárás alapelveire csak ez lehet törvényes alapja bármilyen intézkedésnek. A tényeket, adatokat nélkülöző, általánosságban bevezetett titkos információszerzés eleve jogellenes. A következő lépés a már meglévő tények és adatok értékelése anyagi-, és eljárásjogi szempontból, és majd ezen értékelés eredményeként eljutni ahhoz, hogy meghatározzák a még hiányzó tények, adatok beszerzése szempontjából legeredményesebb módszereket, eszközöket. Ekkor vizsgálják meg, hogy az adott információ titkos eszközzel vagy más módon oldható-e meg. A hatályos Rtv. nem tartalmazza azt a korábbi rendelkezést⁸⁵, miszerint a titkos eszközök alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha az adatok más módon nem szerezhetőek be.⁸⁶ Ez a hiányosság azzal járhat, hogy a nyomozó hatóságok a nyílt eszközök helyett előszeretettel nyúlnak a könnyebben és gyorsabban elérhető eredmény érdekében a titkos eszközök alkalmazásához.

4. A bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés elrendelése

A bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés elrendelésével kapcsolatos szabályokat a rendőrség illetve az egyes nyomozó hatóságok berkein

---

⁸⁴ 56. § A nemzetbiztonsági szolgálatok külső engedély alapján

a) lakást titokban átkutathatnak, az észlelteket technikai eszközökkel rögzíthetik;

b) a lakásban történeteket technikai eszközök segítségével megfigyelhetik és rögzíthetik;

c) levelet és egyéb postai küldeményt felbonthatnak, ellenőrizhetik és azok tartalmát technikai eszközzel rögzíthetik;

d) közcélú telefonvezetéken vagy azt helyettesítő távközlési szolgáltatás útján továbbított közleményt megismerhetik, az észlelteket technikai eszközzel rögzíthetik.

⁸⁵ Az 1990. évi X. tv 1. § (3) bek. : Különleges eszköz csak akkor alkalmazható, ha az adatok más módon nem szerezhetőek be.

⁸⁶ a Hör. és az Nbtv tartalmazza

belül kiadott belső titkos utasítások tartalmazzák, s mint ilyenek a nyilvánosság felé nem publikáltak, s így nem hozzáférhetők.

Az Rtv. nemcsak a bűnüldözési feladatok körében teszi lehetővé a titkos információgyűjtést szolgáló eszközök alkalmazását, hanem megengedi, hogy a bűnmegelőzési ellenőrzés alá vont személlyel szemben is alkalmazhatók legyenek a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés eszközei.⁸⁷

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa vizsgálatot folytatott le az **APEH** nyomozóhatóságát létrehozó 1998. évi XCIII. tv. egyes rendelkezéseivel kapcsolatban, melynek eredményeként kiadott ajánlásának megfelelően az 1999. évi XCIX. tv. az előbb említett törvénynek az APEH nyomozó hatóságai tevékenységét szabályozó egyes törvényi feltételeit megváltoztatta.^{88 89} Eszerint a törvény az állampolgárok jogait védő garanciális szabályként előírja, hogy az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal nyomozó hatósága esetén a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés alkalmazását a bűnügyi igazgató, a bűnügyi igazgató helyettese vagy a területi nyomozó hivatal vezetője engedélyezheti. A területi nyomozó hivatal vezetője által kiadott engedélyt a bűnügyi igazgatónak vagy a bűnügyi igazgató helyettesének öt munkanapon belül kell jóváhagyja. A titkos információgyűjtés végrehajtását az engedélyező ellenőrzi.⁹⁰

5. A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés elrendelése és engedélyezése

Az Rtv. 69-74. §§-i tartalmazzák a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés szabályait. Eszerint a nyomozó hatóság a bűnüldözési feladatainak teljesítése körében, súlyos bűncselekmény esetében kérheti engedélyhez kötött titkos információgyűjtés alkalmazásának engedélyezését.

Atekintetben, hogy mit jelent a súlyos bűncselekmény kifejezés, a különböző országokban eltérő szabályozási technikákat vezettek be: vagy a kiszabható

---

⁸⁷ Rtv. 35/B.§

⁸⁸ Pl. célhoz köti a feltartóztatás alkalmazását, felhatalmazza a pénzügyminisztert részletes eljárási szabályok alkotására

⁸⁹ 1999. évi XCIX. tv. indokolása – részletes indokolás

szabadságvesztés büntetés tartama határozza meg⁹¹, vagy taxatív felsorolják a súlyosnak minősített bűncselekményeket⁹², vagy pedig az úgynevezett vegyes rendszert alkalmazzák mely szerint egyrészt a kiszabható szabadságvesztés tartama szerint minősül egy bűncselekmény súlyosnak, másrészt egyes bűncselekmények a kiszabható szabadságvesztésre tekintet nélkül súlyosnak minősülnek^{93 94}. Magyarországon a vegyes rendszert vezette be a jogalkotó. A magyar jog szerint súlyos bűncselekmény az a bűntett, amit a törvény ötévi, vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyeget.⁹⁵ Az Rtv. ezenkívül felhatalmazza a Rendőrséget, hogy bírói engedéllyel nem súlyos bűncselekmények esetében is alkalmazhat ilyen különleges eszközt a bűncselekmény gyanúja miatt körözött személy felkutatására, ha a bűncselekmény

- a) a nemzetközi bűnüldözéssel kapcsolatba hozható,
- b) gyermekkorú ellen irányul,
- c) sorozatban vagy szervezett elkövetéssel valósul meg,
- d) a kábítószerrel vagy kábítószernek minősülő anyaggal kapcsolatos,
- e) pénz- vagy értékpapír-hamisítással kapcsolatos,
- f) fegyveres elkövetéssel valósul meg,
- g) terror vagy terror jellegű,
- h) a közbiztonságot súlyosan megzavarja.⁹⁶

Mint a felsorolásából kitűnik, a törvény tételes meghatározását adja azoknak a bűncselekmény-kategóriáknak, amelyek felderítéséhez - az egyéb törvényi feltételek fennállása esetén - a titkos eszközök és módszerek igénybevételét megalapozó különleges érdek fűződik. A bűncselekmény felderítéséhez fűződő különleges érdek nemcsak a Btk-ban meghatározott büntetési tétel nagyságában tükröződik, hanem a cselekmény jellege, elkövetési módja más, jelentős társadalmi veszélyességet is rejt magában. A taxatív felsorolásból felismerhető, hogy a különleges eszközök

---

⁹⁰ 1998. évi XCIII. tv. 5. § (3) bek.

⁹¹ Ausztria

⁹² a volt NSZK

⁹³ Egyesült Királyság

⁹⁴ Dr. Siegler Eszter: A bírói engedélyhez kötött titkos adaszerezés szabályozása az új büntetőeljárás törvényben *Magyar Jog 1999/1*

⁹⁵ Rtv. 97. § (1) bek. i, pont

⁹⁶ Rtv. 69. § (3) bek.

alkalmazására kizárólag a társadalomra fokozott veszélyt jelentő bűncselekmények gyanúja esetén kerülhet sor.

Korábban a 18/1994. (X.1.) BM rendelet tartalmazta a különleges eszközök és módszerek engedélyezésével és igénybevételével kapcsolatos szabályokat. Ezt a rendeletet azonban a 26/1999. (VIII.13.) BM rendelet a hatálybalépésével hatályon kívül helyezte 1999. szeptember elsejével. Ezen új BM rendelet szerint a Rendőrség és a Határőrség szervei, valamint a Megelőzési Szolgálat törvényben meghatározott feladataik teljesítése érdekében kérhetik a titkos információgyűjtésre szolgáló eszközök és módszerek (különleges eszközök) alkalmazásának bírói engedélyezését. A rendelet taxatív felsorolja, hogy mely szervek mely vezetői terjeszhetnek elő kérelmet⁹⁷. A rendőrkapitányság vezetőjének kérelmét a megyei rendőr-főkapitányság bűnügyi igazgatója, illetőleg a budapesti rendőrfőkapitány bűnügyi helyettese, a határőr igazgatóság Bűnügyi és Felderítő Osztály vezetőjének kérelmét a határőr igazgatóság rendészeti igazgatóhelyettes terjeszti elő.⁹⁸ A rendeletben meghatározott nyomozó hatóságoknak a kérelmet írásban, a székhelyük szerint illetékes helyi bíróság - megyei (fővárosi) bíróság elnöke által kijelölt - bírójánál kell előterjeszteniük⁹⁹. Minden esetben a bírónak vizsgálni kell, hogy a kérelmet az arra jogosult terjesztette-e elő, mert ha nem a jogosulttól származik a kérelem, akkor azt el kell utasítani. Ugyanezen bíró dönt a különleges eszköz alkalmazásának engedélyezéséről.¹⁰⁰ A kérelemnek tartalmaznia kell a különleges eszköz tervezett alkalmazásának helyét, az alkalmazással érintett nevét, illetőleg az azonosításra alkalmas - rendelkezésre álló - adatot, az alkalmazni kívánt különleges eszköz megnevezését, az alkalmazás tervezett kezdetét és végét napban és órában meghatározva, az alkalmazás törvényi feltételeinek meglétére vonatkozó

---

⁹⁷ „a) az országos rendőrfőkapitány, b) az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság vezetője, c) ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály vezetője, d) az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóság (a továbbiakban: ORFK SZBEI) igazgatója, e) az ORFK SZBEI Felderítő Főosztály vezetője, f) az ORFK SZBEI Nyomozó Főosztály vezetője, g) az ORFK SZBEI Vizsgálati Főosztály vezetője, h) a megyei (budapesti) rendőrfőkapitány, i) a megyei rendőr-főkapitányság bűnügyi igazgatója, illetőleg a budapesti rendőrfőkapitány bűnügyi helyettese, j) a Megelőzési Szolgálat vezetője, k) a Repülőtéri Biztonsági Szolgálat (a továbbiakban: RBSZ) parancsnoka, l) az RBSZ Bűnügyi Osztály vezetője, m) a Határőrség országos parancsnoka, n) a Határőrség rendészeti főigazgatója, o) a Határőrség Bűnügyi és Felderítő Főosztály vezetője, p) a határőr igazgatóság igazgatója, r) a határőr igazgatóság rendészeti igazgatóhelyettese”

⁹⁸ 26/1999. (VIII.13.) BM rendelet 2.§ (2) bek.

⁹⁹ Ebből megállapítható a szupertitkok tudói száma – min. 20 bíró plussz a helyettesek -. Nyíri Sándor : Ismét a titkos információszerzésről *Belügyi Szemle 1997/ 7-8.szám*

¹⁰⁰ Rtv. 71. § (1) bek.

indokolást.¹⁰¹ A kérelmet három számozott példányban kell elkészíteni és a titkos ügykezelés szabályai szerint az engedélyezésre jogosult bírónak megküldeni, melyből elbírálás után a kérelmező két példányt visszakap. A kérelmet – az esetleges meghosszabbítás esetén is - az alkalmazás javasolt időpontja - illetve az engedély lejárt - előtt legalább 5 munkanappal kell benyújtani. Amennyiben a bíró a különleges eszköz alkalmazása iránti kérelmet elutasítja, de olyan új tények merülnek fel, amelyek a különleges eszköz alkalmazását szükségessé teszik, újabb kérelem terjeszthető elő. A bíró a különleges eszköz engedélyezése iránti kérelem benyújtásától számított 72 órán belül indokolt végzéssel határoz, a kérelemnek helyt ad, vagy azt a törvényi feltételek hiánya miatt elutasítja.¹⁰² A bíróság további eljárásából ki van zárva az a bíró, aki a titkos információgyűjtés engedélyezéséről döntött¹⁰³, tekintet nélkül arra, hogy a titkos információgyűjtéssel szerzett adatokat a büntetőeljárásban felhasználják-e vagy sem.¹⁰⁴ Az engedélyt kérő szerv intézkedik az iránt, hogy a feladatok végrehajtására kijelölt szervezet a bíró által engedélyezett különleges eszközöket alkalmazza. A megkereséshez csatolni kell az engedély iránti kérelem és az engedélyt tartalmazó végzés másolatát.

A bíró a különleges eszköz alkalmazását, illetve az eszköz igénybevételét esetenként legfeljebb kilencven napra engedélyezheti, illetve a fent leírt szabályok szerint benyújtott kérelemre kilencven nappal ismét meghosszabbíthatja.¹⁰⁵ A meghosszabbításkor az engedélyezési feltételek fennálltát újból meg kell vizsgálni.

A három érintett **nemzetbiztonsági szolgálat** közül csak kettő, a Nemzetbiztonsági Hivatal és a Katonai Biztonsági Hivatal végezhet a dolgozat témájához kapcsolódó körben bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtő tevékenységet, mert a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, mivel a téma szempontjából releváns tevékenysége szolgáltató jellegű, nem végezhet engedélyhez kötött titkos információszerző tevékenységet (azt már a nyomozó hatóság teszi az Rtv szerint - a nemzetbiztonsági szolgálatok pedig nem gyakorolhatnak nyomozóhatósági

---

¹⁰¹ Az indoklásban ki kell térni az alkalmazás alapjául szolgáló tényekre és körülményekre, így különösen a bűncselekmény gyanújára okot adó tényállásra, valamint annak a Büntető Törvénykönyv szerinti minősítésére, illetve ha a 69. § (3) bekezdése alapján kérik engedélyezni a titkos információgyűjtést, akkor az okokat alátámasztó tényeket, adatokat valószínűsíteni kell. Azon okok tekintetében, melyek megléte értelmezésre szorul, az értelmezés a bíró feladata lesz.

¹⁰² Rtv. 71. § (2) bek.

¹⁰³ Ez a kizárási szabály az új Be-ben is megtalálható (1998. évi XIX.tv. 21. § (1) bek. d pont).

¹⁰⁴ 1973. évi I. tv. 40. § (5) bek. b pont (hatályos: 1999. III. 1-től)

jogkört¹⁰⁶), kivéve a belső biztonsági és bűnmegelőzési feladatok ellátását. A törvény arra a nemzetközi gyakorlatra épül, miszerint az államok különbséget tesznek a nemzetbiztonsági és a bűnüldözési célú információgyűjtés között. Erre a rendezőelvre alapozva szabályozza a Nbtv a külső engedélyezés rendjét. Konkrét bűncselekmények felderítése tekintetében a Fővárosi Bíróság elnöke által e feladatra kijelölt bíró engedélyezi a titkos információgyűjtést¹⁰⁷. Az egyéb, általános jellegű információgyűjtést az igazságügy-miniszter engedélyezi.¹⁰⁸ Az engedély iránti előterjesztést az érintett szolgálat főigazgatója nyújthatja be.¹⁰⁹ A bíró, illetve az igazságügy-miniszter (engedélyező) az előterjesztés benyújtásától számított 72 órán belül határozatot hoz. Az előterjesztésnek helyt ad, vagy azt megalapozatlansága esetén elutasítja. A határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.

A titkos információgyűjtést az engedélyező a Nemzetbiztonsági Szolgálatok esetében is legfeljebb kilencven napra engedélyezi. Ezt a határidőt az engedélyező indokolt esetben – az Rtv nem tartalmaz olyan megkötést, hogy csak indokolt esetben lehet meghosszabbítani (habár ez lehet értelemszerű) – a főigazgatók előterjesztése alapján további kilencven nappal meghosszabbíthatja. A bíró a határidő meghosszabbítására vonatkozó döntése kialakításánál megismerheti az adott ügyben általa engedélyezett titkos információgyűjtés során szerzett és rögzített adatokat.¹¹⁰

A Vám- és Pénzügyőrségnek a Vám- és Pénzügyőrség országos parancsnoka által a titkos információgyűjtés folytatására kijelölt nyomozó hivatalai, valamint a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságának ezen tevékenység felügyeletét, szakirányítását, koordinációját ellátó főosztálya (főosztály) a Vtv. 174. §-

---

¹⁰⁵ Rtv. 71.§ (3) bek.

¹⁰⁶ Nbtv. 31. § (1) bek.

¹⁰⁷ Nbtv. 58. § (1) bek.

¹⁰⁸ Az igazságügy-miniszter engedélyezési eljárása felett a Nemzetbiztonsági Bizottság ellenőrzést gyakorol. Nbtv. 14. § (4) bek.

¹⁰⁹ Nbtv. 57. § (2) Az előterjesztésnek tartalmaznia kell

a) a titkos információgyűjtés helyét, az érintett vagy érintettek nevét vagy körét, illetőleg az azonosításra alkalmas - rendelkezésre álló - adatokat;

b) a titkos információgyűjtés megnevezését és szükségességének indokolását;

c) a tevékenység kezdetét és végét napban meghatározva;

d) a 59. §-ban (kivételes engedélyezés) meghatározott engedély iránti előterjesztés esetén annak indokolását, hogy adott ügyben arra a nemzetbiztonsági szolgálat eredményes működéséhez feltétlenül szükség volt.

¹¹⁰ Nbtv. 58. § (4)-(5) bek.

a (2) bekezdésében meghatározott bűnüldözési feladataik¹¹¹ teljesítése érdekében a nyomozás befejezéséig a 21/1999. (IX. 30.) PM rendelet szerint kérhetik az Rtv. 69. § (1) bekezdésében meghatározott, bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtési eszközök és módszerek alkalmazásának bírói engedélyezését. A kérelmet az országos parancsnok, a Vám- és Pénzügyőrség rendészeti főigazgatója, a főosztály vezetője, a Vám- és Pénzügyőrség Központi Nyomozó Hivatalának vezetője, illetve a Vám- és Pénzügyőrség megyei nyomozó hivatalainak parancsnokai terjeszthetik elő. A kérelemnek az Rtv.-ben előírt tartalmi elemekkel kell rendelkeznie, az indoklásában ki kell térni az alkalmazás alapjául szolgáló bűncselekmény gyanújára okot adó tényállásra, annak Btk. szerinti minősítésére, arra a körülményre, hogy a bűncselekményt a nemzetközi bűnüldözéssel kapcsolatba hozhatóan, illetve sorozatban vagy szervezeten követték-e el, a kérelem elbírálása szempontjából fontos egyéb körülményekre illetve sürgősségi elrendelés esetén ennek okára és az elrendelés időpontjára. A kérelem előterjesztésére vonatkozó szabályok megegyeznek az Rtv. szabályaival, csak annyi az eltérés, hogy itt négy példányban kell beadni a kérelmet, melyből három számozott példányt a titkos ügykezelés szabályai szerint a bírónak kell megküldeni, melyből az elbírálás után két példányt az előterjesztő visszakap. Az alkalmazásra vagy alkalmazás meghosszabbítására irányuló kérelmet az alkalmazás javasolt időpontja, illetve az engedély lejártá előtt legalább 72 órával kell benyújtani (az Rtv. illetve 26/1999. (VIII.13.) BM rendelet szerinti titkos információgyűjtés esetében ez a határidő öt munkanap!). Amennyiben a kérelmet a főosztály vezetője, a Vám- és Pénzügyőrség Központi Nyomozó Hivatalának vezetője, vagy pedig a Vám- és Pénzügyőrség megyei nyomozó hivatalainak parancsnokai terjesztik elő, akkor a kérelem előterjesztésével egyidejűleg a kérelem negyedik példányát a Vám- és Pénzügyőrség rendészeti főigazgatójának kell felterjeszteni. Abban az esetben, ha a bíró a kérelmet elutasítja, de olyan új tények merülnek fel, amelyek a különleges eszköz alkalmazását szükségessé teszik, újabb kérelem terjeszthető elő. Az engedélyt kérő szerv vezetője, ha megkapja az engedélyt, az engedélyező végzés rendelkező részét megküldi az e feladat végrehajtására kijelölt szervezetnek, hogy az a bíró által engedélyezett különleges eszközt alkalmazza a nyomozó tevékenysége során.

---

¹¹¹ a büntetőeljárásról szóló törvény alapján a vámszervezet nyomozó hatósági hatáskörébe tartozó bűncselekmények elkövetésének megelőzése, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, az elkövető elfogása, a körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása, továbbá a bizonyítékok megszerzése

6. A sürgősségi elrendelés, kivételes engedélyezés

Ha a titkos eszköz alkalmazásának engedélyezése olyan késedelemmel járna, amely az adott ügyben nyilvánvalóan sértené a bűnüldözés eredményességéhez fűződő érdeket, a nyomozó hatóság vezetője¹¹² az Rtv szerint elrendelheti a titkos kutatást és meghatározott időtartamra – 72 órára - a titkos eszköz alkalmazását. A sürgősségi elrendelés esetén az engedélyezés iránti kérelmet egyidejűleg be kell nyújtani a bíróságra. A kérelem elutasítása esetén sürgősségi elrendelésnek ugyanabból a célból, változatlan indok vagy tényállás alapján ismételten nincs helye.¹¹³

Az Nbtv nem a sürgősségi elrendelés, hanem a kivételes engedélyezés terminológiát használja, azonban az eltérő elnevezés ugyanazt jelenti, csak annyi az eltérés, hogy a Nbtv esetében a védendő érdek a nemzetbiztonsági szolgálat eredményes működéséhez fűződik, illetve itt nem indítványt, hanem előterjesztést kell benyújtani, s ezt a főigazgató teszi meg. Ugyanabban az ügyben, kivéve ha a nemzetbiztonságot közvetlenül veszélyeztető új tény merül fel, csak egyszer rendelhető el kivételes engedélyezés alapján a titkos információgyűjtés. Az Nbtv nem jelöli meg pontosan azt a maximális időtartamot – mint teszi azt az Rtv, nevezetesen 72 óra -, melyre a kivételes engedélyezés alapján a titkos információgyűjtés elrendelhető, hanem csak arra utal, hogy legfeljebb az engedélyező döntéséig van erre mód. Azonban az 59. § (2) bek. kimondja, hogy az elrendeléssel egy időben a külső engedély iránti előterjesztést is be kell nyújtani, illetve az 58. § (3) bek. alapján az engedélyezőnek hetvenkét órán belül határozatot kell hoznia az ügyben, levonható az a következtetés, hogy a kivételes engedélyezés maximális időtartama hetvenkét óra lehet ebben az esetben is.

---

¹¹² Sürgősségi elrendelésre már csak az országos rendőrfőkapitány, az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főigazgatóság vezetője, ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály vezetője, az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóság igazgatója, a megyei (budapesti) rendőrfőkapitány, a Megelőzési Szolgálat vezetője, a Repülőtéri Biztonsági Szolgálat parancsnoka, a Határőrség országos parancsnoka, a Határőrség rendészeti főigazgatója, a Határőrség Bűnügyi és Felderítő Főosztály vezetője, a határőr igazgatóság igazgatója jogosult.

7. Adatkezelés, gazdálkodási szabályok

Az Rtv 63.§ (3) bekezdése megtiltja, hogy a titkos információgyűjtés során tett intézkedések, az abban érintett természetes és jogi személyek valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek adatai nyilvánosságra kerüljenek. A 85.§ még azt is kizárja, hogy az ügyekben érintett személynek ugyanezekben az ügyekben felvilágosítást adjanak. E tilalom alól csak a büntetőeljárás keretében lehet kivételt tenni, hiszen ez a rendelkezés nem korlátozhatja a büntetőeljárásban résztvevők jogait. Azáltal, hogy a törvény megtiltja az ilyen adatok nyilvánosságra hozatalát, a törvény szövegének pontos betartása esetenként megghiúsíthatná a nyomozást. Például, a törvény szerint nem adhatnak a nyomozók felvilágosítást a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyek kapcsolatainak sem arról, hogy milyen adatokat kezelnek róluk. Így törvénytörő lehet az olyan kijelentés: „Tudjuk, hogy együtt utaztak a gyanúsítottal a vonaton!”.¹¹⁴

A Rendőrség a törvényben meghatározott bűnüldözési feladatainak ellátása érdekében kezelheti, illetve az adatkezelésre feljogosított más szervek nyilvántartásából átveheti a titkos információgyűjtés alkalmazásával – kivéve a különleges eszközzel végzett megfigyelés esetén a megfigyelés célja szempontjából érdektelen rögzített információ vagy az ügyben nem érintett személy adatai - érintett személyek adatait - beleértve a Rendőrséggel együttműködőket és a fedett nyomozókat is - és az alkalmazás eredményét. Ha nem indul büntetőeljárás a titkos információgyűjtés lezárását követő legfeljebb 2 évig, büntetőeljárás lefolytatása esetén a büntethetőség elévüléséig, elítélés esetén a büntetett előlethez fűződő hátrányok alóli mentesítésig, illetőleg legfeljebb 20 évig, együttműködők, illetőleg fedett nyomozók esetén az együttműködés, illetőleg a fedett nyomozói tevékenység megszűnésétől számított 20 évig végezhető az adatkezelés. A törvény kimondja, hogy a bűnüldözési célból kezelt személyes adatok kijavítását illetve törlését – ha törvény eltérően nem rendelkezik - úgy kell elvégezni, hogy az eredeti adatok felismerhetőek maradjanak.¹¹⁵

---

¹¹³ Rtv. 72. § (1)-(2) bek.

¹¹⁴ Szikinger István: Díszítőelem vagy tartóoszlop? *Fundamentum*, www.c3.hu/~indok/f/971/09.htm

¹¹⁵ Rtv. 85.§ (2) bek.

A Belügyminiszter irányítása alatt álló titkos információgyűjtésre feljogosított egyes szervek adatkezelésének egyes szabályaira vonatkozóan a 21/1996. (VIII.31) BM rendelet tartalmaz rendelkezéseket.

Az Rtv. rendelkezései szerint a rendőrség titkos információgyűjtő tevékenységéhez, a titkos információgyűjtés eszközeinek és módszereinek alkalmazásához közvetlenül kötődő személyi és tárgyi vonatkozású kiadások speciális működési kiadásnak minősülnek. A rendőrség költségvetésében az alaptevékenységgel összefüggő speciális működési kiadásai fedezésére elkülönített előirányzatot szerepeltethetnek. A speciális működési kiadásokat összevontan - az általános számviteli szabályoktól eltérően - egy összegben kell szerepeltetni.¹¹⁶ A Rendőrség a titkos információgyűjtő tevékenységhez, a titkos információgyűjtés eszközeinek és módszereinek alkalmazásához közvetlenül kötődő személyi és tárgyi vonatkozású kiadások körében devizahatósági engedély nélkül kezelhet valutát. Annak ellenőrzésére, hogy a Rendőrség a speciális működési kiadásai körébe tartozó eszközöket hogy használja fel, külső szerv által csak törvényességi szempontból kerülhet sor. E körben célszerűségi és eredményességi ellenőrzés nem végezhető. A rendőrség gazdálkodásának külső szerv által történő ellenőrzése során az ellenőrzést végző szerv birtokába nem kerülhet olyan adat, amely a titkos információgyűjtés során keletkezett információra, forrására, illetve az alkalmazott titkos információgyűjtő módszer konkrét jellegére utal.¹¹⁷

8. A titkos információgyűjtés megszüntetése

A titkos eszközökkel végzett információgyűjtés törvényi szabályainak körében kell rendelkezni az alkalmazás megszüntetésének eseteit is. A Rendőrségi törvény a 73. §-ban csak az engedélyhez kötött titkos információgyűjtés megszüntetésének eseteit sorolja fel – már csak azon okból is vélhető, hogy e szabályok csak az engedélyhez kötött titkos információgyűjtésre vonatkoznak, mert a törvény a "Bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés" cím alatt tárgyalja-. Eszerint a nyomozó hatóság vezetőjének haladéktalanul el kell rendelnie a különleges eszköz alkalmazásának megszüntetését: ha az az engedélyben meghatározott célját elérte;

---

¹¹⁶ Rtv. 68/A. § (1)-(2) bek.

az engedélyben megállapított határidő lejárt; nyilvánvaló, hogy további alkalmazásától nem várható eredmény; a sürgősséggel elrendelt alkalmazást a bíró nem engedélyezte. Ha azért kell megszüntetni a titkos információgyűjtést, mert a sürgősséggel elrendelt alkalmazást utóbb a bíró nem engedélyezi, akkor a különleges eszköz alkalmazásával rögzített minden információt haladéktalanul meg kell semmisíteni. A különleges eszközzel végzett megfigyelés befejezését követő 8 napon belül meg kell semmisíteni a megfigyelés célja szempontjából érdektelen rögzített információt illetve az ügyben nem érintett személy adatait. A külön engedélyhez kötött titkos információgyűjtés során szerzett és rögzített adatokat az engedélyező bíró bármikor megismerheti.

Megítélésem szerint, egyes, szinte maguktól értetődő okok vonatkozhatnak az engedélyhez nem kötött titkos információszerzés megszüntetésére is. Ilyenek pl. ha a célját elérte vagy nyilvánvaló, hogy a további alkalmazásától nem várható eredmény. Bár nem nyilvános, de nagyon valószínű, hogy a bírói engedélyhez kötött titkos információszerzés „belső engedélyezésekor” is meghatároznak valamilyen időtartamot, így alaposan feltehető, hogy a „belső engedélyben” megadott időtartam leteltekor is meg kell szüntetni a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtést.

Az Nbtv hasonló módon az Rtv-hez a külső engedélyhez kötött titkos adatszerzés megszüntetéséről nem szól, csak a külső engedélyköteles titkos adatszerzés megszüntetésének okaira és szabályaira vonatkozóan tartalmaz rendelkezéseket.¹¹⁸ A megszüntetés alapjául szolgáló okok a nemzetbiztonsági szolgálatok esetében is hasonlóak az Rtv-ben felsorolt okokkal, csak annyi az eltérés, hogy a határidő lejárta tekintetében tartalmazza a „meghosszabbítás nélkül” kitételt, illetve az Rtv-ben megjelölt okokon túl megnevez még egy megszüntetési okot, nevezetesen, ha a titkos információgyűjtés bármely okból törvénysértő¹¹⁹. Érdekes, hogy ezt az okot az Rtv nem tartalmazza. Az Nbtv a titkos információszerzés körében megszerzett adatoknak a titkos információgyűjtés megszüntetésének esetén történő haladéktalan megsemmisítéséről csak abban a

---

¹¹⁷ Rtv. 68/D.§ (1)-(2) bek.

¹¹⁸ Nbtv 60.§ (1)-(2) bek.

¹¹⁹ Nbtv 60.§ (1) bek. d pont

körben rendelkezik, mikor a megszüntetésre azért kerül sor, mert a kivételes eljárás elrendelése után a titkos információgyűjtést az engedélyező nem engedélyezi. Az ilyen adatok megsemmisítése során az állam és szolgálati titkot tartalmazó iratok megsemmisítésére vonatkozó törvényi előírások szerint kell eljárni, hiszen a titkos információgyűjtés során beszerzett adatok a büntetőeljárásban bizonyítási eszközként való esetleges felhasználásáig államtitoknak minősülnek.

9. A beszerzett adatok bizonyítékként való felhasználás

A hatályos büntetőeljárás törvény a szabad bizonyítás elvére épül. A szabad bizonyítási rendszer alapvetően azt jelenti, hogy a törvény sem a bizonyítási eszközöket, sem pedig a bizonyítékokat nem határozza meg. A törvény 61.§ (1) bekezdése tartalmaz egy felsorolást a bizonyítási eszközökről – tanúvallomás, szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, a szakvélemény, az okirat, a szemle, a helyszínelés, a bizonyítási kísérlet, a felismerésre bemutatás -, azonban ez azért nem tekinthető teljes és kizárólagos felsorolásnak, mert az eljáró hatóságok bármely más bizonyítási eszközt is felhasználhatnak, mely alkalmas valamely releváns tény, adat bizonyítására. A bizonyítás eszközeinek nincs előre meghatározott bizonyító ereje. A nyomozó hatóságok már a büntetőeljárást megelőzően is felderíthetnek olyan bizonyítási eszközöket (bizonyítékokat) melynek biztosítani kell a büntetőeljárás során való felhasználhatóságát. A törvény ezzel kapcsolatban a kimondja¹²⁰, hogy az eljárás során fel lehet használni a bizonyítás olyan eszközeit is, amelyeket az arra illetékes hatóságok, a törvényben meghatározott feladataik teljesítése során – a büntetőeljárás megindítása előtt szereztek be. Ez a rendelkezés teremti meg a lehetőséget, hogy a büntetőeljárás során fel lehet használni, pl. az ügyben korábban folytatott titkos információgyűjtéssel beszerzett adatokat.

Az Rtv de az Nbtv is kimondja, hogy a titkos információgyűjtés során beszerzett adat a büntetőeljárásban a bizonyítási eszközként való felhasználásáig, továbbá a Rendőrséggel együttműködő személy és a fedett nyomozó kiléte, az

---

¹²⁰ Be 61.§ (2) bek.

információgyűjtés ténye és technikai részlete államtitoknak minősül.¹²¹ Ez azt jelentheti, hogy a bizonyítékoknak büntetőeljárás során történő felhasználása során az együttműködő személy illetve a fedett nyomozó kiléte továbbra is államtitok marad. Azonban a tárgyalás során a fedett nyomozó által gyűjtött információk felhasználhatóak. A hazai ítélkezési gyakorlatban tavaly (1999) nyáron került sor első ízben arra, hogy egy fedett nyomozó operatív úton gyűjtött információit nyilvánosságra hozzák. Nem a teljes operatív jelentést tették nyílttá, hanem csak egy részét csatolták a vádirathoz.¹²² Ezzel a magyar gyakorlat kezd közelíteni az EU Tagállamokban, illetve az USA-ban elfogadott gyakorlathoz, ahol a titkos nyomozás aktáinak egyes részleteit rendszerint nyilvánosságra hozzák. A beépült nyomozók révén készült videó-, kép-, és hangfelvételeket gyakran használják fel bizonyítékként.

Egy bírósági ítélet indokolásában a bíróság kimondta, hogy amikor a büntetőeljárásban anonim pozícióban lévő személy – operatív tiszt – jelentése az egyik alapvető bizonyíték, a bíróság álláspontja szerint a bizonyító erő nem az okiratban van. Ilyenkor az operatív tiszt szavahihetőségét az adhatja meg, ha az ő információit, tényközléseit az eljárás során más bizonyítékok is megerősítik, alátámasztják.¹²³

A bizonyítékok értékelésénél egy másik büntetőeljárás alapelve érvényesülésére is nagy figyelmet kell fordítani, ez pedig a közvetlenség alapelve (Be 10.§ (2) bek.)¹²⁴. Így például a lehallgatott telefonbeszélgetésekről készült kivonatokat a bírósági eljárás során nem lehet felhasználni bizonyítékként, ha a nyomozó hatóság a beszélgetéseket tartalmazó kazettákat nem őrizte meg.¹²⁵

Az információk rögzítése során figyelni kell arra, hogy később azok felhasználhatóak legyenek. Így pl. nem lehet felhasználni bizonyítékként az olyan, megfigyelés során készített videofelvételt, mely nem tartalmazza a felvétel időpontját,

---

¹²¹ Rtv. 63.§ (2) bek. Nbtv. 62.§

¹²² A PKKB-n tárgyalták az ügyet. A vádlottakat kábítószerrel való visszaéléssel vádolták. A beépült nyomozó 1,3 kg amfetamint rendelt meg és vett át az elsőrendű vádlottól. *Magyar Hírlap 1999 június 17.*

¹²³ Egy, a PKKB-n 2000 áprilisában hozott elsőfokú ítélet indokolása

¹²⁴ A bíróság - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - ügydöntő határozatát a tárgyaláson közvetlenül megvizsgált bizonyítékokra alapítja.

¹²⁵ Egy, a Budapest VI. és VII. Kerületi Ügyészség által hozott nyomozást megszüntető határozat indokolása.

mivel így nem lehet az eljárás során azt minden kétséget kizáró módon bizonyítani, hogy az adott felvétel a nyomozók által megjelölt időben készült.

A nyomozók tanúvallomást tehetnek a vádlott titkos találkozásokról tett kijelentéseiről. Egy összeesküvőtársnak az összeesküvés során, vagy annak következményeként tett kijelentéseit fel lehet használni bizonyítékként az összes többi összeesküvő ellen. A lehallgatott beszélgetések felhasználhatók az összeesküvés valamennyi résztvevője ellen. Ez a szabály teszi lehetővé, hogy a titkos ügynököknek, vagy informátoroknak a titkos megbeszélésekről tett tanúvallomása az összes vádlottal szemben felhasználható.¹²⁶

Mint azt már említettem, a tényeket, adatokat nélkülöző, általánosságban bevezetett titkos információgyűjtés eleve jogellenes. Viszont nem a Be szabályaiba ütközik. Ezért kérdéses, hogy az ennek segítségével beszerezett adatokat, információkat fel lehet-e használni bizonyítékként a büntetőeljárás során, tekintettel arra, hogy a Be csak a Be rendelkezéseivel ellentétesen lefolytatott bizonyítás eredményeként megszerzett bizonyítékok figyelembevételét tiltja meg.¹²⁷ S mivel a Be nem is szabályozza a titkos információgyűjtést, nem is lehet ellentétes a Be rendelkezéseivel. Ez alapján fel lehet használni. Viszont mivel a Be, mint már utaltam rá, azt is kimondja, hogy az eljárás során fel lehet használni a bizonyítás olyan eszközeit is, melyeket az arra illetékes hatóságok - a törvényben meghatározott feladataik teljesítése során – a büntetőeljárás megindítása előtt szereztek. Tehát így már nem biztos hogy felhasználható, mert kérdéses, hogy a jogellenes titkos információgyűjtés tekinthető-e törvényben meghatározott feladat teljesítésének, s a válasz nagyon valószínű, hogy nem.

10. Jogosulatlan titkos adatszerzés

Mint az már látható, a titkos információgyűjtés az ember egyéni jogaiba történő erőteljes beavatkozást jelent, s ezért a törvény a titkos információgyűjtést bíró, illetve meghatározott esetekben az igazságügy miniszter engedélyéhez köti. Titkos információgyűjtést kizárólag a már bemutatott törvényekben meghatározott

---

¹²⁶ John McEnay : Bünygyi nyomozás és büntetőjogi felelősségre vonás az Amerikai Egyesült Államokban III. rész *Rendészeti Szemle 1993 / 1. szám*

szervezetek végezhetik, felderítési és bűnüldözési célból. Éppen ezért iktatta be az 1998-s büntető novella¹²⁸ a Btk. szabályai közé a jogosulatlan titkos információgyűjtés bűncselekményét.¹²⁹ Eszerint az a hivatalos személy, aki bíró vagy az igazságügy miniszter engedélyéhez kötött titkos információgyűjtést engedély nélkül végez, vagy az engedély kereteit túllépi, büntetést követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A bűncselekmény megvalósulhat pl. az információgyűjtés engedély nélküli végzésével – mikor a titkos információgyűjtést végző nem rendelkezik a törvényben előírt engedéllyel -, vagy van ugyan engedélye a nyomozó hatóságnak a titkos információgyűjtésre, azonban az engedély kereteit túllépi – pl. időben, más eszközöket is használ mint amit engedélyeztek stb.-. A bűncselekményt csak hivatalos személy követheti el, mert ha nem hivatalos személy az elkövető, akkor nem ez a bűncselekmény valósul meg, hanem a Btk. 178/A. § szerinti „magántitok jogosulatlan megismerése”¹³⁰ bűncselekmény (melynek egyik minősített esete a hivatalos eljárás színlelésével történő elkövetés). Ugyancsak megvalósítja ezt a bűncselekményt az az elkövető, aki bíró, vagy az igazságügy-miniszteri engedélyhez kötött titkos információgyűjtést elrendel vagy engedélyez anélkül, hogy erre jogosult lenne. Ebben az esetben az alanyok körét a törvény nem köti a hivatalos személy jelleghez. A gyakorlatban azonban nehéz elképzelni, hogy az elrendelő vagy az engedélyező személy ne lenne hivatalos személy.¹³¹ A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. A 68. § (3) bekezdése tartalmaz egy minősített esetet. Eszerint a büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény jelentős érdeksérelemt okoz. Akkor jelentős az érdeksérelem, ha az elkövető cselekményével a sértettnek jelentős anyagi, egzisztenciális vagy

---

¹²⁷ Be 60.§ (3) bek.

¹²⁸ 1998. évi LXXXVII. tv

¹²⁹ Btk. 227/A. § , hatályos 1999. III. 1-től

¹³⁰ 178/A. § (1) Aki magántitok jogosulatlan megismerése céljából

a) másnak a lakását, egyéb helyiségét vagy az ezekhez tartozó bekerített helyet titokban átkutatja,

b) másnak a lakásában, egyéb helyiségében vagy az ezekhez tartozó bekerített helyen történeteket technikai eszköz alkalmazásával megfigyeli, illetőleg rögzíti,

c) másnak közlést tartalmazó zárt küldeményét felbontja vagy megszerzi, és annak tartalmát technikai eszközzel rögzíti,

d) távközlési berendezés útján másnak továbbított közleményt kifürkész, és az észlelteket technikai eszközzel rögzíti,

büntetést követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki az (1) bekezdésben meghatározott módon megismert magántitkot továbbít vagy felhasznál.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

a) hivatalos eljárás színlelésével,

b) üzletszerűen,

c) bűnszövetségben,

d) jelentős érdeksérelemt okozva

követik el.

erkölcsi hátrányt okoz. Az elkövetett cselekmény rendbeliségét az engedély nélküli, engedély kereteit túllépő, a jogosultság nélkül elrendelő vagy engedélyező cselekmények száma határozza meg.¹³² A rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló BM rendelet szerint a nyomozás ezen bűncselekmény tekintetében a megyei (budapesti) rendőr-főkapitányság bűnüldözési, gazdaságvédelmi, illetve vizsgálati szerveinek hatáskörébe tartozik.¹³³ 2003 január 1-től kiegészül mind az (1) mind pedig a (2) bekezdés a „...illetőleg a büntetőeljárás során bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzést engedély nélkül végez...” mondatrészsel. Ez annak a következménye, hogy az új büntetőeljárás törvény már szabályozni fogja a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzést.

11. Az 1998. évi XIX. törvény szabályai

Az 1998. évi XIX. tv. (új Be.), mely előreláthatólag 2003. január 1-én fog teljes terjedelmében hatályba lépni, egy külön cím alatt – V. Cím - tartalmazza a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzésre vonatkozó szabályokat. Az új szabályozás átvette a jelenleg hatályos szabályozás főbb elemeit, azonban a részletszabályok körében egyrészt több helyen módosította a mai szabályokat, másrészt pedig vezet be új rendelkezéseket, melyek által a mainál részletesebben szabályozza a bírói engedélyköteles adatszerzést, s ezáltal erősíti a korlátozásokkal érintett személyek jogainak védelmét. A törvény hatálybalépését követően a nyomozó hatóság a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzést az új Be alapján, a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtést¹³⁴ pedig külön törvény – az Rtv. és a Nbtv. – által meghatározottak szerint kell végeznie.¹³⁵¹³⁶ Ez az új Be egyik legjelentősebb változtatása, nevezetesen hogy ezáltal a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés szabályai a jogrendszeren belül új helyre kerültek. „Mivel a büntetőeljárás törvény az, mely az Alkotmány után a legmagasabb szinten szabályozza az büntetőeljárásba bevont személyeket a közhatalom önkényével szemben védő biztosítékok

---

¹³¹ Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényhez

¹³² Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényhez

¹³³ 15/1994.(VII. 14.) BM rendelet 1. számú melléklet

¹³⁴ Titkos adatszerzés az, amit a nyomozás során bírói engedéllyel végeznek. Ehhez képest nem titkos adatszerzés, hanem titkos információgyűjtés az, amit nem a nyomozás során végeznek, valamint amit bírói engedély nélkül végenek. – miniszteri indokolás

¹³⁵ 1998.évi XIX. tv. 200. § (2) bek.

¹³⁶ A törvény szerinti szabályozás nem érinti az Nbtv. által meghatározott titkos információgyűjtést, azonban kihatással van a titkos információgyűjtésnek a Rtv. által szabályozott körére.

rendszerét, indokolt volt mind logikailag mind pedig tartalmilag az új Be-be illeszteni a nyomozás során a nyomozó hatóság által végzett, és az egyének alapjogait korlátozó, már a hatályos jog szerint is bírói engedély köteles eszközök alkalmazására vonatkozó szabályokat.”¹³⁷ A törvény miniszteri indokolása szerint a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtésre a büntetőeljárás törvényben szükségtelen külön szabályokat előírni. Az új Be hatálybalépését követően az Rtv-ben meghatározott bírói engedélyhez kötött módszerek közül a nyomozás során csak az új Be-ben szereplőket, és csak az új Be által megengedett célból¹³⁸, illetve meghatározott eljárás útján lehet engedélyezni és alkalmazni. A törvény rendelkezéseit kell alkalmazni a külön törvény (Rtv.) alapján a nyomozás előtt engedélyezett és folyamatban lévő, bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés végrehajtására is. A vádemelés után a titkos adatszerzés nem folytatható, mivel a vádemeléssel az ügy bírósági szakaszba kerül. Eltérés – még ha csak formai is -, hogy az új Be szerint a titkos adatszerzésre a vádemelésig van lehetősége a nyomozó hatóságnak. A hatályos jog szerint a nyomozó hatóság a nyomozás befejezéséig végezhet titkos információgyűjtést. Azért formai ez az eltérés, mert ha belegondolunk az új Be szerint is csak a nyomozás befejezését jelentő iratismertetésig van lehetőség a titkos adatszerzésre, melyet az új törvény szerint az ügyész is elvégezhet.¹³⁹ Ide kapcsolódik a 206. § (3) bek. is, mely kiemeli, hogy ha titkos adatszerzésről készült okirat az iratismertetést követően kerül becsatolásra a nyomozati iratokba, akkor ezen irat vonatkozásában ismételtelen kell tartani iratismertetést.¹⁴⁰

Újdonsága a törvénynek, hogy meghatározza mely személyekkel szemben kerülhet sor titkos adatszerzésre. A titkos adatszerzés elsősorban a gyanúsítottal szemben folytatható, más személlyel szemben a törvény csak akkor engedélyezi alkalmazni a titkos adatszerzés eszközeit, ha az érintett személynek a gyanúsítottal történő kapcsolattartása vagy kapcsolat létesítése alaposan feltehető, illetve értelemszerűen, ha az ügynek még nincs gyanúsítottja. Nem lehet akadálya a titkos

---

¹³⁷ Dr. Siegler Eszter: A bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés szabályozása az új büntetőeljárás törvényben *Magyar Jog 1999/1*

¹³⁸ 200. § (1) A nyomozásban az érintett tudta nélkül és leplezett eszközzel, illetve módszerrel történő adatszerzésnek (titkos adatszerzés) bizonyítási eszköz felderítése, a gyanúsított kilétének, tartózkodási helyének megállapítása vagy a gyanúsított elfogása érdekében a vádemelésig van helye.

¹³⁹ 193. § (1) bek.

adatszerzés engedélyezésének, hogy az kívülálló személyt elkerülhetetlenül érint. A mai szabályozáshoz képest előrelépés, hogy titkos adatszerzésnek akkor lesz csak helye, ha megalapozottan feltehető, hogy más módon az adat megszerzése kilátástalan, vagy lényegesen nagyobb nehézséggel jár, és ezúton az adat megszerzése valószínű.

Az új büntetőeljárás törvény az Rtv-ben szabályozott bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés módjainak körét szűkíti¹⁴¹, nem engedi meg, hogy a nyomozás során az érintett tudta nélkül, leplezett eszközzel, illetve módszerrel házkutatás (titkos kutatás) történjék.¹⁴² Megmarad az a már ma is meglévő szabály, hogy ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények esetén kerülhet sor ezen eszközök alkalmazására. Újdonság, hogy a törvény meg is nevez egy bűncselekményt, a pénzhamisítást, amely esetben alkalmazhatóak ezen eszközök, módszerek. Maihoz hasonlóan az új törvény is lehetőséget biztosít arra, hogy a büntetési tételtől függetlenül bizonyos, a társadalomra különösen veszélyes minősítő körülmények - bűnszövetségben, üzletszerűen, bűnszervezet tagjaként, fegyveresen, illetőleg kiskorú sérelmére elkövetettek - esetén is sor kerülhet az engedélyezésre. Habár mint látható az új Be szűkíti ezek körét.

Az új Be szerint a titkos adatszerzésre irányuló indítványt az ügyész terjeszti elő a bíróságnál – ez ma a nyomozóhatóság vezetőjének feladata. Az előterjesztéssel egyidejűleg be kell mutatni az indítványban foglaltakat megalapozó iratokat. Az alkalmazás meghosszabbítására vonatkozó indítvány előterjesztésével egyidejűleg be kell mutatni a korábbi engedélyezés óta keletkezett iratokat is.¹⁴³ Az indítvány tartalmából ki kell tűnni minden olyan körülménynek, ami a bíróság döntéséhez elengedhetetlen, ezért a törvény előírja az indítvány minimális tartalmi elemeit (kellékeit). Eszerint az indítványnak tartalmaznia kell:

---

¹⁴⁰ Dr. Siegler Eszter: A bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés szabályozása az új büntetőeljárás törvényben *Magyar Jog 1999/1*

¹⁴¹ 202. § (1) Bírói engedéllyel lehet

a) a magánlakásban történeteket technikai eszközzel megfigyelni és rögzíteni,

b) postai küldemény tartalmát megismerni, és technikai eszközzel rögzíteni,

c) telefonvezetéken vagy azt helyettesítő távközlési rendszer útján továbbított közlés tartalmát megismerni, és azt technikai eszközzel rögzíteni.

¹⁴² A törvény abból indul ki, hogy a nyomozás során már csak a házkutatás általános szabályai szerint lehet eljárni. – miniszteri indokolás

- a különleges eszköz alkalmazásának helyét, telefonlehallgatás esetén a kapcsolási számot is
- a különleges eszköz alkalmazásával érintett nevét, illetőleg az azonosításra alkalmas adatot, valamint a vele szemben alkalmazni kívánt különleges eszköz megnevezését
- az alkalmazás tartamának kezdő és befejező időpontját, naptári napban meghatározva
- az alapul szolgáló bűncselekmény megnevezését és a bűncselekmény gyanújára okot adó adatokat
- a különleges eszköz elkerülhetetlen alkalmazását indokoló körülményeket, az alkalmazás célját, és annak valószínűsítését, hogy a megszerzeni kívánt adat a különleges eszköz alkalmazásával elérhető
- halaszthatatlan elrendelés esetén annak okát és időpontját ¹⁴⁴

Rendőrségi fogdában és az ügyvédi beszélő helyiségében csak akkor végezhető titkos adatszerzés, ha az ügyvéddel szemben a gyanúsított ellen folyamatban lévő ügygel összefüggő bűncselekmény gyanúja merült fel. Az ügyvédi irodában akkor végezhető titkos adatszerzés, ha az ügyvéddel szemben bűncselekmény gyanúja merült fel.¹⁴⁵ Nem lehet az eljárás során felhasználni az olyan titkosan szerzett adatot, amelynek megszerzése során az ügyben eljáró védő vagy olyan személy az érintett aki tanúként nem hallgatható ki.¹⁴⁶ Ha a titkos eszköz alkalmazásával érintettnek személyes mentessége van, az indítvány előterjesztésével egyidejűleg az ügyésznek a mentességről rendelkező személyt illetve szervet értesíteni kell.¹⁴⁷

Az új Be rövidebb határidőket tartalmaz, mint a hatályos szabályozás. A bíróságnak az indítvány előterjesztésétől számítva huszonnégy órán belül határozni kell az indítvány tárgyában. A bíróságnak ekkor alapvetően abban kell döntenie, hogy fennáll-e a titkos adatszerzés alkalmazásának érdeke, illetve célja. Minden további törvényi feltétel ezt valószínűsíti, vagy cáfolja. A döntés meghozatala során a

---

¹⁴³ 203. § (1) bek.

¹⁴⁴ 203. § (2) bek. a-f pont

¹⁴⁵ 203. § (3) bek.

¹⁴⁶ 206. § (5) bek.

¹⁴⁷ 1998. évi XIX. tv. - miniszteri indokolás

bíró azt vizsgálja, hogy van-e bármilyen adat, ha van akkor azt alátámasztja-e valami, ha alátámasztja akkor ez valószínűsíti-e, hogy fennáll a törvényben meghatározott érdek¹⁴⁸ és mindez megfelel-e a szükségesség és a végső eszközként való alkalmazás követelményének. A bíróság az indítvány tárgyában indokolt végzéssel határoz. Ha a bíróság az indítványnak helyt ad, vagy részben ad helyt, meghatározza, hogy kivel szemben, milyen különleges eszköz, mettől meddig alkalmazható.

Új szabályokat tartalmaz a törvény a halaszthatatlan elrendeléssel - a hatályos szabályozás a sürgősségi elrendelés terminológiát használja - kapcsolatban is. A törvény szerint, ha az engedélyezés olyan késedelemmel járna, amely veszélyezteti a titkos adatszerzés eredményességét, az ügyész - korábban a nyomozóhatóság vezetője - rendelheti el a különleges eszköz alkalmazását. Az elrendeléssel egyidejűleg az engedélyezés iránti indítványt is elő kell terjeszteni a bíróságon. Szigorodik a szabályozás, mert hetvenkét óra helyett csak huszonnégy óra időtartamra lehet ilyen esetben elrendelni a titkos adatszerzést, s ha a bíróság elutasítja az indítványt, az ügyésznek meg kell szüntetnie a titkos adatszerzést. Ha a bíróság elutasította az indítványt, változatlan alapon újabb halaszthatatlan elrendelésnek nincs helye.¹⁴⁹

Nem hoz változást az új törvény a különleges eszköz alkalmazásának időtartamát illetően. A különleges eszköz alkalmazása maximum kilencven nappal engedélyezhető, mely ismételt indítványra legfeljebb kilencven nappal meghosszabbítható. Ha a bíróság az indítványnak helyt ad és az engedélyezés idején a különleges eszköz alkalmazásának az indítvány szerinti kezdő időpontja már elmúlt, az alkalmazás kezdő időpontja az engedélyezés napját követő nap.¹⁵⁰ Felvetődhet a kérdés, hogy a törvény nem pontos megfogalmazásából eredően nem egyértelmű, vajon az engedélyezett határidő egy alkalommal hosszabbítható meg kilencven nappal, vagy kilencvennaponként akár a végtelenségig meg lehet

---

¹⁴⁸ bizonyítási eszköz felderítésének, a gyanúsított kiléte, tartózkodási helye megállapításának vagy a gyanúsított elfogásának érdeke

¹⁴⁹ 203. § (6) bek.

¹⁵⁰ 203. § (5) bek.

hosszabbítani a különleges eszköz alkalmazására nyitva álló határidőt.¹⁵¹ A törvény miniszteri indokolása szerint csak egy alkalommal lehet meghosszabbítani a határidőt.

A titkos adatszerzés végrehajtásáról okiratot kell készíteni. Az okirat elkészítésére az eljárás szempontjából a későbbi felhasználás érdekében van szükség. Az okiratnak tartalmaznia kell a megszerzett adat leírását, a megszerzés forrásának megjelölését, a megszerzés módjának leírását, helyének és időpontjának feltüntetését és az engedélyező végzés számát. A titkos adatszerzés során keletkezett és rögzített felvételek eredetiben való megóvásáról folyamatosan gondoskodni kell. Az erre tett intézkedéseket is fel kell tüntetni az okiratban.¹⁵²

A titkos adatszerzés során tett intézkedések illetve az abban érintettek (természetes és jogi személyek illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek) adatai nem hozhatók nyilvánosságra.¹⁵³ Újdonság, hogy egy meghatározott esetben a törvény előírja az ügyész értesítési kötelezettséget, mégpedig akkor ha a bírói engedélyben érintett személy ellen nem indul büntetőeljárás és az értesítés a titkos adatszerzés alapján indult büntetőeljárás sikerét nem veszélyezteti.¹⁵⁴

A titkos adatszerzést nyomban meg kell szüntetni, ha a célját elérte, továbbá, ha a további alkalmazásától nem várható eredmény. A titkos adatszerzést az ügyész haladéktalanul megszünteti, ha az engedélyben meghatározott időtartam eltelt, halaszthatatlan elrendelés esetén a bíróság az indítványt elutasította, vagy a nyomozást megszüntették. Továbbá mivel a titkos adatszerzésnek csak a vádemelésig van helye, a vádemelés után már nem folytatható. A titkos adatszerzés befejezését követő nyolc napon belül meg kell semmisíteni a titkos adatszerzés célja szempontjából érdektelen, rögzített adatot és az ügyben nem érintett személy rögzített adatait. Ha a halaszthatatlan elrendelés esetén a bíróság az indítványt

---

¹⁵¹ Dr. Siegler Eszter: A bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés szabályozása az új büntetőeljárás törvényben *Magyar Jog 1999/1*

¹⁵² 204. § (1)-(2) bek.

¹⁵³ 204. § (3) bek.

¹⁵⁴ 206. § (6) bek.

elutasítja, az addig rögzített adatokat meg kell semmisíteni. Az adatok megsemmisítéséről jegyzőkönyvet kell készíteni.¹⁵⁵

Fontos kérdés, hogy az ily módon szerzett adatokat miként lehet a büntetőeljárás során a bizonyításban felhasználni. A titkos adatszerzés során szerzett adatokat a végrehajtás során a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság ismerheti meg. Az ügyész a büntetőeljárás megindítása előtt a rendőrség által külön törvény (RTv.) szabályai szerint megszerzett titkos információgyűjtés adatait megismerheti. Ha az ügyész a büntetőeljárás során a titkosan szerzett adatokat bizonyítékként fel kívánja használni, a titkos adatszerzés végrehajtásáról készített okiratot csatolnia kell az a bírósághoz megküldött iratokhoz. Az ügyész kérheti, hogy a bíróság igazolást állítson ki a titkos adatszerzés engedélyezéséről. Ebben az esetben az igazolást az okirattal együtt csatolni kell az iratokhoz. Ha a nyomozás iratainak megtekintése után csatolták az okiratot az ügy irataihoz, akkor a gyanúsítottat és a védőt erről értesíteni kell, és lehetőséget kell számukra biztosítani az irat megismerésére. A titkos adatszerzés végrehajtásáról készített okirat felhasználható bizonyítékként. A titkosan szerzett adatok más büntetőeljárás során abban az esetben használhatók fel bizonyítékként, ha a felhasználás célja nem ellenkezik az adatszerzés eredeti céljával. Mint már előbb is írtam, nem lehet felhasználni azt a titkosan szerzett adatot, amelynek megszerzése során az ügyben eljáró védő vagy olyan személy az érintett, aki tanúként nem hallgatható ki.¹⁵⁶

---

¹⁵⁵ 204. § (4)-(7) bek.

¹⁵⁶ 206. § (1)-(6) bek.

III. Fejezet

Az egyes eszközök és módszerek

A dolgozat most következő részében nem teszek kísérletet az összes titkos információgyűjtéshez felhasználható eszközök és módszerek bemutatására, hanem mind az engedélyhez nem kötött mind az engedélyhez kötött módszerek és eszközök közül megpróbálom bemutatni a leginkább alkalmazottakat. Azért választottam ki a következő eszközöket, módszereket, mert ezek alkalmazása során igen sokszor átfedések keletkezhetnek – pl. fedett nyomozó segítségével állítanak csapdát – s így a vonatkozó szabályok igen összefüggnek.

1. Adatkérés

Az USA-ban – csakúgy mint Magyarországon - a telefon-nyilvántartások részletesen tartalmazzák minden hívás dátumát, a hívott számot, a hívás időtartamát és a hívás díját. A telefonbeszélgetések jegyzékét a Szövetségi Távközlési Bizottság előírásainak megfelelően legalább 18 hónapig meg kell őrizni. Ezt a jegyzéket a telefontársaságnak szóló vádesküldtészki döntés¹⁵⁷ útján lehet megszerezni. Az adott időszakban folytatott beszélgetések fent említett adatait egy ún. „pen register”¹⁵⁸ segítségével lehet nyomon követni. A pen register alkalmazásához az ügyésznek utasítást kell szereznie a bíróságtól. Ekkor az ügyésznek azt kell igazolnia, hogy a ténylegesen szükség van az alkalmazására. A készülék által kimutatott információk nem számítanak bizalmas személyes információknak.¹⁵⁹

A hatályos magyar szabályozás szerint a Rendőrség titkos információgyűjtésre felhatalmazott nyomozó szervének vezetője az ügyész¹⁶⁰ jóváhagyásával a kétévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő, szándékos bűncselekmény felderítése érdekében az ügygel összefüggő adatok szolgáltatását igényelheti a

---

¹⁵⁷ subpoena

¹⁵⁸ ez egy, a telefonkészülékre kapcsolt készülék

¹⁵⁹ John McEnney : Bűnügyi nyomozás és büntetőjogi felelősségre vonás az Amerikai Egyesült Államokban I. rész *Rendészeti Szemle 1992 / 11. szám*

¹⁶⁰ Az előzetes ügyészi jóváhagyást az adatkérő nyomozó szerv nyomozása feletti törvényességi felügyeletet ellátó ügyészség adja meg. 2/1999. (ÜK. 2.) LÜ utasítás 48.§ (1) bek.

törvényben meghatározott szervektől, szervezetektől¹⁶¹. Ilyen szervek az adatot kezelő pénzügyintézet, biztosítóintézet, adóhatóság és a szolgáltatást nyújtó távközlési szolgáltatók voltak egészen 1999. szept. 1-ig, mikortól az Rtv-t módosító szervezett bűnözés elleni törvény¹⁶² a nyomozó hatóságnak ezt a fajta információszerzési lehetőségét kiterjesztette újabb szervek vonatkozásában, hogy ezáltal is próbálja növelni a bűnözés és elsősorban a szervezett bűnözés elleni küzdelem hatékonyságát. Ennek megfelelően 1999. szept. 1-től a fentiekben túl már a devizahatóságtól, az egészségügyi és a hozzá kapcsolódó adatot kezelő szervtől, továbbá a banktitoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak és egyéb üzleti titoknak minősülő adatot kezelő szervtől is igényelhető adatszolgáltatás. A nyomozó szerv az adatszolgáltatás teljesítésére határidőt jelölhet meg. A megkeresett szerv az adatszolgáltatást nem tagadhatja meg, illetve azért semmilyen ellenszolgáltatást nem kérhet, mivel azt ingyenesen kell teljesítenie. Az így kapott információ csak a megjelölt célra használható fel. A szervezett bűnözés elleni küzdelem hatékonyabbá tétele érdekében szintén a szervezett bűnözés elleni törvény vezette be azt a módosítást, mely szigorúbbá és gyorsabbá teszi az adatszolgáltatási kötelezettséget azon esetekben, ha az ügy kábítószer-kereskedelemmel¹⁶³, terrorizmussal¹⁶⁴, illegális fegyverkereskedelemmel¹⁶⁵, pénzmosással, vagy szervezett bűnözéssel¹⁶⁶ áll összefüggésben. Ugyanis az Rtv 68. § (2) bekezdése szerint halaszthatatlan intézkedésként, ha a kérelem veszéllyel jár és az ügy kábítószer-kereskedelemmel, terrorizmussal, illegális fegyverkereskedelemmel, pénzmosással vagy szervezett bűnözéssel függ össze, az adatigényléshez az ügyész előzetes jóváhagyása nem kell, és azt haladéktalanul teljesíteni kell. Ez esetben a megkeresést "halaszthatatlan intézkedés" jelzéssel kell ellátni. A megkereséssel egy időben meg kell kérni az ügyész jóváhagyását. Ha az ügyész később az adatkérés jóváhagyását megtagadja, a Rendőrségnek – nyomozó hatóságnak - az így beszerzett adatokat haladéktalanul meg kell semmisíteni. A gyorsabb adatszolgáltatást, illetve más törvényekkel való összhangot szolgálja az a szabály,

---

¹⁶¹ Rtv. 68. § (1) bek.

¹⁶² 1999. évi LXXV. tv 40. §

¹⁶³ visszaélés kábítószerrel (Btk. 282-282/A. §), kóros szenvedélykeltés (Btk. 283. §) 1999. évi LXXV. tv 4 § p pont

¹⁶⁴ közérdekű üzem működésének megzavarása (Btk. 260. §), közveszély okozás (Btk. 259. §), a terrorcselekmény (Btk. 261. §), légi jármű hatalomba kerítése (Btk. 262. §), közveszéllyel fenyegetés (Btk. 270/A. §) 1999. évi LXXV. tv 4 § q pont

¹⁶⁵ a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A. §), visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (Btk. 263. §), fegyvercsempészet (Btk. 263/B. §) 1999. évi LXXV. tv 4 § r pont

¹⁶⁶ az a bűntett, amelyet bünszervezet tagjaként (Btk. 137. § 8. pont) követnek el, illetve a bünszervezet létrehozása 263/C. § 1999. évi LXXV. tv 4 § s pont

hogy az adatszolgáltatást „halaszthatatlan intézkedés” esetén a megkeresett szervnek haladéktalanul kell teljesíteni. A biztonsági követelmények érvényesítése érdekében a társadalombiztosítási, egészségügyi, adóelszámolási, költségvetési, pénzügyi, statisztikai adatszolgáltatással, a maradandó irat védelme érdekében végzett levéltári ellenőrzéssel, valamint a speciális működési költségek körébe tartozó valuta-felhasználással kapcsolatos eljárási szabályokat - a törvényi előírások keretei között - a Rendőrség és a tárgykör szerint illetékes szervezetek külön megállapodásban rögzíthetik.¹⁶⁷

2. Az informátorok és együttműködők

„Van a rendőrségi munkának egy igen piszkos része, egy ízléstelen, de alapvetően fontos tartozéka....az informátor alkalmazása”

Melvin Purvis 1936¹⁶⁸

„Informátorokra a bűnüldözésnek mindig szüksége volt.”¹⁶⁹

A titkos információszerzés legismertebb módszere a bűnözők világával kapcsolatot tartó személyek informátorként való alkalmazása, ügynöki hálózat kiépítése¹⁷⁰.

Az amerikai bíróságok elismerik az informátor mentességét, azaz a hatóságok nem kötelesek az ügyben érintett informátor nevét felfedni. Ha a védelem szempontjából előnyös, vagy a tisztességes tárgyalás szempontjából különösen fontos lenne, a hatóságoknak fel kell fedniük az informátort, hogy tanúként megidézhető legyen. Ha az informátorra a személyének felfedése tényleges fenyegetéssel járna, vagy a hatóság megígérte az informátornak a titoktartást a személyét illetően, a vádhatóság végső esetben akár a vád elejtésére is kényszerülhet, ahelyett, hogy felfedné az informátor személyét.¹⁷¹

---

¹⁶⁷ Rtv 68.§ (3) bek.

¹⁶⁸ Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988 152. o.*

¹⁶⁹ Dr. Lakatos István : A titkos információ mint bizonyítási eszköz *Belügyi Szemle 1997 / 3. szám*

¹⁷⁰ Gyakran informátornak nevezik a rendőrség kötelékébe tartozó, de a bűnelkövetők csoportjaiba beépült nyomozót is. Az ilyen fajta informátorokról, a fedett nyomozókról, a „Fedett nyomozó” részben írok.

¹⁷¹ John McEnany: A bűnügyi nyomozás és büntetőjogi felelősségre vonás..... *Rendészeti Szemle 1992./12. szám*

Franciaországban az informátorok alkalmazását a rangidős tiszt rendelheti el, az alkalmazás időtartamára nincs megkötés.

Kanadában és az Egyesült Államokban már több javaslat is született az ügyben, hogy az informátorok felhasználásához ugyanolyan törvényszéki engedély legyen szükséges, mint pl. az elektronikus megfigyelésnél. A bíró adna engedélyt az informátornak a beépülésre, vagy az egyéni célpont közvetlen megfigyelésére. A javaslatokat mindaddig elutasították, arra hivatkozva, hogy a bíró ily módon történő bevonása fenyegetné az általános bűnvádi eljárás során elvárt független döntő szerepét.¹⁷² Érdekes kérdés - amely felmerül pl. a fedett nyomozó kapcsán is -, hogy az informátor követhet-e el bűncselekményt, lehet-e provokátor. Tény, hogy az informátor a bűnelkövetői hierarchiában történő egyre magasabbra jutása egyre értékesebb eszközzé teszi őket. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy az ilyen bűnelkövetői „ranglétrán” való egyre magasabbra jutás feltétele lehet bizonyos cselekmények elkövetése. A jól képzett informátor esetében megvan azonban az a lehetőség, hogy feljebb juthat a bűnözési hierarchiában, miközben tartózkodik komolyabb bűncselekmények elkövetésétől.¹⁷³

A hatályos magyar szabályozás szerint a Rendőrség informátort, bizalmi személyt vagy a Rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vehet igénybe.¹⁷⁴ Az ilyen titkos információgyűjtési módszer alkalmazásához nem kell bírói engedély. Fontos legelőször tisztázni, hogy mit kell érteni az informátor, illetve a bizalmi személy alatt, illetve van-e különbség a kettő terminológia között. Az informátor eseti jelleggel, egyéni motiváltság alapján szolgáltat információt a bűnüldöző hatóságoknak a neve titokban tartása mellett. A bizalmi személy pedig a hatósággal hosszabb távon együttműködik, avagy kötelezettségként segíti bizonyos időszakon keresztül megbízója és annak neve titokban tartása mellett a hatóság munkáját.¹⁷⁵ A bizalmi személy esetében kettős bizalom áll fenn, hiszen a bizalmi személy egyszerre bizalmi embere a nyomozó hatóságnak és a bűnözőknek is.

---

¹⁷² Jean-Paul Brodeur: A rendőrségi informátorok alkalmazásának jogi problémái Kanadában *Belügyi Szemle* 1997./5. szám

¹⁷³ Kanadában igen nagy társadalmi ellenérzést váltott ki az ún. Heritage Front ügy kapcsán, mikor kiderült, hogy egy rendőrségi informátor volt az említett rasszista fehér fajvédő szervezet egyik magasrangú vezetője. Habár megpróbált távol maradni komolyabb bűncselekmények elkövetésétől, azonban ez nem volt nagyon sikeres próbálkozás. Pl. zaklatás, zsarolás volt számlájára írható.

Jean-Paul Brodeur: A rendőrségi informátorok alkalmazásának jogi problémái Kanadában *Belügyi Szemle* 1997./5. szám

¹⁷⁴ Rtv 64. § (1) bek. a, pont

¹⁷⁵ Nyíri Sándor : Újból a titkos információgyűjtésről *Ügyészek Lapja* 1997. / 5. szám

Természetesen a bűnüldözés szempontjából üdvözlendőbb, ha a bűnözőkkel való bizalmi viszony inkább csak színlelésen alapul.

A bizalmi személyek bevetését a nyílt iratok nem tartalmazzák. A nyomozók az informátorokat eligazíthatják, arra vonatkozóan, hogy miként kapcsolódjanak be az ellenőrzött titkos tevékenységbe.

Mind az informátor és a bizalmi személy, mind pedig a Rendőrséggel titkosan együttműködő más személy alkalmazható mintavásárlásra^{176, 177}.

A rendőrség a természetes személyekkel, a jogi személyekkel vagy a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekkel titkos együttműködési megállapodást köthet. Ennek keretében a rendőrség kezdeményezheti a bűnüldözés szempontjából különleges fontosságú ilyen szervezetek munkatársával hivatásos szolgálati, közszolgálati, közalkalmazotti jogviszony, illetve munkajogviszony létesítését. Sőt, külön megállapodás alapján meghatározott időtartamra még munkaviszonyt is kezdeményezhet ezeknél a szerveknél, szervezeteknél¹⁷⁸. Azonban az Rtv felsorol bizonyos szerveket – állami szerveket -, melyeknél nem hozható létre ilyen fajta munkaviszony. Így a rendőrség nem kezdeményezhet munkaviszonyt bíróságnál, ügyészségnél, az Alkotmánybíróságnál, az Állami Számvevőszéknél, az Országgyűlési Biztosok Hivatalánál, a Köztársasági Elnök Hivatalánál és az Országgyűlés Hivatalánál. A foglalkoztatás rendőri jellegével kapcsolatos speciális szabályokat - a hatályos jogszabályok keretei között - a rendőrség és az érintett szervezet külön megállapodása tartalmazza. A munkaviszony létesítésének rendőri jellege államtitok, kivéve, ha a megállapodást kötő felek eltérően rendelkeznek.

A bűnözőkről történő információszolgáltatás a rendőrséggel együttműködő személyek részéről minden esetben személyes kockázatvállalást jelent, hiszen lelepleződésük súlyos egzisztenciális fenyegetettséggel járhat rájuk nézve. Ezt a kockázatot az informátor sok esetben csak anyagi ellenszolgáltatás fejében vállalja. Az informátor megfizetése – tehát így módon az információ megvásárlása - sem a magyar, sem a fejlett demokráciájú európai államok gyakorlatában nem ritkaság.

---

¹⁷⁶ mintavásárlás: az informátor, a bizalmi személy, a Rendőrséggel titkosan együttműködő más személy vagy a fedett nyomozó által végrehajtott olyan leplezett ügylet, amelynek célja, hogy a bűncselekmény felderítése érdekében a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható anyagok, tárgyak, eszközök vagy ezek mintái, alkatrészei további vizsgálat céljából a Rendőrség birtokába kerüljenek, illetve a bűncselekmény történeti tényállása megismerhető legyen.

¹⁷⁷ Rtv 64.§ (1) bek. f pont

¹⁷⁸ Ez már a fedett nyomozó intézményéhez kapcsolódik.

Az Rtv kimondja, hogy a Rendőrség a vele együttműködők tevékenységért anyagi ellenszolgáltatást nyújthat.¹⁷⁹ A Rendőrség indokolt esetben az együttműködő devizakülföldi részére a Magyar Nemzeti Bank engedélyével külföldi pénznemben is teljesíthet a kifizetést, illetve átutalást.¹⁸⁰ A díjazást személyi jövedelemadó fizetési kötelezettség terheli. A rendőrség által az együttműködő magánszemély részére nyújtott díjazás esetén a személyi jövedelemadó-levonási és befizetési kötelezettséget, az anyagi előnyt nyújtó rendőri szerv teljesíti. A kifizetett összegből 20%-os forrásadót kell levonni és befizetni az adóhatóságnak.¹⁸¹ Az érintettnek ezt a jövedelmet nem kell az összevont adóalapjába beszámítania, azt nem kell bevallania, a kifizetőnek pedig nem kell erről személyre szólóan adatot szolgáltatnia, illetőleg az érintett részére igazolást kiadnia.

Az Nbtv nem szól az informátor vagy az együttműködő személy igénybevételenek a lehetőségéről, hanem az 54. § (1) bekezdés c pontjában úgy fogalmaz, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok titkos kapcsolatot létesíthetnek magánszeméllyel. A törvény indokolása szerint ez azt jelenti, hogy a nemzetbiztonsági szolgálat a feladatkörébe tartozó információkkal (vagy azok megszerzésének lehetőségével) rendelkező személyekkel külső személyek előtt rejtett kapcsolatot, együttműködést alakíthat ki. Az ilyen együttműködés ténye és tartalma államtitoknak minősül, más előtt fel nem fedhető hiszen a törvény kimondja, hogy az együttműködő személyek és szervezetek e tevékenységükkel kapcsolatban a miniszter vagy a főigazgatók engedélye nélkül adatokat nem hozhatnak nyilvánosságra.

3. A fedett nyomozó

A titkos rendőri munka egyik formája, mikor a nyomozó hatóság tagja bűnüldözési érdekből a beépül a bűnelkövetők különböző csoportjaiba. Egyszer egy amerikai volt rendőrtiszt, aki korábban kábítószeres ügyekben nyomozott úgy

---

¹⁷⁹ Rtv 66. § (1) bek.

¹⁸⁰ Rtv 68/E. §

¹⁸¹ Rtv 68/A. § (4) bek.

nyilatkozott: „ Ha ezáltal meg tudom oldani az ügyet, farkat növesztek és táncra kelek az ördöggel”¹⁸².

A bűnszervezetbe való beszivárgás nagyon veszélyes és éppen ezért világszerte csak nagyon speciális esetekben alkalmazzák. A bűnözői körökbe történő beépülést az USA-ban „fedéses akció”-nak hívják. A fedéses akciónak két formája van. Az egyik a „beépülés könnyű fedéssel”¹⁸³, melynek keretében a beépült rendőr gyakran még a rendőri feladatát is ellátja emellett. A másik formája a „beépülés mély fedéssel”¹⁸⁴, mely esetben többnyire fiatal, speciálisan kiképzett rendőrök megtévesztésül új személyazonosságot kapnak és valamilyen civil foglalkozást folytatnak, s munkájukat részben a könnyű fedéses, részben pedig a kinti rendőr kollegáik segítik. Az ilyen rendőri akciók célja az illegális tevékenységet folytató személyek vagy bűnözői csoportok felderítése, őrizetbe vétele illetve adatszerzés olyan célból, ami nem a célszemély bíróság elé állítására vonatkozik. Ebben az utóbbi esetben végzett rendőri tevékenység, mivel adott esetben túlzottan kiszélesedhet, közvetlenül fenyegeti az állampolgári jogokat. Fontos kiemelni, hogy az ilyen eszközök alkalmazására nem kerülhet sor pusztán abból az okból, hogy a nyomozó hatóság más eszközök alkalmazásával korábban már kudarcot vallott. A titkos ügynökök beépülését a bűnözői körökbe a helyi rendőri vezető engedélyezi, az akció végrehajtását az ügyész hagyja jóvá. Az egyik felmerülő probléma az ilyen fedett nyomozó alkalmazása során a beépült nyomozók fiatal kora, hiszen bár speciális kiképzést kapnak, de fiatal korukból adódóan gyakorlatlanok. További problémát jelenthet, hogy kevés szabály van a kiválasztásukra és minősítésükre vonatkozóan, a vezetők esetleg határozatlanok, és a munka nem megfelelő előkészítése a gyakorlatlan, fiatal nyomozókat szükségtelenül jelentős veszélynek teszi ki. Kevés információ kerül nyilvánosságra az ilyen akciók számát és eredményességét, költségét.¹⁸⁵ Problémát jelenthet a beépült rendőrök által elkövetett bűncselekmények megítélése. Az ilyen ügyekben mindig egyedi mérlegelés alapján, az ügyességgel való konzultáció után kell dönten.¹⁸⁶ Ugyanilyen fontos problémát vethet fel, ha a beépült nyomozó bizalmi viszonyt alakít

---

¹⁸² Gary T. Marx : *Undercover Police Surveillance in America* University of California Press, 1988 97. o.

¹⁸³ „light or shallow operation”

¹⁸⁴ „deep operation” Gary T. Marx : *Undercover Police Surveillance in America* University of California Press, 1988 85. o.

¹⁸⁵ Csonka Istvánné-Máramarosi Zoltán : Az operatív munka gyakorlata külföldön. *Rendészeti Szemle* 1991/7. szám

ki a bűnelkövetőkkel. Egyes szervek tekintetében a bűnözőkkel való „romantikus” kapcsolat kialakítása megengedett, de több helyen tiltott.¹⁸⁷

Németországban a beépített rendőrökre vonatkozó szabályozás jóval kötöttebb. A német rendszernek a kiindulópontja, hogy a fedéses nyomozók igénybevétele nélkülözhetetlen a nyomozás során, hiszen ez a legeredményesebb és talán a leggazdaságosabb eszköz a szervezett bűnözés elleni harcban. A német gyakorlat (mind a rendőrségi, mind a bírói gyakorlat) szerint a szervezett bűnözés a jogállamot veszélyezteti, éppen ezért és a polgárok élethez, tulajdonhoz, szabadsághoz való jogának védelme érdekében indokolt a beépített rendőrök alkalmazása.¹⁸⁸ Fontos garanciális szabály, hogy az ügynök vagy titkos munkatárs kihallgatásánál a vádlott ügyvédjének jelen kell lennie. A beépített nyomozó feladata a bűnszervezet struktúrájának felderítése, a tettesi hierarchiák felkutatása, a bűnszervezet munkamódszereinek és tevékenységi területének megállapítása, a bizonyítékok beszerzése. A különleges eszköz alkalmazásának indoka, hogy „a felderítési lehetetlenség a jogállam védelmi képességébe vetett hit elvesztéséhez vezethet”.¹⁸⁹ A bevetés előtt pontosan meg kell határozni, hogy mely esetekben és kinek az engedélyével, mennyi időre és milyen álcamagatartással fogják alkalmazni a fedett nyomozót.

Hollandiában a nyomozás vagy a büntetőeljárás sikere érdekében alkalmazott, a rendőrség vagy az Igazságügy Minisztérium által kezdeményezett beépülést infiltrációnak hívják. Az infiltráció történhet akár harmadik fél segítségével vagy anélkül, akár hamis személyazonossággal vagy anélkül. Az infiltrációnak két fajtáját lehet megkülönböztetni: a rövid távút illetve a hosszú távút. Függetlenül az időtartamtól, az infiltráció mindig többféle rendészeti módszert jelent, melyben a beépült aktív szerepet játszik¹⁹⁰. A rövid távú infiltráció általában valamilyen rajtaütés, a hosszabb távú infiltráció pedig valamilyen nagyobb szabású, hosszabb időtartamú, előre megtervezett, nagyobb felkészülést igénylő információgyűjtő akció. Azonban az

---

¹⁸⁶ John McEnay : Bűnügyi nyomozás és büntetőjogi felelősségre vonás az Amerikai Egyesült Államokban I. rész *Rendészeti Szemle 1992 / 11. szám*

¹⁸⁷ Los Angelesben egy helyi Maoista csoportba beépült ügynök az egyik megfigyelt nővel szerelmi viszonyt alakított ki. Az ügynök eskü alatt tanúsította, hogy a feletteseivel történt előzetes konzultáció után szexuális kapcsolat is kialakult közöttük. Ez a fajta kapcsolat segítette a felderítést, és megalapozta a beépült ügynök megbízhatóságát is. Ez a kapcsolat tizenhét hónapig tartott, s a végén az ügynök eskü alatt vallotta, hogy az eltelt idő alatt nem hallott senkit sem bűncselekményekről beszélgetni, s egyetlen fegyvert sem látott.

Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988 148. o.*

¹⁸⁸ Csonka Istvánné-Máramarosi Zoltán : Az operatív munka gyakorlata külföldön. *Rendészeti Szemle 1991/7. szám*

¹⁸⁹ Csonka Istvánné-Máramarosi Zoltán : Az operatív munka gyakorlata külföldön. *Rendészeti Szemle 1991/7. szám*

¹⁹⁰ Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988*

utóbbi fajta akcióra csak igen ritkán kerül sor, erre a célra inkább informátorokat alkalmaznak. Hollandiában a felderítő munka egyre inkább a civil felderítés felé tolódik.

Belgiumban egy titkos körlevél szabályozza az infiltrációt, mely megtiltja, hogy civileket építsenek be a bűnszervezetekbe. Az ügyész gyakorolja a felügyeletet, s a beépülés csak súlyos bűncselekmények esetén is csak rövid időre lehetséges.

Franciaországban egy 1991-es kábítószer ellenes törvény értelmében a helyettes államügyészek, bírói vagy ügyészi engedéllyel, beépülhetnek a kábítószerrel foglalkozó bűnszervezetekbe. Itt is tilos civilek alkalmazása, azonban Franciaországban nincs időbeli korlát, ami igen nagy szabadságot ad a hatóságnak e tekintetben. A beépült személy azonban nem lehet provokátor.

Kanadában a beépülést nyomozó alkalmazásához miniszteri jóváhagyás szükséges. A rendőrség nem kezdeményezhet vagy provokálhat ki bűncselekményt.¹⁹¹

Ami a hazai szabályozást illeti, korábban a 003/1965. BM paranccsal kiadott felderítési szabályzat tartalmazta a „nyomozó bevezetése a bűnöző körbe” elnevezésű módszert, azonban a gyakorlati módszertana nem lett kidolgozva, így a gyakorlatban történő alkalmazása elmaradt.

Az 1998. évi XIX. törvénnyel módosított Rtv vezette be 1999 szeptember 1-től a fedett nyomozó kifejezést, mint a titkos információgyűjtés egyik módját, majd az 1998-as Be novella¹⁹² tette a büntetőeljárás részévé¹⁹³.

Szükséges a fedett nyomozó jogintézményének értelmezése. Fedett nyomozónak a rendvédelmi szervek azon hivatásosai tekinthetők, akik a titkos információgyűjtés keretében személyüket, kilétüket leplezve tevékenykednek.¹⁹⁴ Ahhoz, hogy valaki fedett nyomozónak legyen tekinthető három feltételnek kell teljesülnie. Egyrészt az illetőnek a nyomozó hatóság tagjának kell lennie, másrészt ilyen minőségében magát leplezve nyomozói munkát végezzen s már folyjék a

---

¹⁹¹ Isd. csapdánál, informátornál

¹⁹² 1998. évi LXXVIII. tv.

¹⁹³ Isd. 1973. évi I. tv. 131/A. § A nyomozó hatóság az ügyész engedélyével a nyomozás során a nyomozó hatóság olyan tagját is igénybe veheti, aki e minőségét leleplezi (fedett nyomozó).

¹⁹⁴ Rtv 68/F. § e pont, 1973. évi I. tv. 131/A. §

nyomozás¹⁹⁵, harmadrészt pedig az ügyész az adott nyomozó ekkénti igénybevételét engedélyezze.¹⁹⁶

Az Rtv a 64. § (1) bekezdés b., és f., pontjában rendelkezik a fedett nyomozó igénybevételének lehetőségéről. Eszerint a Rendőrség – illetve a Határőrség, Vám- és Pénzügyőrség, APEH nyomozó hatósága, Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatára – bűnüldözési feladatának teljesítése érdekében

a., az eljárás céljának leplezésével (puhatolás) vagy a kilétét leplező fedett nyomozó igénybevételével információt gyűjthet, adatot ellenőrizhet

b., mintavásárlás végzése érdekében fedett nyomozót, továbbá - az ügyész engedélyével - álvásárlás, bizalmi vásárlás, bűnszervezetbe való beépülés, illetve - a 2. § (4) bekezdésére is figyelemmel¹⁹⁷ - ellenőrzött szállítás folytatása érdekében fedett nyomozót alkalmazhat.

A fedett nyomozó bevetését megalapozó gyanú alapja a bűnözői elhatározás, s a bűnüldözési érdek igényli, hogy a nyomozók eljuthassanak a bűnözői kör magjához, a háttérben meghúzódó személyekhez, szervezetekhez. Az elkövetőkben az elkövetési szándék a fedett nyomozó alkalmazásakor már kialakult, sőt a nyomozó hatóság szerint már meg is valósították az e szándéknak megfelelő tényállásszerű cselekményeket, vagy éppen folyamatban van megvalósításuk. A fedett nyomozók éppen ebből az okból, nevezetesen hogy a bűnelkövetői szándék kialakulása után kerül sor alkalmazásukra, nem lehetnek felbujtók. A Rendőrség a fedett nyomozó igénybevételével a közrend védelmének érdekében lép fel. Az elkövető a saját elhatározásából helyezkedik szembe a jogrenddel, a közrenddel, s az állam éppen a közösség védelmének érdekében alkalmazza a fedett nyomozót, akinek a tevékenységét, cselekményét a törvény éppen ezért legitimálja.¹⁹⁸ A fedett nyomozó igénybevétele kapcsán a büntetőeljárás alapelvei nem sérülnek, tekintettel arra, hogy fedett nyomozó alkalmazására a törvényi szövegezésből következően csak "nyomozás során" kerülhet sor. Folyik tehát az általános szabályok szerint "nyílt

---

¹⁹⁵ A később bemutatandó 2/1999. (ÜK.2.) LÜ utasítás 52. §-a szerint már a nyomozás megkezdése előtt is alkalmazható fedett nyomozó.

¹⁹⁶ Kommentár a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényhez

¹⁹⁷ Rtv 2. § (4) A Rendőrség nemzetközi szerződések és a viszonyosság alapján együttműködik külföldi és a nemzetközi rendvédelmi szervekkel, fellép a nemzetközi bűnözés ellen. Nemzetközi megállapodás alapján magyar rendőr külföldön, külföldi rendőr a Magyar Köztársaság területén rendőri jogosítványokat gyakorolhat.

¹⁹⁸ Nyíri Sándor : A fedett nyomozó *Belügyi Szemle 1999/12. szám*

nyomozás" és ennek kapcsán a terhelti jogok maradéktalanul érvényesülhetnek. Garanciális követelményeknek eleget téve a nyomozó hatóság e "nyílt" eljárásában csupán ügyészi engedéllyel veheti igénybe a fedett nyomozót.¹⁹⁹ A fedett nyomozó igénybevételének engedélyezésére az 1/2000. (ÜK.2.) LÜ utasítással módosított, a nyomozás törvényessége feletti felügyeletről és a nyomozás befejezése utáni ügyészi feladatokról szóló 2/1999. (ÜK.2.) LÜ utasítás 52. §-a tartalmaz rendelkezéseket. A rendőrség²⁰⁰ előterjesztésére - a nyomozás elrendelését megelőzően vagy azt követően - fedett nyomozó igénybevételéről a megyei (fővárosi) főügyész büntetőjogi helyettese - távollétében a főügyész által állandó jelleggel kijelölt vezető állású ügyész - dönt. Az engedély megadása előtt vizsgálni kell a rendelkezésre álló tények, adatok alapján a konkrét bűncselekmény gyanúját, alapos gyanúját, a konkrét bűnüldözési célt, a bűnüldözési érdek jelentőségét illetve, hogy a kívánt cél más módszer alkalmazásával nem érhető-e el²⁰¹. Az engedély megadásáról - amennyiben az a nyomozás elrendelését követően történt - a nyomozás felügyeletét ellátó ügyészség vezetőjét tájékoztatja. Külföldi fedett nyomozó igénybevételéhez az ügyész akkor járulhat hozzá, ha alkalmazását nemzetközi szerződés vagy megállapodás lehetővé teszi. Az ügyész a fedett nyomozó igénybevételét csak olyan előterjesztés alapján engedélyezheti, amely megfelel a már korábban ismertetett 26/1999. (VIII.13.) BM rendeletben meghatározott követelményeknek.

A fedett nyomozó olyan bűncselekménye esetén melyben az Rtv 67/A. § alapján a feljelentést elutasítják, vagy a nyomozást megszüntetik a fedett nyomozóval szemben²⁰², a nyomozás megtagadása vagy megszüntetése tárgyában az engedélyező ügyész határoz. A határozat elleni panaszt a Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti Főosztálya bírálja el.

Az ügyész ezekben az ügyekben a nyomozás során fokozott felügyeletet gyakorol.²⁰³ Fokozott felügyelet gyakorlása esetén az ügyész a bármilyen okból hozzá megküldött iratokat teljes terjedelmükben megvizsgálja, és haladéktalanul megtesz minden intézkedést, amely a felügyelet céljának elérése érdekében

---

¹⁹⁹ Kommentár a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényhez

²⁰⁰ Az 53. § alapján ezeket a szabályokat értelemszerűen alkalmazni kell a Vám- és Pénzügyőrség, a Határőrség, továbbá az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal nyomozó hatóságának eljárására is.

²⁰¹ Nyíri Sándor : A fedett nyomozó *Belügyi Szemle* 1999/12. szám

²⁰² részletesen lsd. 56. oldal

szükséges. Ilyen intézkedések, hogy határidő megjelölésével utasítást ad az elmulasztott nyomozási cselekmények elvégzésére, meghatározza a nyomozás kereteit, amennyiben az eddig végzett nyomozás ezt szükségessé teszi, azokat a bűncselekményeket, amelyek tekintetében a nyomozást mellőzni kell, megjelöli a bizonyításnak azokat az eszközeit, amelyeket a nyomozás folytatása során fel kell használni, utasítást ad a nyomozás befejezésére, amennyiben a nyomozás állása, különösen a bűncselekmény(ek) bizonyítottsága ezt indokolja, megjelöli azt a nyomozási cselekményt, amelynek elvégzése, vagy azt a határidőt, amelynek eltelte után az iratokat számára meg kell küldeni. A fokozott felügyelet gyakorlása során az ügyész az ügyet havonta megvizsgálja. A fokozott ügyészi felügyelet körében végzett minden ügyészi tevékenységnek ki kell tûnnie az iratokból. Az ügyész a nyomozó hatóságnak bejelenti, hogy az ügyben fokozott ügyészi felügyeletet gyakorol. A bejelentés rövid úton is történhet. A fokozott ügyészi felügyelettel kapcsolatos iratokat és feljegyzéseket az ügyész a házi iratok között kezeli, és azokat a felettes ügyészhez történő felterjesztéseihez csatolja.²⁰⁴

A fedett nyomozó tevékenysége során speciális helyzetben van. Egyáltalán nem biztos, hogy eljárása kapcsán bármely jogsértést - akár csak formálisan is – megvalósítana, azonban elképzelhető, hogy az egyébként rá vonatkozó általános előírások bármelyikét megszegi, vagy pedig nyomozati munkája során olyan közel kerül az elkövetői körhöz, amelynek eredményeként szolgálati feladatának teljesítése közben bűnüldözési érdekből maga is részesévé, tettesévé válik a nyomozással érintett személyek által elkövetett bűncselekménynek. Tehát például a minta-, ál-, és bizalmi vásárlás esetén könnyen kerülhet olyan szituációba, hogy elköveti az orgazdaság vagy akár a köz- és magánokirat-hamisítás bűncselekményeket.²⁰⁵ Erre az esetre vonatkoznak az Rtv 67/A. §, a Be 127/A. § illetve Be 141/C. § valamint majd az új Be 175. § (2) bek. és a 192. § (2) bek.-nek rendelkezései. Az Rtv említett szakasza csak az Rtv 64. § (1) bek. f pontja alapján beépült fedett nyomozóval, míg a Be a nyomozás során bármilyen formában igénybevett fedett nyomozó kapcsolatosan rendelkezik. A Be 127/A. §-a szerint bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja esetében az ügyész a nyomozást megtagadja – a Be 141/C. §-a

---

²⁰³ 2/1999. (ÜK.2.) LÜ utasítás 19. § j pont

²⁰⁴ 2/1999. (ÜK.2.) LÜ utasítás 21-22.§§

alapján a nyomozást megszünteti -, ha a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható fedett nyomozó (131/A. §) a cselekményt a szolgálati feladatának teljesítése közben bűnüldözési érdekből követte el, és a bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.²⁰⁶ Azonban a nyomozás nem tagadható meg azzal a fedett nyomozóval szemben, aki más életének szándékos kioltásával járó bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható alaposan. A nyomozás magtagadására csak az előbb leírt valamennyi feltétel együttes fennállása estén van mód. Azaz először is általános feltétel a bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja, mert amennyiben ez hiányzik az általános szabályok szerint van helye a nyomozás megtagadásának.²⁰⁷ Másodszer ez a szabály csak olyan személlyel szemben alkalmazható, aki megfelel a fedett nyomozó már korábban leírt hármas feltételének.²⁰⁸ Harmadszor a bűncselekmény elkövetésére a szolgálati feladat teljesítése közben²⁰⁹, leplezett tevékenységével összefüggésben a nyomozás kapcsán kerüljön sor – tehát pl. egy összefüggés nélküli közlekedési bűncselekmény nem alapozhatja meg a rendelkezés alkalmazását - . Negyedszer a cselekmény elkövetését bűnüldözési érdeknek kell motiválnia, egyéb - pl. személyes érdek - nem játszhat szerepet.

A nyomozást megtagadó határozat rendelkező részéből és keltezéséből áll. A rendelkező rész tartalmazza a bűncselekmény megjelölését, a nyomozás megtagadásának tényét, és a tájékoztatást arról, hogy a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban felmerült kár az állammal szemben miként érvényesíthető. Ebben az esetben az állam téríti meg azt a kárt, amely az elkövetőt a polgári jog szerint terheli. Ha a kártérítésről polgári perben kell határozni, a kárigény jogalapját vélelmezni kell. A kártérítési igény tekintetében az államot az igazságügy-miniszter képviseli. Az Rtv említett 67/A. §-a hasonló rendelkezéseket tartalmaz – csak a már korábban leírt körben - mint az előbb bemutatott Be szakaszok. Annyi eltérés van a két szabályozás között, hogy egyrészt az Rtv a feljelentés elutasításáról illetve a nyomozás megszüntetéséről szól, másrészt pedig nem a „bűncselekmény

---

²⁰⁵ A fedett nyomozó a jogosulatlan titkos információgyűjtés bűncselekményét nem tudja elkövetni, mert ezen bűncselekmény elkövetési magatartása a bíró vagy az igazságügy-miniszter engedélyéhez kötött titkos információgyűjtés engedély nélküli végzése vagy az engedély kereteinek túllépése.

²⁰⁶ Az arányosság elvének érvényesülése.

²⁰⁷ A Be 127.§ (1) a pontja alapján

²⁰⁸ lásd 53. oldal

²⁰⁹ A fedett nyomozó előre kijelölt körben, a kapott utasításnak megfelelően tevékenykedik, csak az így meghatározott tevékenységi területre eső magatartás értendő a szolgálati feladat teljesítésének. – Kommentár a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényhez

elkövetésének alapos gyanúja” kifejezést használja, hanem már tényként kezeli, hogy a fedett nyomozó elkövette az adott bűncselekményt, hiszen a „szolgálati feladata teljesítése közben elkövetett bűncselekmény” terminológiát alkalmazza. Plusz rendelkezés a Be-hez képest, hogy az Rtv lehetőséget ad a fedett nyomozó által a sértettnek okozott kár megtérítése kapcsán a szükséges fedőokirat elkészítésére illetőleg titoktartási megállapodás megkötésének kezdeményezésére.²¹⁰

Az Rtv a fedett nyomozó igénybevételének lehetőségét a már korábban említett négy esetben biztosítja.

A fedett nyomozó igénybevételével puhatolásra – s ennek keretében információgyűjtésre, adatellenőrzésre - akkor kerülhet sor, ha a bűncselekmény gyanúját keltő adat vagy információ a nyomozó hatóságnál keletkezett és annak jellege miatt az információszerzés vagy adatellenőrzés sem informátorra sem bizalmi személyre nem bízható. A bűncselekmény gyanúját keltő tényt vagy adatot be kell mutatni a fedett nyomozó alkalmazását engedélyező ügyésznek, aki majd ennek ismeretében hozza meg döntését.

A fedett nyomozó konkrét, bűncselekmény alapos gyanúját keltő ügyben végezhet minta-²¹¹, ál-²¹² és bizalmi vásárlást²¹³. Ez a módszer természetesen az olyan bűncselekmények felderítését segítheti elő, ahol a tényállási elemek között szerepel dolog, tárgy, anyag. Ilyen bűncselekmények például a lopás, az orgazdaság, vagy a visszaélés kábítószerrel. A nyomozás során vagy előtte tényekkel, adatokkal valószínűsíteni kell, hogy a megvásárolni kívánt tárgyak, dolgok, eszközök az eladó birtokában vannak. Az ügyész ez alapján dönt az engedélyezésről.

---

²¹⁰ Rtv. 67/A. § (2) bek.

²¹¹ *mintavásárlás*: az informátor, a bizalmi személy, a Rendőrséggel titkosan együttműködő más személy vagy a fedett nyomozó által végrehajtott olyan leplezett ügylet, amelynek célja, hogy a bűncselekmény felderítése érdekében a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható anyagok, tárgyak, eszközök vagy ezek mintái, alkatrészei további vizsgálat céljából a Rendőrség birtokába kerüljenek, illetve a bűncselekmény történeti tényállása megismerhető legyen; Rtv 68/F. § a pont

²¹² *álvásárlás*: a fedett nyomozó színlelt vételi szándékán alapuló, a bűncselekmény elkövetőjének elfogása, továbbá a bűncselekmény tárgyi bizonyítékának biztosítása érdekében e dolog vételére irányuló leplezett megállapodás, és annak teljesítése; Rtv 68/F. § b pont

²¹³ *bizalmi vásárlás*: a fedett nyomozónak jogellenes kereskedelmi ügyletként megjelenő olyan leplezett tevékenysége, amelynek során a bűncselekmény tárgyi bizonyítási eszközét képező dolgot vásárol az eladó bizalmának erősítése, a későbbi álvásárlás elősegítése érdekében; Rtv 68/F. § c pont

Az ellenőrzött szállítás²¹⁴ a nemzetközi szervezett bűnözés struktúrájának hatékony, törvényes eszközökkel történő felderítését, megismerését, leleplezését szolgálja. Ez a fajta tevékenység feltételezi a nemzetközi szintű információáramlást a különböző országok különböző rendészeti szervei között, hiszen ez elengedhetetlen feltétele, hogy a rendészeti szervek eredményesen megszervezzék a szállítás országon belüli folyamatos, rejtett módon történő figyelemmel kísérését, ellenőrzését s az így szerzett információk átadását a külföldi rendészeti szerveknek. Ennek a jogi keretét a kormány más országok kormányaival kötött, a szervezett bűnözés elleni küzdelemben történő együttműködésről szóló nemzetközi egyezmények teremtik meg.²¹⁵

A bűnszervezetbe való beépülés a negyedik lehetőség fedett nyomozó igénybevételére. A bűnszervezet olyan, a bűncselekmények szervezett elkövetése révén haszonszerzés érdekében létrejött bűnszövetség, amely feladatmegosztáson, alá-fölérendeltségi rendszeren és személyes kapcsolaton nyugvó szerepvállaláson alapul.²¹⁶ Büntetendő a bűnszervezet létrehozója, tagja, az aki a szervezet tevékenységéhez anyagi eszközt szolgáltat. A bűnszervezet létrehozása (Btk. 263/C. §) 1997. szeptember 15.-e óta bűncselekmény.²¹⁷ Ezt az a személy követi el, aki olyan bűnszervezetet hoz létre vagy irányít, amelynek tagjai emberölést, testi sértést, személyi szabadság megsértését, emberrablást, terrorcselekményt, légitársaság hatalomba kerítését, önbíraskodást, kábítószerrel visszaélést, pénzmosást, rablást, zsarolást követ el²¹⁸. Ugyanígy büntetendő, aki tiltott pornográf felvételek készítése, üzletszerű kéjelgés elősegítése, kerítés, embercsempészás, fegyvercsempészet, pénzhamisítás, lopás elkövetésére létrehozott bűnszervezetet hoz létre vagy irányít, feltéve, hogy a bűnszervezet tagjai személy elleni erőszakos bűncselekményt is elkövettek. Aki az ilyen bűnszervezet tagja, vagy ilyen szervezet tevékenységéhez anyagi eszközöket szolgáltat, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Nem büntethető a bűnszervezet tagja, ha - mielőtt a bűnszervezet léte a

---

²¹⁴ *ellenőrzött szállítás*: a nyomozó hatóság olyan leleplezett tevékenysége, amelynek során - a nemzetközi együttműködés keretében, folyamatos és fokozott ellenőrzés mellett - lehetővé teszi a megfigyelés alatt álló elkövető számára az általa birtokolt, a bűncselekménye tárgyi bizonyítási eszközét képező dolognak az ország területére történő behozatalát, más ország területére irányuló kivitelét, az ország területén történő átszállítását annak érdekében, hogy a bűncselekmény elkövetői a lehető legszélesebb körben felderíthetők legyenek, a nemzetközi bűncselekmény tényállása megállapíthatóvá váljék; Rtv 68/A. § d pont

²¹⁵ pl. : 88/1999. (VI. 16.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és a Francia Köztársaság Kormánya között a belügyi együttműködésről szóló Egyezmény kihirdetéséről

²¹⁶ Btk. 137.§ 8. pont

²¹⁷ beiktatta : 1997. évi LXXIII. tv.

²¹⁸ büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő

hatóság tudomására jutott volna - a bűnszervezetet elhagyja, a hatóság előtt felfedi és lehetővé teszi a bűnszervezet más résztvevői kilétének megállapítását. A Btk több bűncselekmény esetében a bűnszervezet tagjaként való elkövetést, mint minősítő körülményt értékeli. Ilyen bűncselekmények az emberkereskedelem, a kerítés, az üzletszerű kéjelgés elősegítése, az embercsempészet, a fegyvercsempészet, a visszaélés robbanóanyaggal vagy lőszerrel, a visszaélés kábítószerrel, a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel, a pénzmosás, a deviza-bűncselekmény, a rablás, a zsarolás, a rongálás, a csempészet, a lopás, az adó- és társadalombiztosítási csalás. Ez azért érdekes, mert a beépült fedett nyomozó megbízatásától függően legalább ennyiféle bűncselekményt elkövethet a tevékenysége során.

A büntetőeljárás során a fedett nyomozó jelentése – az ügyész indítványára – okiratként használható fel, vagy a fedett nyomozó különösen védett tanúvá nyilvánítható, és mint ilyen kihallgatható.²¹⁹

4. Fedővállalkozás, fedőintézmény létrehozása

A jelenleg és az új Be hatálybalépését²²⁰ követő hatályos magyar szabályozás szerint a fedővállalkozás létrehozása, fenntartása és működtetése azon titkos információszerezési módszerek közé tartozik és fog tartozni, mely alkalmazása nem igényel külön bírói engedélyt. Az új Be mivel csak a bírói engedélyhez kötött titkos információszerezési módszereket szabályozza, nem is tartalmaz erre vonatkozó rendelkezéseket, tehát ezen esetekben a Rendőrségről szóló törvény rendelkezéseit kell majd alkalmazni. Az Rtv szabályai szerint rendőrség meghatározott bűnüldözési feladatai között²²¹ saját személyi állománya, valamint a vele együttműködő személy és rendőri jelleg leplezésére, védelmére fedőokiratot állíthat ki, használhat fel, fedőintézményt hozhat létre, és tarthat fenn.²²² Az informátorok, illetve a hivatásos bűnüldözők leplezésének egyik jól bevált módszere, hogy az érintett személy álnevet

---

²¹⁹ Jogértelmezési kérdések – a Btk. és a Be. novellájának alkalmazása köréből

²²⁰ előreláthatólag 2003 január 1.

²²¹ Rtv. 63 §. (1) A Rendőrség bűncselekmény elkövetésének megelőzésére, felderítésére, megszakítására, az elkövető kilétének megállapítására, elfogására, körözött személy felkutatására, tartózkodási helyének megállapítására, bizonyítékok megszerzésére - törvény keretei között - titokban információt gyűjthet.

²²² Rtv. 64 § (1) c. pont

használ, vagy valamilyen fedőtevékenységet végez²²³. Ehhez nemritkán olyan okmányok, igazolások, igazolványok, hatósági jelzések szükségesek, amelyek alkalmasak nemcsak az azt használó informátor vagy leplezett nyomozó igazolására, hanem a bűnözők megtévesztésére is. Ugyanezen okból szükségessé válhat olyan vállalkozás létrehozása vagy folytatása is, amelynek segítségével az informátor vagy a nyomozó még jobban el tudja látni feladatát.

A Rendőrségi törvény hatálybalépésekor²²⁴ még nem tartalmazott tételes, részletes szabályokat a fedővállalkozás létrehozásával, fenntartásával kapcsolatos eljárás részletes szabályait illetően, hanem ennek részletes eljárási szabályainak kidolgozására a Kormány kapott felhatalmazást²²⁵. 1994 október 1-én lépett hatályba a törvény módosítása, mely szerint a rendőrség a bűnüldözési feladatainak ellátása körében a vele együttműködő személy és a rendőri jelleg leplezésére és védelmére fedőokiratot állíthat ki és használhat fel, fedővállalkozást hozhat létre és tarthat fenn. A fedővállalkozást a gazdasági társaságra, illetve az egyéni vállalkozásra vonatkozó jogszabályok előírása szerint hozhatja létre és tarthatja fenn²²⁶. Tehát például ezen vállalkozásoknak is a szabályok szerint ki kell váltani szükség esetén a vállalkozói igazolványt, be kell jegyeztetni a Cégbíróságon a céget, illetve az adózás rendjéről szóló törvény rendelkezéseinek megfelelően teljesítenie kell adófizetési kötelezettségét. A fedővállalkozás létrehozásának és fenntartásának költségei szükség esetén a rendőrség költségvetését terheli. A szükséges pénzügyi eszközök forrását a titkosság megtartása mellett kell biztosítani. Ha a fedővállalkozás megszűnt, vagyona a Rendőrséget illeti. 1998 január 1-i módosítás²²⁷ szerint, az államháztartási törvény²²⁸ rendelkezéseit a fedővállalkozásra nem vonatkoznak. Az Rtv fedővállalkozásokra vonatkozó szabályait az 1998. XIX. tv helyezte hatályon kívül 1999. szeptember 1-től²²⁹, s beiktatta a titkos információgyűjtéssel kapcsolatos

---

²²³ Nem magyar példa, de 1978-ban az FBI Colorádóban vesztegetéses ügyek nyomozása céljából üzemeltett egy szórakozóhelyet, mely egyébként havi hatezer dolláros veszteséggel működött.

Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988 146. o.*

²²⁴ 1994 május 1.

²²⁵ Rtv 100 § (3) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy megállapítsa a Rendőrség fedővállalkozás létrehozásával, fenntartásával kapcsolatos eljárásának részletes szabályait.

²²⁶ 65. § (1) A Rendőrség a 64. § (1) bekezdés c) pontban meghatározott fedővállalkozást a gazdasági társaságra, illetve az egyéni vállalkozásra vonatkozó jogszabályok előírása szerint hozhat létre, és tarthat fenn.

²²⁷ 1997. évi CXLVI. Tv. 62.§.

²²⁸ 1992. évi XXXVIII. Tv.

²²⁹ Érdekesség, hogy az érintett szakaszt az 1999. évi LXXV. Tv. 61.§ (6) b) pontja ismétellen hatályon kívül helyezte.

sajátos gazdálkodási szabályok közé a 68/B §-t²³⁰, mely a fedőintézmények létrehozásának és működésének szabályait tartalmazza. A már korábban ismert szabályokhoz képest új rendelkezés, hogy fedőintézményként költségvetési szerv nem hozható létre. A fedőintézmény létrehozásával és fenntartásával kapcsolatos kiadások speciális működési kiadásnak minősülnek. A rendőrségnek a fedőintézményben szolgálatot teljesítő hivatásos állományú tagjának a szolgálati jogviszonya alapján kifizetett jövedelméből az adott évi adótábla legmagasabb adókulcsa alkalmazásával kell az adót levonni és befizetni az adóhatóságnak. Az érintettnek ezt a jövedelmet nem kell az összevont adóalapjába beszámítania, azt nem kell bevallania, a kifizetőnek pedig nem kell erről személyre szólóan adatot szolgáltatnia, illetőleg az érintett részére igazolást kiadnia.²³¹ A rendőrség a fedőokirat és a fedőintézmény titkos voltának védelme érdekében a közigazgatási nyilvántartásokban, így például a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban, a személyi igazolvány nyilvántartásban, az anyakönyvi nyilvántartásban, az úti okmány nyilvántartásban, a gépjárművezetői engedély és gépjármű nyilvántartásban, az ingatlan-nyilvántartásban, a cégnyilvántartásban fedőadatokat helyezhet el. A fedőadat elhelyezésének ténye, az elhelyezésre vonatkozó rendelkezést tartalmazó okirat vagy más adathordozó államtitoknak minősül. A fedőadatokat törölni kell, ha az elhelyezés alapjául szolgáló bűnüldözési érdek megszűnt.²³²

Az Nbtv is lehetővé teszi fedővállalkozások és fedőintézmények létrehozását, mikor az 54.§ (1) bek. g pontjában kimondja, hogy a titkos információgyűjtés keretében a nemzetbiztonsági szolgálatok – a fedőintézmény típusára vonatkozó jogszabályok előírásai szerint - fedőintézményt hozhatnak létre és tarthatnak fenn. Rendvédelmi szerv fedőintézményként, okmánya fedőokmányként csak az illetékes miniszter és az érintett szervezet országos vezetőjének tájékoztatásával alkalmazható. Más, a fedőintézményre vonatkozó egyéb szabályok megegyeznek az Rtv szabályaival.

---

²³⁰ 68/B. § (1) A rendőrség feladatai teljesítése érdekében - a fedésül szolgáló intézmény típusára vonatkozó jogszabályok előírásai szerint - fedőintézményt hozhat létre, és tarthat fenn. Fedőintézményként költségvetési szerv nem hozható létre.

²³¹ Rtv. 68/A § (3) bek

²³² Rtv. 64 § (8) bek - a 1999. évi LXXV. Tv. iktatta be ezt a rendelkezést, s 1999 szeptember 1-től hatályos.

5. Megállapodás az elkövetővel

„...azért, mert az Isten és az ördög a kerítés ellentétes oldalán állnak, nem jelenti azt, hogy ne lehetnének barátok...”²³³

Bizonyos bűnözői rétegekkel szemben csak olyan személyeknek van lehetősége az információszerzésre, akik maguk is az adott szubkultúrához tartoznak. Minden rendőrségnek fontos, hogy együttműködésre készítse az ilyen rétegeket. Ennek az idők folyamán többféle módja alakult ki. Az egyik ilyen, mely egyben a legnagyobb kedvezményt is jelenti a bűnelkövetőre nézve, ha a rendőrségnek nyújtott információkért vagy együttműködésért cserében büntetlenségben részesülhet. E kérdésnél nem szabad nem megemlíteni a büntetőeljárás két alapelvét a legalitást és az oportunitást. A legalitás elve szerint ugyanis ha bűncselekmény alapos gyanúja merül fel, a büntetőeljárást meg kell indítani, s hacsak nem merül fel valamilyen törvényes akadály, a büntetőeljárást nem lehet megszüntetni. A legalitás elve egy parancs a hatóságok számára. Az oportunitás elvét alkalmazó országok a bűncselekmény alapos gyanúja esetén felhatalmazzák az eljáró hatóságot, hogy a közérdek szempontjából értékelve indítson vagy szüntessen meg eljárást, hiszen úgysem oldható meg minden bűnöző bíróság elé állítása.²³⁴ Az oportunitás elvét elismerő államokban a hatóságokkal együttműködő személyek ügyeit viszonylag könnyen meg lehet oldani. Az eljárás közérdekből történő megszüntetését a legtöbb államjoga az ügyész diszkrécionális jogkörébe utalja.

Franciaországban a büntető-eljárásjog nem sorolja fel az eljárást megszüntető okokat. Az ügyészeknek van az a jogosítványa, hogy megszüntetheti az eljárást kriminálpolitikai okokból²³⁵, közrendi okokból, ha az eljárás a közrendnek nagyobb kárt okozna, mint maga a cselekmény.²³⁶ A dolgozat témája szempontjából a kriminálpolitikai ok a fontos, nevezetesen, hogy ennek keretében a bűnüldözési ok is szerepelhet.

Angliában a rendőrség a közérkölc és a közrend érdekeinek figyelembe vételével dönt az eljárás, sőt a vád kérdésében is. A büntetőeljáráshoz fűződő

---

²³³ Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988 97. o.*

²³⁴ Dr. Kertész Imre: Megállapodás az elkövetővel *Rendészeti Szemle 1993./9.szám*

²³⁵ pl. az elkövető időközben szocializálódott, az ügy kis jelentőségű, bűnüldözési érdek ezt kívánja

közérdek miatt megengedhető, hogy ha valamely bűncselekmény társtettesét vagy részesét az ellene indított eljárás megszüntetésének kilátásba helyezésével arra készítetik, hogy társaira nézve vallomást tegyen.

Az Amerikai Egyesült Államokban az ügyek több szűrőn mennek keresztül. Az ügyek első szűrését a rendőrség végzi. A rendőrség mérlegelheti, hogy milyen mértékben lehet honorálni az eljárás megszüntetésével azokat az elkövetőket, akik tippekkel vagy információkkal segítik a rendőrség munkáját. Ennek nagy gyakorlata van az USA-ban, hiszen egyes bűncselekmény fajták²³⁷ esetén ilyen eszköz használata nélkül nem tudnának eredményt elérni. Az ügyészség mérlegeli az eljárás folytatása, illetve megszüntetése mellett és ellen felhozott érveket.

Az Rtv 67. § (1) bekezdése szerint, a Rendőrség az ügyész hozzájárulásával a nyomozás megtagadásának vagy megszüntetésének kilátásba helyezésével információszolgáltatásban állapodhat meg a bűncselekmény elkövetőjével, ha a megállapodással elérhető bűnüldözési célhoz fűződő érdek jelentősebb, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek.

Az Nbtv 55.§ (1) bekezdése szerint a nemzetbiztonsági szolgálatok a legfőbb ügyész által kijelölt ügyész előzetes jóváhagyásával a nyomozás megtagadásának vagy megszüntetésének kilátásba helyezésével információszolgáltatásban állapodhatnak meg bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személlyel, ha az érintett személlyel történő együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági érdek jelentősebb, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek.

A hatályos büntetőeljárás törvény szintén lehetőséget ad a nyomozó hatóságnak az ügyész előzetes hozzájárulásával a nyomozás megtagadására, bűncselekmény elkövetésének alaposan gyanúja esetén, ha a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személlyel történő együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződő érdek. (Be. 127. § (1) bek.)

A Rendőrségi törvény a „bűncselekmény elkövetője” terminológiát használja, míg a Be és az Nbtv „bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy” kifejezést. Van-e különbség a kettő megfogalmazás tartalma között?

---

²³⁶ pl. gyárfoglalás, törvénysértő sztrájk

²³⁷ pl. korrupció, szervezett bűnözés, kábítószeres bűnözés

Abból, hogy a törvény nem gyanúsítottól, hanem alaposan gyanúsítható személyről szól az következik, hogy még a gyanúsítást megelőzően kerülhet sor ilyen megállapodás megkötésére. Viszont ha még nem került sor a gyanúsításra, akkor hogyan lehetséges, hogy az Rtv már a bűncselekmény elkövetőjéről szól. Talán ebből az következik, hogy a gyanúsítás megtörténte után is mód lehet ilyen megállapodás kötésére az Rtv alapján.

Ilyen megállapodás megkötését egyaránt kezdeményezheti a hatóság, vagy akár maga az adott személy vagy védője.

A megállapodás célja szintén nem egységes a három törvényben, hiszen az Rtv és az Nbtv szerint a cél az információszolgáltatás, míg a Be ennél sokkal tágabb célt jelöl meg, nevezetesen az együttműködés. Így ide tartozhat még pl. tárgyi bizonyítékok, okiratok átadása is. (Az előbbi gondolatmenetet folytatva, lehet, hogy a gyanúsítás után már nem lehet együttműködésre vonatkozó megállapodást kötni?)

A megállapodás érvényességéhez szükséges az ügyész előzetes hozzájárulása. A Rendőrség által kötendő megállapodáshoz, a rendőrség javaslatára a megyei (fővárosi) főügyész büntetőjogi helyettese - távollétében a főügyész által állandó jelleggel kijelölt vezető állású ügyész - adhat hozzájárulást. A nemzetbiztonsági szolgálatok esetében pedig a fővárosi főügyész büntetőjogi helyettese adja meg a hozzájárulást.²³⁸ A javaslatot a titkos ügykezelés szabályainak megfelelően kell elkészíteni és kezelni. A javaslatnak tartalmaznia kell a minden olyan adatot, melyből meg lehet állapítani a bűncselekményre és a személyre vonatkozó alapos gyanút, azokat a körülményeket, melyek alapján állást lehet foglalni a nemzetbiztonsági vagy a bűnüldözési érdekről, a bűncselekmény jellegéről és az adott személy szerepéről a bűncselekmény elkövetésében.

A javaslatról való döntés nem formalizálható, hanem minden egyes esetben egyedi értékelés alapján kell dönten. A döntéskor alapvetően mérlegelendő szempontok: nem köthető megállapodás olyan személlyel, aki más életét szándékosan kioltotta²³⁹; az elkövetett cselekmény súlyának kisebbnek kell lennie, mint az együttműködés eredményeként várhatóan felderítendő bűncselekmény; az így szerzendő adatok más módon nem vagy csak igen nagy ráfordítással szerezhetők-e be; nem engedhető meg, hogy a tettes mentesüljön a felelősségre vonás alól a részesekre és a társtettesekre vonatkozó információk

---

²³⁸ 2/1999. (ÜK.2.) LÜ utasítás 49.§ (1) bek. és 54.§ (2) bek.

²³⁹ Be 127.§ (2) bek.; Rtv 67/A.§ (3) bek.; Nbtv 55.§ (2) bek.

szolgáltatásáért²⁴⁰. Mérlegelni kell az adott személy körülményeit is, nevezetesen, birtokában lehet-e a szükséges információknak, tárgyi bizonyítási eszközöknek, vannak-e megfelelő információszerzési lehetőségei, feltételezhető-e az együttműködési készség. Lehetséges a megállapodás különös vagy többszörös visszaesőkkel is, de csak rendkívüli esetben. A hozzájárulás megadására egyaránt sor kerülhet súlyos vagy kevésbé súlyos bűncselekmények esetén is. Az ügyész a hozzájárulás tárgyában elfoglalt álláspontját írásban közli a javaslattevővel.²⁴¹ Az ügyész előzetes hozzájárulását minden esetben meg kell mutatni a gyanúsítottnak, hiszen számára ez az egyetlen garancia, hogy nem fogja a hatóság megtéveszteni hamis ígéretekkel. A hozzájárulás megadása nem zárja ki megrovás alkalmazásának a lehetőségét.

Csak akkor kerülhet sor a megállapodás megkötésére, ha a beismerő vallomást jegyzőkönyvbe foglalták, az adott személy a birtokában lévő tárgyi bizonyítékokat átadta a hatóságnak vagy felfedte azok rejtekhelyét, az okozott kárt lehetőség szerint megtérítették. A megállapodásban rendszerint az adott személy vállalja, hogy a valóságnak megfelelő vallomást tesz, a bizonyítékokat rendelkezésre bocsátja – ha még nem tette meg -, az okozott kárt részben vagy egészben megtéríti, a hatóság pedig vállalja a nyomozás megtagadását vagy megszüntetését, az adott személy védelmét.²⁴² Mindkét fél kölcsönös kötelezettséget vállal a titoktartásra. A megállapodás megkötésekor figyelmeztetni kell az adott személyt, hogy a megállapodás érvényét veszti, ha nem teljesíti a vállalt kötelezettségét, vagy megsérti a titoktartást²⁴³, a vallomásával vagy a hatóságnak adott információval mást hamisan vádol vagy félrevezeti a hatóságot, újabb bűncselekményt követ el. Ha érvénytelenné válik a megállapodás, a hatóság a nyomozást tovább folytatja.

A rendőrség esetében az ügyész a hozzájárulásának megfelelő megállapodás tényéről kapott tájékoztatást követően, írásban előzetes jóváhagyását adja a nyomozást megtagadó vagy megszüntető határozat elkészítéséhez.

A nemzetbiztonsági szolgálatok esetén az ügyész a hozzájárulásának megfelelő megállapodás tényéről kapott tájékoztatást követően, az eljárást az ügyészi nyomozás hatáskörébe vonja, majd az iratokat előzetes jóváhagyása

---

²⁴⁰ Ugyanez vonatkozik a bűnszövetség és a bűnszervezet vezetőire és tagjaira is.

²⁴¹ 2/1999. (ÜK.2.) LÜ utasítás 50. § , 54.§ (3) bek.

²⁴² Nyíri Sándor: Újból a titkos információgyűjtésről *Ügyészek Lapja 1997./5. szám*

²⁴³ És az adott személy mit tehet, ha a rendőrség sérti meg a titoktartási kötelezettségét?

közlésével a nyomozás megtagadása, illetve megszüntetése végett a Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatalhoz továbbítja.

A nyomozást megszüntető vagy megtagadó határozatot közölni kell a sértettel, a feljelentővel és azzal, aki magánindítványt terjesztett elő.²⁴⁴ A határozat csak rendelkező részből - bűncselekmény jelölése, a nyomozás megtagadásának ténye, tájékoztatás arról, hogy a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban felmerült kár az állammal szemben miképp érvényesíthető - és keltezésből áll.²⁴⁵

A határozat közlésére a hatóság előtt szóban kerül sor, melyről jegyzőkönyvet kell készíteni. Mivel a hatóság a sértetnek okozott kárt megtéríti²⁴⁶, a sértetnek szóló értesítésben szólni kell arról, hogy a hatóság a kártérítés mikéntjéről is kíván vele tárgyalni. A sértett mind a határozat ellen, mind pedig a kártérítés módja vagy mértéke megállapítása ellen is élhet panasszal.

A határozat elleni panaszt a Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti Főosztálya bírálja el.

A hatóságoknak kötelességük titoktartási megállapodás megkötését kezdeményezni azzal a személlyel, aki nem kívánt élni a felkínált lehetőséggel, a nyomozás megtagadásáról vagy megszüntetéséről értesített személyekkel, a gyanúsítható személlyel és ügyvédjével. Viszont az a személy, aki nem hajlandó ilyen titoktartási megállapodást kötni, az nem is kötelezhetőek titoktartásra.

Az adott személynek joga van elhárítani a hatóság ajánlatát, és emiatt semmiféle hátrány nem érheti később a büntetőeljárás alatt. Továbbá joga van az ügyvédjével konzultálni az ajánlattal kapcsolatosan.

Minden, a megállapodással kapcsolatban készült iratot két példányban kell elkészíteni. Az egyik példányt a javaslattevőnél, a másikat az ügyésznél kell elhelyezni.²⁴⁷

---

²⁴⁴ Be 129.§ (1) bek. és 140.§ (2) bek. : A nyomozást megtagadó/megszüntető határozatot közölni kell a sértettel, továbbá azzal, aki feljelentést tett, vagy magánindítványt terjesztett elő. Ha a határozatot a nyomozó hatóság hozta, azt az ügyésznek is megküldi.

²⁴⁵ Be 129/B.§, 141/B.§ : Ha a nyomozást a 127. § (2) bekezdése alapján tagadja meg/ 140.§ (2) bek. alapján szünteti meg a hatóság, a határozat rendelkező részből és keltezésből áll. A rendelkező rész tartalmazza:

a) a bűncselekmény jelölését,
b) a nyomozás megtagadásának tényét,
c) tájékoztatást arról, hogy a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban felmerült kár az állammal szemben miképp érvényesíthető.

²⁴⁶ Rtv 67.§ (2) bek.

²⁴⁷ Nyíri Sándor: Újból a titkos információgyűjtésről *Ügyészek Lapja* 1997./5. szám

7. A rendőrségi megfigyelés

A rendőrségi törvény a 64 §. (1) bekezdés d pontjában, a bírói engedélyt nem igénylő titkos nyomozati eszközök között szabályozza a rendőrségi megfigyelést²⁴⁸. A törvény szerint a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és vele kapcsolatban lévő személyt, valamint a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt a rendőrség megfigyelhet, arról információt gyűjthet, az észlelteket hang, kép, egyéb jel vagy nyom rögzítésére szolgáló technikai eszközzel (a továbbiakban: technikai eszköz) rögzítheti.²⁴⁹ Fontos kiemelni, hogy ez a rendelkezés nem vonatkozik a magánlakásban²⁵⁰ végzett megfigyelésre és annak rögzítésére, a levelezésre vagy telefonvezetéken vagy azt helyettesítő távközlési rendszer útján továbbított közlésre illetve annak tartalmának rögzítésére, mert ezek a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtési eszközökhöz tartoznak, s ezeket mind az Rtv, mind pedig az új Be külön szabályozza a megfelelő fejezetben.

A szabályozás több szempontból is igen széleskörű felhatalmazást ad ezáltal a rendőrségnek. Egyrészt, mivel nem szükséges bírói engedély és nincs az eljárás tárgyát képező bűncselekmény tekintetében sem semmilyen jogszabályi megkötés szinte korlátlanul végezheti a rendőrség a saját belátása szerint, másrészt pedig a rendőrségi megfigyelésnek számtalan formája alakult ki. Ilyenek például: a vizuális megfigyelés, a beeper²⁵¹ alkalmazása vagy a lehallgatás^{252, 253}. Ez többek közt azért is igen lényeges kérdés, mert a megfigyelés az egyéni szabadságjogokat súlyosan érintő illetve sértő beavatkozás, s ennek megfelelően a legtöbb országban bírói

---

²⁴⁸ „A TPC (Tactical Patrol Unit – Taktikai Járőr Egység) által a Hillbilly Ranch-nál végzett megfigyelésről az első éjszakát követően már a területen lévő minden prostituált, zsebtolvaj stb. tudott. A TPC folyamatosan azt állította, hogy sok súlyos bűnözőt sikerült ezáltal kézrekeríteni, de ez nem valósínű.”

Gary T. Marx : *Undercover Police Surveillance in America* University of California Press, 1988 108. o.

²⁴⁹ Az 1999 szeptember 1-n hatályba lépett módosítás előtt az érintett normaszöveg még tartalmazta, hogy a rendőrség nemzetközi szerződések és viszonyosság alapján együttműködve külföldi és nemzetközi rendvédelmi – bűnüldöző-szervekkel, a nemzetközi bűnözés elleni fellépés keretében nemzetközi megállapodások alapján a magyar rendőr külföldön, a külföldi rendőr a Magyar Köztársaság területén rendőri jogosítványokat gyakorolhat, ennek keretében ellenőrzött szállítást folytathat. (Rtv 64 § (1) d, pont és 2 § (4) bek.) Ma ehhez már szükség van ügyészi engedélyre. (Rtv 64 § (1) f, pont)

²⁵⁰ magánlakás: a lakás (üdülő, nyaraló vagy a lakás céljára használt egyéb helyiség, létesítmény, tárgy), az ahhoz tartozó nem lakás céljára szolgáló helyiség, létesítmény, bekerített terület és a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló helyen kívül minden más helyiség vagy terület is.

²⁵¹ A beeper egy apró, rádióhullámokat kibocsátó jeladó készülék, melyet ha felerősítenek a megfigyelni kívánt személy valamely használati tárgyára a beeperhez tartozó jelfogó készülék segítségével akár több kilométeres távolságból is hetekig figyelemmel tudják kísérni az adott személy mozgását.

²⁵² Ez a fajta lehallgatás nem azonos a telefonlehallgatással!

felhatalmazás alapján, igen szigorú garanciális eljárási szabályok betartása mellett s igen szűk körben meghatározott esetekben végezheti csak a nyomozóhatóság.

Az Amerikai Egyesült Államokban a számos törvény mellett a Legfelsőbb Bíróság több eseti döntése nyújt bizonyos garanciális védelmet az állampolgárok személyi jogait adott esetben sértő állami beavatkozásokkal szemben. Az USA-ban csak akkor lehet bírói engedély nélkül vizuális megfigyeléssel bárkit megfigyelni, ha azt a nyomozó hatóság olyan nyilvános helyről teszi, ahol bármely állampolgár jogszerűen tartózkodhat. Bírói engedély szükséges továbbá az olyan eszközök alkalmazásával végzett megfigyeléshez is, melyek nem állnak általában az állampolgárok szabad rendelkezésére.²⁵⁴ Előfordulhat, hogy még egy, a boltokban bárki által szabadon megvásárolható távcsővel végzett megfigyeléshez is bírói engedélye van szükség. Ugyanis, ha a gyanúsított lakásának megfigyelését olyan távolságból vagy olyan helyről végzik, ahonnan az szabad szemmel már nem lenne látható, megsértik a megfigyelt személy magánélet védelméhez fűződő jogát.²⁵⁵ Viszont ha a megfigyelést már olyan helyről végzik, ahonnan a megfigyelt személy tevékenysége már bárki által látható, az nem sérti a megfigyeléssel érintett személy jogait. Az USA Legfelsőbb Bírósága szerint a beeper²⁵⁶ igénybevétele csak akkor lehetséges, ha annak felszereléséhez és használatához a bíróság előzetesen hozzájárult. Az elektronikus megfigyeléssel (lehallgatással) kapcsolatosan is igen nagy esetjogi gyakorlat alakult ki az USA-ban. Az Alkotmány negyedik kiegészítése védelemben részesíti az állampolgárokat, lakóhelyüket és irataikat az ok nélküli házkutatással és lefoglalással szemben. Ez a rendelkezés nemcsak a hagyományos házkutatásra vonatkozik, hanem az olyan modernebb eszközökre is mint az elektronikus lehallgatás, mert a Legfelsőbb Bíróság szerint ezen szabály kiterjed a szóbeli közlések rögzítésére is, hiszen az egyes embereket és nem pedig az egyes helyeket védi az adott szabály. Ennek hatására több törvény is született. Az egyik ilyen az Omnibus Control and Safe Streets Act 1968-ból, s ez azért érdekes, mert az FBI csak az ebben lefektetett szabályok szerint végezhet elektronikus lehallgatást. Fontos rendelkezés, hogy a lehallgatás iránti kérvényt az Attorney General-nak vagy

---

²⁵³ Gmela Zoltán : A titkos információgyűjtésről *Rendészeti Szemle 1993 / 3. szám*

²⁵⁴ Ha azonban például a rendőrség a megfigyelést egy rendőrségi helikopter segítségével végzi, azonban a megfigyelés során nem ereszkedik a polgári repülés számára előírt minimális repülési magasság alá, akkor ez a megfigyelés akkor sem fogja sérteni a megfigyelt személy alkotmányos jogait, ha az mindent megtett annak érdekében, hogy a megfigyelt területen végzett tevékenysége ne lehessen látható a földről.

²⁵⁵ A Taborda esetben mondta ezt ki a bíróság.

²⁵⁶ Gary T. Marx „elektromos póráz”-nak nevezi.

az egyik Assistant Attorney General-nak kell jóváhagynia, s mely jóváhagyott kérvény alapján a szövetségi bíró adhat csak engedélyt a lehallgatásra. A bírónak az engedélyező határozat kibocsátása tárgyában hozandó döntés meghozatalakor vizsgálni kell bizonyos feltételek meglétét. Ilyen feltétel, hogy alapos gyanú álljon fenn annak vonatkozásában, hogy a megfigyelni kívánt személy igen súlyos bűncselekményt²⁵⁷ követett el vagy készül elkövetni, alaposan feltételezhető hogy a bűncselekménnyel kapcsolatos beszélgetések beszerezhetők a lehallgatással, az általában használatos nyomozati módszerek eredménytelenek voltak²⁵⁸ vagy nyilvánvaló hogy alkalmazásuk túl veszélyes lenne vagy nem járna sikerrel, alapos a gyanú hogy a lehallgatni kívánt helyiséget a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban használják vagy tervezik használni illetve a bűncselekmény feltételezett elkövetője bérlő, használja, vagy rendszeresen ott tartózkodik. Az engedélyező határozatban meg kell jelölni a lehallgatni kívánt személyt, a kommunikációs eszközök helyét és jellegét melyeket le kívánnak hallgatni, a lehallgatni kívánt beszélgetés jellegét – azaz milyen információt várnak a lehallgatástól, s ez mennyiben segíti elő a szóban forgó bűncselekmény leleplezését -, a lehallgatást végző szerv megnevezését, a lehallgatás időtartamát (maximum 30 nap²⁵⁹). A lehallgatást a lehető leghamarabb el kell kezdeni, s oly módon kell végrehajtani, hogy a lehetőségekhez mérten a legkevesebb olyan beszélgetést hallgassanak le, amely nincs kapcsolatban a megjelölt bűncselekménnyel. A lehallgatást nyomban abba kell hagyni, ha célját elérte, vagy letelt a 30 nap. A lehallgatást egy formanyomtatványon engedélyezik. Ezen a formanyomtatványon, jelezni kell minden olyan kérést, amely ugyanarra a gyanúsítottra vagy folyamatban lévő ügyre vonatkozott s melyet a kérelmező más bíróságoknál nyújtott be.²⁶⁰ A határozatot hozó bírónak a kérvényt megtagadó határozat keltét, vagy az engedélyező határozat esetén a lehallgatás befejezését követő 90 napon belül értesíteni kell a lehallgatott vagy lehallgatni kívánt személyt, hogy elektronikus lehallgatási engedélyt adtak ki vagy annak kiadását megtagadták, a lehallgatás időtartamáról, továbbá hogy ez idő alatt valamilyen beszélgetés rögzítésre kerül-e vagy sem. A megfigyelt vagy egyéb érdekelt általi

---

Gary T. Marx : *Undercover Police Surveillance in America* University of California Press, 1988 214. o.

²⁵⁷ Ezen bűncselekmények törvényben taxatív fel vannak sorolva, ilyen például az emberrablás, emberölés, gyújtogatás, kábítószer-kereskedelem.

²⁵⁸ Ez esetben meg kell jelölni az eredménytelenség okát is.

²⁵⁹ A lehallgatás időtartama meghosszabítható. John McEnany : *Bűnügyi nyomozás és... Rendészeti Szemle 1992/12.szám*

²⁶⁰ Ez azért szükséges, hogy megakadályozzák, hogy a rendőrök egymás után más-más bírakat keressenek meg, ha kérésüket megtagadták.

kérelemre az engedélyt kiadó bíró engedélyezheti a rögzítésre került beszélgetés meghallgatását, a lehallgatást kérő, engedélyező vagy megtagadó iratokba való betekintést.²⁶¹

A gyakorlatban azonban a video, audio és a megfigyelés egyéb formáit egymással kombinálva használják. Az ilyen berendezések önmaguktól működésbe léphetnek akár hangra, mozgásra, hő kibocsátására (a megjelenéssel), a levegő mozgására, valamilyen illatra vagy szagra is.²⁶²

Az Nbtv az 54.§-ban, szintén a külső engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés szabályai között szabályozza a megfigyelést. A törvény kimondja, hogy a feladataik által érintett személyt, valamint azzal kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt megfigyelhetik, az észlelteket technikai eszközzel rögzíthetik. Ez megegyezik az Rtv szabályaival. Továbbá a külső engedélyhez kötött, beszélgetés lehallgatási módszereken kívül lehallgathatnak beszélgetést, az észlelteket technikai eszközökkel rögzíthetik.²⁶³

8. Csapda alkalmazása

„Kiprovokáljuk, hogy bűncselekményt kövess el, és aztán lecsapunk rád!”²⁶⁴

C. B. Zubatov, rendőrigazgató

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. tv. a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés egyik módjaként szabályozza a csapdaállítást a 64. § (1) e. pontjában, mikor kimondja, hogy a bűncselekmény elkövetőjének leleplezésére vagy a bizonyítás érdekében - sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó - csapdát alkalmazhat. A törvény miniszteri indokolása szerint a csapdaállítást olyan, sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó, cselvetésen alapuló módszer, amely más személy közreműködésével, vagy technikai eszköz illetve vegyi anyag stb. alkalmazásával, közvetve vagy közvetlenül alkalmas a bűnelkövető leleplezésére vagy elfogására. A csapda alkalmazása kapcsán felvetődik a kérdés, hogy a

²⁶¹ Grmela Zoltán : A titkos információgyűjtésről *Rendészeti Szemle 1993 / 3. szám*

²⁶² Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988 213. o.*

²⁶³ Külső engedély kell a lakásban történtek technikai eszközzel történő megfigyeléséhez és rögzítéséhez, valamint a közcélú telefonvezetéken vagy azt helyettesítő távközlési szolgáltatás útján továbbított közlemény megismeréséhez és rögzítéséhez.

nyomozók milyen mélységig épüljenek be az alvilágba, a bűnelkövetők közé, illetve bizonyos esetekben, mint bűncselekmény társtettesei – pl. mint felbujtók - alanyai lehetnek-e az ő közreműködésükkel, esetleg az ő felbujtásukra elkövetett bűncselekményeknek. Vannak olyan áldozatnélküli bűncselekmények, mint pl. a vesztegetés vagy a kábítószerrel való visszaélés, ahol a felderítés *conditio sine qua non*-ja az, hogy a nyomozók ilyen vagy olyan mélységben, de beépüljenek a bűnelkövetők közé, s annak érdekében, hogy az ottani társak bizalmát elnyerjék, bizonyos fókig részt kell venniük a bűncselekmények elkövetésében. Kérdés, hogy milyen mértékben vállalhat kezdeményező szerepet a beépült nyomozó.²⁶⁵

Az angolszász országokban egyáltalán nem vállalhat kezdeményező szerepet a nyomozó hatóság tagja, mert akkor az elkövető hivatkozhat arra, hogy csapda (entrapment) áldozata volt. Két elmélet alakult ki e vonatkozásban az Egyesült Államokban. Az egyik elmélet²⁶⁶ arra koncentrál, hogy a beépült nyomozó „fellépése” előtt a későbbi elkövetőben megvolt-e már a szándék a bűncselekmény elkövetésére, vagy pedig csak egy, a kísértésnek ellenállni nem tudó egyébként becsületes állampolgár. Ha tehát a nyomozó „buzdítása” előtt még nem volt meg benne a bűncselekmény elkövetésére irányuló szándék, az elkövető nem büntethető, mert ez büntethetőséget kizáró ok. A nyomozó hatóság tagjainak tehát tilos bűncselekmények elkövetésére felbujtó magatartást tanúsítaniuk. Azonban, ha nem a nyomozó hatóság tagja volt a felbujtó, de a bűncselekmény elkövetésében közreműködött, az még nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az elkövető ellen eljárás induljon, s esetlegesen vádat is emeljenek ellené az elkövetett bűncselekmény miatt. A nyomozó hatóság tagjának részéről tanúsított bizonyos fokú beugratás, csalás is belefér, hiszen sok bűncselekmény és körülmény esetén ez lehet az egyetlen eredményesen alkalmazható felderítési technika.²⁶⁷ A másik teória szerint mivel a csapda és a felbujtás között csak a felbujtó személyében van különbség, a csapdának, mint büntethetőséget kizáró oknak a célja az, hogy a bűncselekmény elkövetésére felbujtó állami tevékenységet megtiltsa, nem pedig, hogy az egyébként ártatlant védje. Az teljesen lényegtelen ebből a szempontból, hogy az elkövető hajlott a bűncselekmény elkövetésére, vagy egyébként teljesen

---

²⁶⁴ Gary T. Marx : *Undercover Police Surveillance in America* University of California Press, 1988 60. o.

²⁶⁵ *I*sd.: fedett nyomozónál kifejtettek

²⁶⁶ Az egyébként uralkodó álláspont.

²⁶⁷ Tehát az megengedett, hogy kábítószerrel vásároljon a nyomozó, viszont az már tilos, hogy ő kínáljon fel kábítószerrel eladásra.

ártatlan volt. A fontos és vizsgálandó szempont, hogy a bíróság még elfogadhatónak találja-e a nyomozó hatóság bűncselekményt előidéző magatartását.²⁶⁸

A kontinentális országokban az „agent provocateur” felbujtó, aki azért bír rá másokat a bűncselekmények elkövetésére, hogy ellenük büntetőeljárás induljon. Ez a megoldás nem biztosít büntetlenséget sem az elkövetőnek sem pedig az „agent provocateur”-nak, hiszen az ő cselekményét is büntetni rendeli felbujtás miatt. Az agent provocateur úgy menekülhet a büntetőjogi felelőségre vonás alól, ha még idejében meg tudja akadályozni, hogy a cselekmény befejezetté váljék. Ez a megoldás ily módon egy kis féket jelenthet a nyomozó hatóságoknak.²⁶⁹

9. Telefonlehallgatás, levelezés és egyéb postai küldemény megfigyelése

Lengyelországban 1982. előtt nem szabályozták külön törvényben a telefonlehallgatást, mert úgy gondolták, hogy erre nincs szükség, mert a postai és a távközlési küldemény lefoglalását lehetővé tevő eljárásjogi szabályok a telefonvonalak lehallgatására is alkalmazhatók. 1982-ben azonban belátták, hogy szükséges lenne a törvény szabályozása, ezért törvényben rögzítették a telefonbeszélgetések szabályait.

A telefonlehallgatással kapcsolatos viták nevezetesen, hogy engedélyezzék vagy megtiltsák ezen eszköz alkalmazását nem új keletűek, hiszen például még 1862-ben, Kaliforniában olyan törvényt alkottak, melyben megtiltották a távíró vonalak lehallgatását.²⁷⁰ A telefonlehallgatás engedélyezése melletti legfontosabb érv, hogy ennek segítségével lehet a bűnözők csoportjairól, azok akcióiról még idejében tudomást szerezni, és ezek ismeretében lehet intézkedni az őrizetbe vételről, hogy megelőzzék a bűncselekmények elkövetését, megakadályozzák a csoportképződést, leleplezzék a szervezett bűnözők sorozat bűncselekményeit. A lehallgatás engedélyezését ellenzők érve ezzel szemben, hogy a lehallgatás engedélyezése arra fogja ösztönözni a bűnözőket, hogy ne telefonon beszéljék meg terveiket.

---

²⁶⁸ Grmela Zoltán : A titkos információgyűjtésről *Rendészeti Szemle 1993 / 3. szám*

²⁶⁹ Grmela Zoltán : A titkos információgyűjtésről *Rendészeti Szemle 1993 / 3. szám*

²⁷⁰ Brazíliában például még 1989-ben tiltották a lehallgatást. Dr. Kertész Imre: Rendőrség, rendőrállam, jogállam II. rész *Belügyi Szemle 1989/11. szám.*

A telefonlehallgatással kapcsolatban főleg a személyes jogok védelme szempontjából több probléma is felvetődik. Ilyen például az, hogy a telefonlehallgatás az adott személynek nemcsak a bűncselekménnyel összefüggő, hanem az ügyel kapcsolatban nem álló beszélgetéseire is kiterjed, és alkalmas ezáltal a megfigyelt személy és a bűncselekménnyel kapcsolatban nem állók magánéletének figyelemmel kísérésének. Továbbá például a lehallgatott telefonvonalat nemcsak megfigyelés alatt álló személy hanem vértlen családtagjai, látogatói, ismerősei²⁷¹ üzleti kapcsolatai is használják²⁷², vagy a számot hívó - az ügyel kapcsolatban nem állók – is bekerülnek a hatóságok figyelmi körébe. Mindezek nem azt az álláspontot erősítik, hogy nincs szükség a telefonbeszélgetések lehallgatására, hanem arra készítetik a jogalkotókat, hogy a telefonlehallgatások engedélyezését, felügyeletét, ellenőrzését részletesen szabályozzák. A legtöbb állam nem rendelet, hanem törvényi szinten szabályozzák ezt a kérdést.²⁷³

A tekintetbe, hogy milyen bűncselekmények miatt indított eljárásban lehetséges a telefonbeszélgetések rögzítése háromféle jogi megoldás alakult ki.²⁷⁴ E szerint a jogalkotó a törvényben vagy felsorolja azokat a tényállásokat, amelyek esetében alkalmazható a telefonlehallgatás (például volt NSZK-ban abban az esetben lehetett elrendeli a telefonlehallgatást, ha tényekre alapozott gyanú merült fel, hogy valamely személy tettesként vagy részesként hazaárulás bűntettét, hűtlenséget, közrend elleni bűntettet, pénz- és értékhamisítást, emberkereskedelmet, emberölést, genocidiumot, személyi szabadság elleni bűncselekményt, rablást, zsarolást követett el, vagy megsértette a fegyvertörvényt, illetve hivatásszerűen vagy banda tagjaként a kábítószer törvényt.), vagy a kiszabható büntetés mértéke vagy más ismérv szerint határozza meg mikor kerülhet sor telefonlehallgatásra (például az osztrák Be szerint ez akkor lehetséges, ha várható hogy ezúton szándékosan elkövetett több mint egy évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény deríthető fel; Svédországban a bíróság akkor engedélyezheti a telefonlehallgatás, ha

---

²⁷¹ Az Egyesült Államokban a nyomozóknak kerülniük kell az ügghöz nem tartozó anyagok lehallgatását, például kikapcsolják a lehallgató készüléket, amikor nem az ügyre vonatkozó beszélgetés folyik

John McEnany: A bűnügyi nyomozás és büntetőjogi felelősségre vonás az Amerikai Egyesület Államokban. II. rész *Rendészeti Szemle* 1992/12.

²⁷² New York-ban az 1953-54-ben lehallgatott telefonok majdnem fele egyesületek, klubok birtokában lévő társasági készülék volt, melyből egyértelműen következik, hogy a lehallgatott személyek és így a lehallgatott beszélgetések nagy részének semmi köze sem lehetett a bűncselekményhez, ami miatt az eljárás megindult.

²⁷³ A lengyel Be az Igazságügy Minisztert bízta meg, hogy a Legfőbb Ügyésszel egyetértésben rendelettel szabályozza a telefonbeszélgetések rögzítésének módját, őrzését, felhasználási és megsemmisítési módozatait.

²⁷⁴ Hasonlóan a bemutatott bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés esetén súlyos bűncselekmény megállapításának módjaihoz.

minimum kétévi szabadságvesztéssel fenyegetett az a bűncselekmény, amelyre a gyanú vonatkozik.). A harmadik megoldás pedig az ún. vegyes rendszer, mely az előző kettő kombinációja (például ezt alkalmazza az 1985-ben elfogadott brit lehallgatási törvény, mely szerint a telefonlehallgatás engedélyezhető nemzetbiztonsági érdekből, az Egyesült Királyság gazdasági jólétének biztosítása céljából, valamint olyan bűncselekmények megelőzésére és felderítésére, melyek során erőszakot alkalmaztak, nagyszámú embernek okoztak anyagi, vagy más jellegű kárt.)²⁷⁵

A legtöbb országban csak konkrét bűncselekmények elkövetésének alapos gyanúja²⁷⁶ esetén lehetséges a telefonlehallgatás és nem adnak engedélyt a rendőrségnek az általános megelőzési céllal történő lehallgatásra. Azonban ez alól is vannak kivételek, mint például az Egyesült Királyság, ahol engedélyezik a telefonlehallgatást súlyos bűncselekmények megelőzésére is.

Az államok többségében elfogadott alapelv, hogy csak akkor van lehetőség telefonlehallgatás elrendelésére, ha más módon nem biztosítható a nyomozás sikere, vagy lényegesen nehezebb lenne. Sok államban meghatározzák a lehallgatható telefonok körét is, például a volt NDK-ban csak olyan telefonokat lehetett lehallgatni, amely a terheltté vagy amelyet a terhelt általában használt, vagy melynek segítségével a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatos információkat megszerezte; az osztrák Be szerint csak abban az esetben engedélyezhető, ha a telefonkészülék tulajdonosa alaposan gyanúsítható, hogy a bűncselekményt elkövette, vagy megalapozottan feltehető, hogy a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy telefonkészülék tulajdonosánál tartózkodik, vagy vele telefonon keresztül kapcsolatba fog lépni, illetőleg a készülék tulajdonosa beleegyezik az ellenőrzésbe. Tilos ellenőrizni a védőt, az ügyvéd, kereskedelmi képviselők beszélgetéseit megbízókkal.

Különböző gyakorlat alakult ki az államokban az engedélyezéssel kapcsolatosan. Rendszerint bírói vagy ügyészi engedélyeztetést írnak elő, de megadják a lehetőséget a rendőri szervek vezetőinek is, hogy halasztást nem tűrő esetekben korlátozott időtartamra már az engedély megszerzése előtt is intézkedjenek a lehallgatásról. Az Egyesült Államokban például szükséghelyzetben a

---

²⁷⁵ Dr. Kertész Imre: Rendőrség, rendőrállam, jogállam II. rész *Belügyi Szemle* 1989/11. szám.

²⁷⁶ Német Szövetségi Köztársaságban az elrendeléshez nem volt szükséges, hogy a bűncselekmény alapos gyanúja megállapítható legyen, elegendő volt az egyszerű gyanú is.

Dr. Lakatos István: A titkos információ, mint bizonyítási eszköz. *Belügyi Szemle* 1997/3. szám.

lehallgatás bírósági engedély nélkül is lehetséges, de ez ritkán fordul elő. Az Egyesült Királyságban a rendőrség a belügyminisztérium illetékesétől kapja meg az engedélyt a telefonlehallgatás alkalmazására.²⁷⁷

Több országban szabályozzák a telefonlehallgatás időtartamát, például az angol jog szerint az engedély két hónapig érvényes, de hamarabb is visszavonható, illetőleg további két hónapra is meghosszabbítható a bűncselekmény megelőzése vagy felderítése érdekében adták ki, a nemzetbiztonsági és gazdaságvédelmi indokkal kiadott engedély érvényessége 6 hónappal hosszabbítható meg. Az Egyesült Államokban a bírósági engedély maximum 30 napra szól (meghosszabbítható) és rendszeresen – általában 10 naponként – jelentést kell készíteni a bíróságnak, arról hogy a telefonlehallgatással milyen bizonyítékokat szereztek be.²⁷⁸

A legtöbb országban rendszerint előírják az érdekeltek utólagos értesítését a telefonlehallgatásról, lehetővé teszik panasz utólagos beadását. A német szabályok szerint például a lehallgatott személy a lehallgatás befejezése után értesíteni kell, aki a bírói elrendelés ellen panaszt tehet.²⁷⁹ A vonatkozó jogszabályok a legtöbb államban korlátozzák a felvett hanganyag meghallgatásának jogosultságát, és elrendelik az ügyre nem vonatkozó részeinek megsemmisítését.

Az Egyesült Államokban a nyomozók igényelhetik a postától, hogy a minden, a gyanúsítottak kézbesített levél külső borítóján található információt, adatot vegyenek nyilvántartásba. Ahhoz, hogy a nyomozók visszatartsák vagy felbontsák a postai küldeményt, már házkutatási parancsot kell beszerezniük.²⁸⁰

A magyar szabályozás – mind az Rtv mind pedig az Nbtv - szerint, a hatóságoknak lehetősége van – bírói, illetve külső engedéllyel – levelet vagy egyéb postai küldeményt, valamint a telefonvezetéken vagy az azt helyettesítő távközlési rendszerek útján továbbított közlés tartalmának megismerésére és technikai úton történő rögzítésére. A nemzetbiztonsági szolgálatoknak ahhoz, hogy a hatósági engedélyhez kötött távközlési rendszerekből és egyéb adattároló eszközökből

---

²⁷⁷ Csonka Istvánné – Máramaros Zoltán: Az operatív munka gyakorlata külföldön *Rendészeti Szemle* 1991/7. szám

²⁷⁸ John McEnany: A bűnügyi nyomozás és büntetőjogi felelősségrevonás az Amerikai Egyesült Államokban. II. rész *Rendészeti Szemle* 1992/12.

²⁷⁹ Dr Lakatos István: A titkos információ, mint bizonyítási eszköz. *Belügyi Szemle* 1997/3.

²⁸⁰ John McEnay : Bűnügyi nyomozás és büntetőjogi felelősségrevonás az Amerikai Egyesült Államokban I. rész *Rendészeti Szemle* 1992 / 11. szám

információkat gyűjthessenek, nem kell külső engedélyt kérni.²⁸¹ A postáról szóló törvény kimondja, hogy a szolgáltató köteles a titkos információgyűjtés eszközeinek és módszereinek alkalmazását lehetővé tenni.²⁸² A távközlési szolgáltatóknak is kötelezettsége a titkos információgyűjtésre feljogosított szervekkel való együttműködés, és a titkos információgyűjtés eszközeinek és módszereinek alkalmazási feltételeinek biztosítása²⁸³.

A nemzetbiztonsági szolgálatok és a távközlési feladatokat ellátó szervezetek együttműködésének szabályait a 75/1998. (IV. 24.) Korm. rendelet tartalmazza²⁸⁴. A kormányrendelet egy monitoring rendszer²⁸⁵ kiépítését és annak működését szabályozza. A távközlési szervek kötelesek biztosítani az azonnali adatszolgáltatást.²⁸⁶

Az Rtv 1999 szeptember 1-től vezette be a kor technikai színvonalához igazodva, hogy a rendőrség az Interneten vagy más számítástechnikai úton történő levelezés (E-mail) során keletkezett adatokat és információkat megismerheti és felhasználhatja.²⁸⁷

A telefonlehallgatáshoz hasonló titkos információgyűjtési módszer, mikor a rendőrség a használó kérelmére figyeli a telefonbeszélgetéseket. Azért írtam, hogy hasonló a telefonlehallgatáshoz, mert formálisan ez is telefonlehallgatás, csak éppen nem szükséges hozzá bírói engedély. Az ilyen jellegű telefonlehallgatásra meghatározott bűncselekmények (fenyegetés, zsarolás) esetén kerülhet sor. Az életet, a testi épséget, a vagyont veszélyeztető fenyegetés, zsarolás, bűncselekményre való felbujtás esetén a Rendőrség a használó írásbeli kérelmére a használatában lévő készüléken folytatott telefonbeszélgetés útján továbbított közlés

---

²⁸¹ Nbtv 54. § (1) bek. j pont

²⁸² 1992. évi XLV. tv 28.§ (6) bek.

²⁸³ 1992. évi LXXII. tv 32.§ (7) bek.

²⁸⁴ Mivel a rendelet a nemzetbiztonsági szolgálatokra vonatkozik, és főleg szakmia, technikai jellegű, ezért a részletes szabályokat most a dolgozat keretei miatt nem ismertetem

²⁸⁵ monitoring rendszer: a titkos információgyűjtési feladatok végrehajtására kiépített vagy kialakított, egymással együttműködni képes berendezések és hálózatok együttese, illetőleg e célra szolgáló bármely technikai megoldás

²⁸⁶ A rendszer működése hasonló az amerikai monitoring rendszerhez. Érdekes, hogy az amerikai rendszer lehetővé teszi egyszerre 54000 hívás megfigyelését.

Gary T. Marx : Undercover Police Surveillance in America *University of California Press, 1988 213. o.*

²⁸⁷ Ez hasonlít az amerikai gyakorlathoz, ahol vannak olyan szervek, melyek figyelemmel kísérik az Interneten folytatott levelezést. Az e-mailek ellenőrzése úgy történik, hogy meghatározott kulcsszavakra keresnek rá.

tartalmát a kérelemben foglalt időhatáron belül megismerheti, azt technikai eszközzel rögzítheti.²⁸⁸ Az ügyben keletkezett és rögzített érdektelen információt haladéktalanul meg kell semmisíteni.

---

²⁸⁸ Rtv 64.§ (6) bek.

Konklúzió, zárszó

Mint az mostanra már kiderült, a dolgozat ésszerű kereteibe nem férhetett bele minden, a titkos információgyűjtéssel kapcsolatos szabály és kialakult gyakorlat ismertetése. Azonban ennek ellenére igyekeztem egy a lehetőségekhez mérten átfogó képet adni a hatályos magyar szabályozásról, s az egyes, részletesebben is bemutatott eszközök esetében egy kicsit a nemzetközi gyakorlatról. Azért tartottam fontosnak bemutatni egy kicsit a nemzetközi gyakorlatot is, hiszen azok a bűncselekmény-kategóriák – pl. kábítószerrel, szervezett bűnözéssel kapcsolatos bűncselekmények - , melyek esetében sor kerül általában a titkos információgyűjtés eszközrendszerének alkalmazására nem maradnak országhatárokon belül, hanem azokon átnyúlnak. Így ezek felderítéséhez már nemzetközi összefogás szükséges a bűnüldöző hatóságok részéről is.

A magyar szabályozás kapcsán megemlíteném, hogy a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés szabályaira vonatkozó rendelkezések titkos belügyminiszteri vagy rendőr-főkapitányi utasításokban kerültek rendezésre, s ezek nyilvánosan nem hozzáférhetőek. Ezzel kapcsolatosan felmerülhet a kérdés, hogy ha pl. egy adott személlyel szemben indokolatlanul használnak ilyen operatív eszközöket, akkor ő milyen fórumon, milyen módon kaphat elégtételt azért, mert ilyen módon indokolatlanul beavatkoztak a magánszférájába. Már ha valamilyen módon információt szerez a titkos adatszerzésről. Panasszal fordulhat a felettes rendőri szervhez vagy az ügyészhez? Mi lesz az így megszerzett adatok sorsa? Ki felügyeli az ilyen információgyűjtést? Ki tud egyáltalán az ilyen információgyűjtésről? S még lehetne sorolni a kérdéseket, melyre a jogalkotónak meg kell találni a választ s a jogszabályok megalkotása során azokra figyelemmel kell lennie.

Irodalomjegyzék

I. Könyvek, Cikkek, Tanulmányok

1. Gary T. Marx: Undercover Police Surveillance in America
University of California Press, 1988
2. Dr Grád András: Kézikönyv a strasbourgi emberi jogi ítélkezésről
HVG-ORAC 1998
3. Vincent Berger: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Joggyakorlata
HVG-ORAC Budapest, 1999
4. Dr. Lakatos István: A titkos Információ, mint bizonyítási eszköz
Belügyi Szemle 1997. / 3. szám
5. Dr. Horváth József: A rendőrség bűnügyi operatív munkája
Rendészeti Szemle 1991. / 3. szám
6. Dr. Univ. Komáromi István: Az operatív munka alapelvei
Rendészeti Szemle 1991. / 2. szám
7. Máramarosi Zoltán: A bűnügyi operatív munkáról
Rendészeti Szemle 1991. / 9. szám
8. Csonka Istvánné - Máramarosi Zoltán: Az operatív munka gyakorlata külföldön
Rendészeti Szemle 1991. / 7. szám
9. Dr. Nyíri Sándor: Újból a titkos információgyűjtésről
Ügyészek Lapja 1997. / 5. szám
10. Dr. Nyíri Sándor: Az APEH nyomozó hatóságainak titkos információgyűjtési jogához
Ügyészek Lapja 1999. / 2. szám
11. Dr. Nyíri Sándor: Gondolatok a titkos információgyűjtésről
Rendészeti Szemle 1993. / 8. szám
12. Dr. Nyíri Sándor: Ismét a titkos információgyűjtésről
Belügyi Szemle 1997. / 7.-8. szám
13. Dr. Nyíri Sándor: A fedett nyomozó
Belügyi Szemle 1999. / 2. szám
14. Dr. Zalai Péter: A titkos nyomozás jogi szabályozása
Belügyi Szemle 1990. / 9. szám

15. Dr. Kertész Imre: Megállapodás az elkövetővel
Rendészeti Szemle 1993. / 9. szám
16. Dr. Kertész Imre: Rendőrség, rendőrállam, jogállam I.-II.
Belügyi Szemle 1989. / 10.-11. szám
17. Dr. Györgyi Dóra: A Büntetőjogi kerekasztal krónikája
Magyar Jog 1997. / 6. szám
18. Dr. Gmerla Zoltán: A titkos információgyűjtésről
Rendészeti Szemle 1993. / 3. szám
19. Dr. Siegler Eszter: A bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés szabályozása az új büntetőeljárás törvényben
Magyar Jog 1999. / 1. szám
20. John McEnney: Bűnügyi nyomozás és büntetőjogi felelősségre vonás az Amerikai Egyesült Államokban I.-II.-III. részek
Rendészeti Szemle 1992./11.-12. szám és 1993/1. szám
21. Jean-Paul Brodeur: A rendőrségi informátorok alkalmazásának jogi problémái Kanadában
Belügyi Szemle 1997./5. szám
22. Chantal Joubert: A titkosrendészet holland és nemzetközi vonatkozásai
Belügyi Szemle 1997./5. szám
23. Dr. Finszter Erika: A telefonlehallgatás az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatának tükrében
Belügyi Szemle 1997./5. szám
24. Soós Ildikó: Titkos állományú nyomozók és különleges eszközök
Belügyi Szemle 1997./5. szám
25. Dr. Finszter Géza: A titkos információgyűjtés szabályozása a hatályos jogban
Kriminológiai Tanulmányok XXXVII. Bp. 2000
26. Szikinger István: Díszítőelem vagy tartóoszlop?
Fundamentum, www.c3.hu/~indok/f/971/09.htm
27. Szikinger István: A büntetőhatalom és az egyéni jogok
Fundamentum, www.c3.hu/indok/f/972/12.htm
28. Simon Ferenc: A határőrség titkos információgyűjtő tevékenysége a bűnüldöző szervek működési rendszerében
Belügyi Szemle 1996./12. szám

II. Jogszabályok, indokolások, kommentárok

29. 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról

30. 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról és indokolása
31. 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről és indokolása
32. 1997. évi XXXIII. törvény a határőrizetről és a Határőrségről és indokolása
33. 1998. évi XCIII. törvény az Adó és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal egyes feladatairól és indokolása
34. 1995. évi C. törvény A vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról és indokolása
35. 1995. évi CXXV. törvény a Nemzetbiztonsági Szolgálatokról és indokolása
36. 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
37. 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
38. 75/1998. (IV.24.) Korm. rendelet a távközlési feladatokat ellátó szervezetek és a titkos információgyűjtésre felhatalmazott szervezetek együttműködésének rendjéről és szabályairól
39. 15/1994. (VII. 14.) BM rendelet – A rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről
40. 21/1996. (VIII. 31.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alatt álló titkos információgyűjtésre feljogosított szervek adatkezelésének egyes szabályairól
41. 26/1999. (VIII.13.) BM rendelet a különleges eszközök és módszerek engedélyezéséről és igénybeviteléről
42. 21/1999. (IX.30.) PM rendelet a Vám- és Pénzügyőrség által alkalmazható különleges eszközök és módszerek engedélyezésével, igénybevitelével kapcsolatos szabályokról
43. 1999. évi LXXV. törvény indokolása
44. 1/2000. (ÜK. 2.) LÜ utasítás egyes legfőbb ügyészi utasítások módosításáról
45. 2/1999.(ÜK.2.) LÜ utasítás – A nyomozás törvényessége feletti felügyeletről és a nyomozás befejezése utáni ügyészi feladatokról.
46. 7/1989. Legf. Ü utasítás – A nyomozás törvényessége feletti felügyeletről és a nyomozás befejezése utáni ügyészi feladatokról.
47. Kommentár - A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényhez
48. Kommentár – A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvényhez
49. Jogértelmezési kérdések – A Btk. és a Be. novellájának alkalmazása köréből